శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ

సంపుటము ౩౧ ౧౯౭౫ - జూన్ : రాక్షస - జ్యేష్ఠము సంచిక ౨

విషయసూచిక



'అఖిలవిధ శరణొందుము, యా తృణంబ యతనికృప నీదు వసుధూతి కందు వత్స'

—శ్రీ శారదామణి.

శ్రీరామకృష్ణ ప్రభ

సంపుటము ౩౧ } ౧౯౭౫ - జూన్ : : రాక్షస - జ్యేష్ఠము { సంచిక ౧౨

ఓం నమో భగవతే శ్రీరామకృష్ణాయ!

ప్రార్థన

శ్రీ రామకృష్ణ కర్ణామృతము

శ్లో. పౌరస్త్య పశ్చిమ పరిష్కృతి సింధుయుగ్మమ్। సంధాయ సర్వవిధ ధర్మనదీః ప్రవాహ్యా
గౌర్యా స్వదేహ కృతివైష సుతోపి భాతి। భూమండలస్య సకలస్య చ మానదండః.

తే. గీ. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య సంస్కృతీ వాహినీద్ధ, సంగమము సర్వవిధధర్మ సరిదమోఘ
మూలమును సర్వమంగళాపుత్త్రుఁడు నగు, రామకృష్ణుండు హిమవంతు రమణ దివ్య
మానదండమై వెలయు భూమండలమున. (పంచపది)

వ్యాఖ్య :- ప్రాచీ ప్రతీచీ సంస్కృతులను నదీద్వయమునకు పవిత్ర సంగమస్థానమును, సమస్త ఆధ్యాత్మిక ధర్మనదులకు మూలమును, సర్వమంగళా పుత్త్రుడును అయిన శ్రీరామకృష్ణ గురుదేవుడు హిమవంతుని వలె సమస్త భూమండలమునకును పవిత్రతా మానదండమై ప్రకాశించుచున్నాడు.

శ్లో. న విద్యతే యస్యగుణేషు సంగో। న లిప్యతే కర్మ శుభాశుభైర్యః
య స్సర్వ భోక్తాఽఖిల కర్మకర్తా। జగద్గురు ర్భాతి స రామకృష్ణః.

తే. గీ. పొంగు ప్రకృతి గుణాళి నసంగుఁడెవఁడొ!, యింక శుభాశుభకర్మల నెవఁ డలిప్తుఁ
డల గదాయి! జగద్గురుం డఖిలకర్మ, భోక్తయును కర్తయునుగాఁగ భువిని వెలయు.

వ్యాఖ్య :- ఏ మహాత్ముడు ప్రకృతిగుణగణములయం దసంగుడో, సమస్త శుభాశుభకర్మలయం దేపుణ్యాత్ముడు అలిప్తుడో, ఆ శ్రీరామకృష్ణ జగద్గురుడు సమస్త విశ్వమునకును భోక్తయును కర్తయునై ప్రకాశించుచున్నాడు.

శ్రీ గురు సూక్తి సుధ

స్వయంకృతమైన ప్రశ్న : భగవంతుడు అవతారముగ ఏల అవతరించునో నీకు తెలియునా ?

శ్రీరామకృష్ణులు : మానవశరీరముద్వారా ఆయన మాటలను మానవుడు వినవచ్చును గనుక. దానిద్వారా భగవంతుడు క్రీడించును. అతడు మానవశరీరముద్వారా బ్రహ్మానందము ననుభవించును. కాని అతని ఇతర భక్తుల ద్వారా భగవంతుడు తనయొక్క చిన్న యంశమును మాత్రమే వ్యక్తీకరించును. భక్తుడనగా చాలసేపు పీల్చగా ఏ కొంచెపు రసమునో ఇచ్చు వస్తువులవంటివాడు—చాలసేపు పీల్చగా ఒక బొట్టు తేనె నిచ్చు పూవువంటివాడు.

స్వయంకృతమైన ప్రశ్న : కాని నేనెవరను ?

శ్రీరామకృష్ణులు : అంతయు ఆయనయే. నేను యంత్రమును. ఆయన యంత్రి—యంత్రమును నడపువాడు. (తన శరీరము నుద్దేశించుచు) ఇందుండునది భగవంతుడే. అందువలననే ఇందఱు జనులు దానివైపునకు అధికాధికముగ ఆకర్షితు లగుచున్నారు. వారి యాధ్యాత్మికతను జాగరితము చేయుటకు ఒక స్పర్శమాత్రము చాలును, ఈ ఆకర్షణ ఈలాగుండుట భగవంతుని ఆకర్షణయే. మరి యెవ్వరిదియు కాదు.

బెల్ఘారియా వాస్తవ్యుడగు తారక్ దక్షిణేశ్వరమునుండి ఇంటికి పోవుచుండెను. ఒక జ్యోతివంటిది (తన శరీరము నుద్దేశించుచు) దీనినుండి వెలువడి అతని ననుసరించెను. కొన్ని దినముల పిమ్మట తారక్ దక్షిణేశ్వరమునకు తిరిగి వచ్చెను. ఈ శరీరమున నివసించువాడు సమాధి అవస్థలో తన పాదమును తారక్ రొమ్ముపై నుంచెను,

సరి, ఇటువంటి యువకులు ఇంకను గలరా ?

మ : మోహిత్ చాల మంచి బాలుడు. ఒకటి రెండు పర్యాయములు అతడు మిమ్ము చూచుటకు వచ్చెను. రెండు విశ్వవిద్యాలయ పరీక్షలయందు ఉత్తీర్ణుడగుటకు చాలినన్ని పుస్తకములను చదువుచున్నాడు. దేవునికొఱకు అతని కెంతయో ఆరాటము.

శ్రీరామకృష్ణులు : కావచ్చును. కాని అతడు ఉన్నతస్థాయికి చెందినవాడు కాడు. అతని శారీరకలక్షణములు అంత మంచివి కావు. అతనిది చప్పిడిముఖము. కాని ఈ ఇతర యువకులు ఉన్నతస్థాయికి చెందినవారు.

భౌతిక శరీరమున జన్మించుట ననుసరించి ఎన్నియో కష్టనష్టములు వచ్చును. అంతియగాక అతడు శపింపబడినచో ఏడు పర్యాయములు జన్మింపవలసి రావచ్చును. మానవుడు చాల జాగ్రత్తగ నుండవలెను. ఏ కొంచెపు కోరిక యున్నను మానవుడు మానవశరీరమును మరల పొందవలసివచ్చును.

ఒక భక్తుని ప్రశ్న : భగవదవతారములగు వారి కేమి కోరిక లుండును ?

శ్రీరామకృష్ణులు : (చిరునవ్వుతో) నా కోరికలు నేను వదలించుకొనలేదని తెలిసికొనుచున్నాను. ఒకపరి ఒక మహాత్ముని శాలువను చూచితిని. అటువంటి దానినే ధరింపవలెనని నాకు కోరిక కల్గెను. ఇప్పటికిని నాకా కోరిక కలదు. దానికొరకై నేను మరల జన్మింపవలెనేమో నాకు తెలియదు.

బలరామ్ : (చిరునవ్వుతో) మరి ఆ శాలువ కొరకు మాత్రమే మీరు మరల జన్మింతురా ?

శ్రీరామకృష్ణులు : దానినే ధ్యానించుచు శరీరత్యాగము చేయుటకై ఒక మంచి కోరిక

నుంచుకోవలెను. సాధువులు దర్శింపవలసిన నాలుగు పుణ్యక్షేత్రములు కలవు. వారు మూడింటిని దర్శించి ఒక దానిని వదలుదురు. జగన్నాథుని ధ్యానించుచు శరీరత్యాగము చేయ గలుగుటకై చాలమంది పూరిని జగన్నాథక్షేత్రమును వదలిపెట్టుదురు.

డాక్టర్ సర్కార్ ప్రశ్న: కాని పరిపూర్ణ జ్ఞానమును శాశ్వతముగ నుంచుకొన గలుగునా? అంతయు భగవంతుడని మీ రందురు. అయినచో మీ రీ పరమహంస ఉద్యోగము నేల చేబట్టితిరి? ఈ జనులు మీ సేవ చేయుట ఏల? మీ రేల మాటలాడక కూర్చుండరు?

శ్రీరామకృష్ణులు: నిశ్చలముగ నున్నను కదలుచున్నను తరంగితమగుచున్నను నీరు నీరే.

నేను నీ కింకొక విషయము చెప్పవలెను. మావటి నారాయణుడు చెప్పునది నేనేల వినరాదు? శిష్యునకు అంతయు నారాయణుడే అని గురువు బోధించెను. ఒక పిచ్చిపట్టిన ఏనుగు శిష్యునివైపు వచ్చుచుండెను. కాని అతడు గురు వచనములను నమ్మి అటనుండి కదలి పోలేదు. ఈ ఏనుగు నారాయణుడే అని తలచెను. మావటి 'తొలగు తొలగు' మని యరచెను. కాని శిష్యుడు కదలలేదు, ఏనుగు వాని నెత్తి విసరివైచెను. శిష్యుడు పూర్తిగా చావలేదు. ముఖముపై నీరుచల్లిన పిమ్మట స్మృతి కల్గెను. ఏల తొలగి పోలేదని యొకరడుగగా నేనేల తొలగవలెను? గురువుగారు అంతయు నారాయణుడే అని చెప్పిరి గదా! అని శిష్యుడనెను. ''కాని నాతండ్రీ, మావటి నారాయణునిమాటలను నీవేల విననైతివి?'' అని గురువు పల్కెను.

లోపల పరిశుద్ధచిత్తముగను స్వచ్ఛముగు బుద్ధిగను వసించునది భగవంతుడే. నేను యంత్రమును అతడు చోదకుడు. నేను గృహమును అతడు గృహమునం దుండువాడు. భగవంతుడే మావటి నారాయణు డైనాడు.

డాక్టరు: నన్నొక ప్రశ్న నడుగనిండు. మీ జబ్బును కుదుర్చుమని నన్నేల యడిగెదరు?

శ్రీరామకృష్ణులు: అహంకారమను కుండ స్మృతియందున్నంతకాలము నే నట్లు మాటలాడుదును. అంతులేని సముద్రమును నలుదిక్కులను నీటితో నిండియుండు దానినిగూర్చి యాలోచింపుము. దానియం దొక కుండ ముంచబడినది కుండ లోపలను వెలుపలను కూడ నీరు కలదు. కాని కుండ పగిలిననే కాని ఆ నీరు ఒకటి కాజాలదు. ఈ అహంకారమను కుండను నాలో ఉంచినది భగవంతుడే.

భక్తిరత్నావళి

మూలము: శ్రీ విష్ణుపురి

వ్యాఖ్యాత: విష్ణుచిత్తుడు

(ప్రథమ విరచనము)

52-53

పసిబాలురకైనను భక్తి సులభసాధ్యమని ప్రహ్లాదుడు విశదము చేయుచున్నాడు.

నహ్యచ్యుతం ప్రీణయతో బహ్వాయాసోఽసురాత్మజాః

ఆత్మత్వా త్సర్వభూతానాం సిద్ధత్వా దిహసర్వతః. (7-6-19)

కో౽తి ప్రయాసో౽సురబాలకా హరేరుపాసనే స్వేహృది ఛిద్రవత్సతః
స్వస్యాత్మనః సఖ్యు రశేష దేహినాం సామాన్యతః కిం విషయోపపాదనైః. (7-7-38)

రాక్షసపుత్రులారా! అచ్యుతుని ప్రీతునిజేయుటయందు శ్రమయే లేదు. సర్వజీవుల కతడంతర్యామి యగుటచేత నెల్లరకును సన్నిహితుడు.

బాలులారా! ఆకాశమువలె సర్వవ్యాపియగు శ్రీహరియందు భక్తి నెఱపుట కష్టముకాదు. అతడు ప్రాణములకు ప్రాణము, ఆత్మకాత్మ. సకలప్రాణుల కతడు హితుడు. అట్టి యతనిని వదలి పశుపక్ష్యాదులు సైత మనుభవించు విషయసుఖములను గోరిన నేమి ప్రయోజనము?

54-55

అందువలన క్షణికములగు ప్రాపంచిక విషయములను వదలి శ్రీహరిని గొలువుడని ప్రహ్లాదు డుద్బోధించుచున్నాడు.

రాయః కలత్రం పశవః సుతాదయో గృహామహీ కుంజర కోశభూతయః
సర్వే౽ర్థ కామాః క్షణభంగురాయుషః కుర్వన్తి మర్త్యస్యకియత్ ప్రియం చలాః
ఏవం హి లోకాః క్రతుభిః కృతా అమీక్షయిష్ణవః సా౽తిశయాన నిర్మలాః
తస్మాదదృష్ట శ్రుతదూషణం పరం భక్త్యైక యేశం భజతాత్మలబ్ధయే. (7-7-39,40)

ధనకనక వస్తువాహనములు భార్యాపుత్రులు మిద్దెలు మేడలు భూములు పశు సంపదలు మొదలుగాగల క్షణిక విషయములు అల్పమును క్షణభంగురమును అగు జీవితమున మానవునకేమి సత్యమగు నానందము నొడగూర్పగలవు?

అట్లే కామ్యకర్మలగు యజ్ఞయాగాదికములచే సాధ్యములగు నుత్తరలోకములు గూడ ననిత్యములు, కల్మషదూషితములు సవికారములు. కనుక పరాత్పరుడును అక్షరుడును నిష్కల్మషుడును అగు శ్రీహరిని మోక్షార్థమై ప్రీతిపూర్వకమగు భక్తితో నర్చింపుడు.

56

స్వార్థకామములులేక భక్తితో అతనియం దనురాగముతో భగవంతు నర్చింప వలెనని ప్రహ్లాదు డనుచున్నాడు.

తస్మా దర్థాశ్చ కామాశ్చ ధర్మాశ్చా యదపాశ్రయాః
భజతానీహ యాత్మానమనీహం హరి మీశ్వరమ్. (7-7-48)

కనుక స్వార్థరహితులై నిస్స్వార్థుడును పరాత్పరుడును అగు శ్రీహరి నర్చింపుడు. ధర్మార్థ కామప్రాప్తి యతని ఇచ్ఛ ననుసరించియే యుండును.

గమనిక : స్వార్థమును వదలి శ్రీహరి నర్చించువానిపై అనుగ్రహమే ప్రాపంచిక భోగములనుగూడ అతడు వర్షింపవచ్చునని యభిప్రాయము. భక్తుడు తనకేది శ్రేయస్కరమో శ్రీహరికి తెలియునను విశ్వాసముతో నుండవలెను.

వైరాగ్యము - సాంఘికజీవనము

శ్రీ రామకృష్ణానందస్వామి "గీతావాణి" సంపాదకులు
అధ్యక్షులు - అఖిల ఆంధ్ర సాధుపరిషత్తు

ఈనాడు భారతజాతికి యేర్పడిన పతన దశకు భారతీయుల వైరాగ్యపద్ధతియే హేతువని ఆధునికులు కొందఱు విమర్శించుట కలదు. బుద్ధుని వైరాగ్యము శ్రీ శంకరులవారి సంన్యాసము సాధువుల ఔదాసీన్యపద్ధతి భారతజాతి యొక్క ఉన్నతికి అభిశాపమై సోమరితనానికి ఆలవాలమై పరదాస్యమునకు పాల్పడ జేసినదని కొందఱి విమర్శ. అందువలన వైరాగ్యము సాంఘికజీవనమునకు అనావశ్యకమే కాదు; అనర్థకరమని కూడ వారి అభ్యూహ.

సత్యమును దుర్వినియోగము చేసుకొనువారెప్పుడును నున్నారు. అంతమాత్రమున సత్యమును గర్హించుట బుద్ధిమంతుని లక్షణము కాదు. ఇంటిలో ఎలుకలున్నవని యింటికి నిప్పంటించువాడు వివేకి కాలేదు. యోగ్యవస్తువైనను అనధికారి పాలబడి తన యోగ్యతలో న్యూనతను బొందుట సహజము. అందుకయ్యే అధికారినిచూచి వస్తువును ఇవ్వవలెనని పదింబది శాస్త్రములు ప్రబోధించుటలో తాత్పర్యము.

ఈ విషయమును పురస్కరించుకొని శ్రీ రామకృష్ణప్రభా సంచాలకులు వైరాగ్యమును సాంఘిక జీవనమును సమన్వయించి ఆధునిక యుగమునకు ఒక సమాధానమును అందించుచున్నారు. పరమ వైరాగ్యమూర్తి కామకాంచన త్యాగమునకు పరాకాష్ఠస్థితినొందిన పరమహంస శ్రీ రామకృష్ణదేవుడే తన జీవితముద్వారా యీ సమన్వయమును లోకమునకు అందించి యున్నాడు. శ్రీ వివేకానంద స్వాములవారు తన ప్రబోధముల ద్వారా సనాతనులకును ఆధునికులకును మధ్యభావసమన్వయసేతువును నిర్మించియున్నారు.

"రాగము – రోగము; విరాగము – ఆరోగ్యము" అని శ్రీరామతీర్థస్వాములవారి సందేశము. నిజముగు లోకసేవ విరాగవంతుడే చేయగలడు కాని రాగవంతుడు చేయలేడు. స్వార్థపరుని సేవ కసాయివాడు గొఱ్ఱెకుచేయు సేవ వంటిది. "శివాజీ! నీ రాజ్యములో భిక్షావృత్తిని అధికము చేయు"మని సమర్థరామదాసస్వామి తన శిష్యుడగు ఛత్రపతి శివాజీ మహారాజుకు ఆదేశమొసంగినాడట. "తీసుకొనుట కొంచెము; ఇచ్చుట అధికము" ఈ పద్ధతికే భిక్షావృత్తి యని పేరు.

లోకములో బ్రతుకు తెరువుకు వృత్తులు మూడు. మొదటిది భిక్షావృత్తి; రెండవది వ్యాపారవృత్తి; మూడవది చోరవృత్తి. తీసుకొనినవానికి సమానముగ నిచ్చుట వ్యాపారవృత్తి. ఇది లోకనీతికి అనుకూలమైన వృత్తి. ఎక్కువ తీసుకొనుట తక్కువ యిచ్చుట, లేదా యిచ్చుటనునదే లేక తీసుకొనుట మాత్రమే కావలెనను పద్ధతి చోరవృత్తి. ఈ వృత్తి లోకానికి అనర్థకరమైనది. ఇక సర్వోత్తమమైనవృత్తి భిక్షావృత్తి. అల్పము తీసుకొనుట అధికము ఇచ్చుట, యిదియే భిక్షావృత్తి యను మాటకు అర్థము.

తిరుపతిలో జరిగిన విశ్వహిందూపరిషత్తు మహాసభలో ఉడిపి శ్రీ విశ్వేశతీర్థస్వాముల వారు క్రింది విధంగా సెలవిచ్చినారు: "సమాజము కొలనువంటిది; సాధువులు చేపలవంటివారు. చేపలు తిరుగుటలో కొలను శుద్ధ

మగును; సాధువులు సంచరించుటతో సమాజము శుద్ధినొందును.''

వైరాగ్యమనిన ఒక వేషముకాదు. చిత్తమందు రాగము లేకపోవుటే వైరాగ్యము. రాగము చిత్తమాలిన్యము; విరాగము చిత్తశుద్ధి. సరళజీవనము ఉన్నతవిచారము నిర్విషయానందము వైరాగ్యవంతుల లక్షణము. అట్టివారే సాధువులు. అట్టి సాధువులతో సమాజమునకు ఉత్తమప్రేరణ ఉన్నతాదర్శము లభించగలదు. అట్టివారే ఉత్తమసేవకులు. ఉత్తమసేవ యనిన కొంచెము తీసుకొని గొప్ప యిచ్చుట. కావుననే ''గో బ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభమస్తు నిత్యం'' అని మనము నిత్యమును పఠించుచున్నాము. గోవులు గడ్డినితిని పాలను యిచ్చును; బ్రాహ్మణులు అనగా త్యాగులు అల్పము తీసుకొని అధికము నిత్తురు; అన్నమునకు బదులు అమృతము నొసంగుదురు.

''కౌపీనవంతః ఖలు భాగ్యవంతః'' అని శ్రీ శంకరాచార్యులవారు చెప్పిన మాటలోని సత్యమును గ్రహించిన వారెందరున్నారు? కౌపీనవంతుడను మాటకు గోచిపెట్టుకొనువాడని అర్థముకాదు. అవసరములు తగ్గించుకొనువాడని అర్థము. ఇంద్రియములను జయించినవాడని అర్థము. అవసరములు పెంచుకొనుట భోగసంస్కృతి; అవసరములను తగ్గించుకొనుట త్యాగసంస్కృతి. త్యాగులు యెక్కువైనచో అదే కృతయుగము; భోగులు యెక్కువైనచో అదే కలియుగము.

శ్రీమన్నారాయణ అగర్వాల్ అమెరికా వెళ్లినాడట. మీ దేశములోని విశేషమేమని అమెరికావాసులు ఆయనను అడిగినారట. ''ఈ కాలములో కూడా కామకాంచనముల ఆకర్షణకు లోబడని త్యాగులు మా దేశములో ఉన్నారు. అదే మా దేశముయొక్క విశేష'' మని ఆయన సమాధాన మొసగినారట. ఈ మాటను శ్రీ అఖండానందసరస్వతీస్వామివారు తమ నారదభక్తిసూత్రముల వివరణములో సెలవిచ్చియున్నారు.

''వైరాగ్యమేవాభయం'' — అభయజీవనమునకు వైరాగ్యము ఆధారభూమియని భర్తృహరి మహాకవి సెలవిచ్చియున్నాడు. ఆకాశమువలె ఆదిత్యప్రకాశమువలె వైరాగ్యవంతుని జీవితము సంఘమునకు ఆదర్శమూ ఆరోగ్యదాయకమూనై యున్నది. అట్టి వైరాగ్యమును సరిగా అర్థము చేసికొనలేక భోగవాసనాలంపటులు పాశ్చాత్యసంస్కృతీవిదగ్ధులు అర్ధదగ్ధులూనైన మన్యంమన్యులు సాంఘిక జీవనానికి వైరాగ్యము పనికిరానిదిగ భావించుచున్నారు.

శ్రీరామకృష్ణమఠమువారు వైదిక సంస్కృతికి పట్టుగొమ్మ లయిన త్యాగవైరాగ్యముల గొప్పతనమును సాంఘిక జీవితమునకు దానియొక్క ఆవశ్యకతను తమ నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమములద్వారా నిరూపించుచునే యున్నారు. మా సాధుపరిషత్తుకూడ ఆ రంగును హృదయములకు రంగరించుకొని ''స్నానాభోజన్ ఔర్ నిద్ర'' అనే అపవాదును నిర్మూలించుటకు ప్రయత్నింతురని ఆశించుచున్నాను.

''సబ్ కో సన్మతి దే భగవన్''

వైరాగ్య దృష్టి

> శరీరపోషణకై మన మే కార్యమును జేయరాదని కాదు వైరాగ్యముయొక్క తాత్పర్యము. వైరాగ్యమనునది ముఖ్యముగా మనస్సంబంధమైనది. 'నేను' 'నాది' యనునవి మానసిక పాశములు. ఈ పాశములచే శరీరముతోడను ఇంద్రియములతోడను బంధింపబడనియెడల మన మెచ్చటనున్నను ఏమిచేయుచున్నను విరక్తులమే. ఒకడు రాజ్యాధిపతియైయుండియు పరమవిరక్తుడుగను మఱియొకడు చింపిగుడ్డలను గట్టుకొనియు పరమరక్తుడుగను ఉండవచ్చును. మొట్టమొదట మనము వైరాగ్యమును సంపాదించి పిమ్మట కర్మాచరణ దక్షులము గావలయును. వైరాగ్యము కష్టసాధ్యమనుట వాస్తవమే. వైరాగ్యసాధనకు రెండు మార్గములు కలవు. ఇందొకటి భగవంతునియందుగాని మఱియెట్టి బాహ్యసాహాయ్యమునగాని నమ్మకము లేనివారలకై ఉద్దిష్టమగు మార్గము. "నేను విరక్తుడను గావలయును" అను దృఢనిశ్చయమును బూని వారు తమ మనోబలముతో వివేకబలముతో కృషిచేయవలసియున్నది. భగవంతుని యందు విశ్వాసముగలవారు తమ కర్మఫలములను భగవంతునకు సమర్పించి సంగరహితులై కర్మ మొనర్తురు. మన మే కర్మమొనర్చినను దాని వలన స్వలాభమునుగాని పరులచే స్తుతినిగాని ఆశింపకుందుముగాక. సర్వమును భగవంతునిదే, కర్మఫలమును భగవంతునికే సమర్పింపుము. ఆత్మార్పణము మనకు అలవాటగువరకు అనుక్షణము మన శరీరమంతయు ఆత్మార్పణభావమున కఠినమగు పర్యంతము రేయింబవళ్లు భగవానునకు మనలను మనము సమర్పించుకొందము గాక.
>
> —శ్రీవివేకానందస్వామి.

ఎల్లరును ఆనందమునే కోరుదురు, దుఃఖమును కోరరు. అయినను అందరును దుఃఖమును కల్గించు కార్యములందే నిమగ్నులై యుందురు! ఇది ఆశ్చర్యకరమైన విషయము కదా. దీనిని గమనించిన బుద్ధిమంతులు దుఃఖము నుండి తప్పించుకొని ఆనందానుభవమునకై ప్రయత్నింతురు.

ప్రపంచమునగల సుఖదుఃఖములను గమనించినచో అవియన్నియు ఆభాసము లేయనియు నిజమైనవి కావనియు ఏర్పడును. ఆకలివేసినచో అది దుఃఖము. అన్నము తినినచో అప్పుడు సుఖము. మంచి భోజనమే యైనను ఆకలిలేనిచో అదియే దుఃఖకర మగును. శ్రావ్యసంగీతము చాల ఆనందము కల్గించును. కాని ఎంత సేపును అదే సంగీతమును వినుచుండినచో చివరకు విసుగెత్తును. పారిపోవలయు ననిపించును. పుత్రుడు చెప్పినమాట విని కీర్తిదాయకుడైనచో పరమానందము. దుష్టుడైనచో ఆక్రోశము. ఇట్లే ఏ విషయమైనను స్వచ్ఛముగా సుఖమని గాని దుఃఖ మని గాని ప్రపంచమున లేదు. పరిస్థితిని బట్టి సుఖమో దుఃఖమో భాసించుచుండును.

ఈ పరిస్థితి ఏది? నేను అను భావన నాది అను భావన అందు తగిలియుండుటయే ఈ సుఖదుఃఖములను కల్గించు పరిస్థితి. స్కూలులో ఒక బాలునకు జ్వరము వచ్చినదయ్యా అనినచో అయ్యో పాపము అని చప్పరించును. ఆ బాలుడు మీ యబ్బాయే నయ్యా అనినచో అయ్యయ్యో యని యార్చుచు వేగముగా పరుగెత్తును. మీ క్లాసులో పన్నెండు ఫస్టుక్లాసులు వచ్చినవోయీ అనినచో నిజమా! అనును. నీకు కూడా వచ్చినదోయీ అనినచో కన్నులు

మెరసిపోవును. ఎగిరి గంతువేయును. కనుక ఏ సంఘటన యైనను 'ఇతరులకు' తటస్థించినచో అది 'మనకు' సుఖముగాని దుఃఖముగాని కలిగింపలేదు. 'మనకు' తటస్థించిననే అది సుఖమునో దుఃఖమునో కలిగించును.

మరి సుఖదుఃఖములు లేక కొయ్యవలె పడియుండవలెనా యనినచో అక్కరలేదు. మానవుని స్వతస్సిద్ధమగు స్వభావమే ఆనందము. తక్కిన సుఖదుఃఖము లన్నియు దుఃఖములే. పసిబాలుడు సాధారణముగా ఆనందముగా నుండును. ఆకలివేసిననో ఎవరైనను గిల్లిననో క్యార్రు మనును. కనుక ఆగంతుకములైన ఈ ప్రాపంచిక సుఖదుఃఖములను తొలగించుకొనగలిగినచో మనము నిజముగా ఆనందము ననుభవింపగలము. ఈ విషయమును గుర్తించిన మానవుడే దీనినుండి తప్పించుకొన ప్రయత్నించును. అన్ని కార్యములను ఈ దృష్టితో చూచుచు కార్యనిర్వహణమును అత్యంత శ్రద్ధతో చేయుచునే అందు 'నేను' చేయుచున్నాను దీని ఫలము 'నాది' అను భావములను తొలగించుకొనుటను వైరాగ్యదృష్టి యనుచున్నాము.

'నేను' చేయనప్పుడు ఇక ఏ పనిమాత్రము ఎట్లు జరుగును? అందరును 'నేను' దుఃఖమును కోరను. అన్ని పనులు బాధ్యతలు దుఃఖములే కదా. కనుక ఏమియు చేయను అనినచో నెట్లు? అను ప్రశ్న వచ్చును.

దైవమును నమ్మువారికి పెద్ద కష్టములేదు. అన్నియు భగవంతుడే చేయించుచున్నాడు అని త్రికరణశుద్ధిగా భావించుచు సంగమున తగులుకొనక వారు అన్ని కర్మలను నిర్వర్తింపగలరు, తామరాకుమీది నీటిబొట్టువలె. కాని దైవము నంగీకరింపనివారికి అత్యంతము నిశితమైన మేధాశక్తియున్ననే తప్ప వైరాగ్యము మెట్టవేదాంతముగా మారిపోవును. 'నేను' చేయుట యనగా నా శరీరము చేయును, నా మనస్సు చేయును లేదా నా బుద్ధి చేయును. అన్నియు—శరీరము మనస్సు బుద్ధి అన్నియు 'నావి'యే కదా ఇక నే నెవరు? ఈ ప్రశ్నకు సమాధానము దొరకువరకు ఇతడు త్రికరణశుద్ధిగా పనులను వదలలేడు. కనుక సర్వకర్మలను ధర్మము తప్పక ఆచరించుచు అహర్నిశము నే నెవరు అని ఇతడు విచారించుకొనుచునే యుండవలెను.

కనుక నిజముగా వైరాగ్యదృష్టి కలిగినచో అన్ని పనులును నిర్దుష్టముగా జరిగిపోవును. ఆ పనులయొక్క ఫలితములందు లోభముగాని పనులు 'నేనే' చేయవలెనని కామము గాని చేయ వీలుపడనందుకు క్రోధముగాని నేను చేయుచున్నానని మదముకాని నావలన కానిది మరియొకరు చేయుచున్నారని మాత్సర్యము కాని పనులను బాధింపక పోవుటచేత పనులు దోషరహితము లగును. ఎప్పుడు మానవుడు తన సుఖమునుగూర్చి చింతించుట మరచిపోవునో అప్పుడు ఇతరుల సుఖము దానంతట అదియే సాధింపబడును. వ్యక్తిగతముగా వైరాగ్యదృష్టి ఇది. ఎప్పుడు నిరంతరము ఇతరుల సుఖమునే చింతించుచుండునో అప్పుడు 'నేను, నావి' అను భావములు మాలబడును. సాంఘికముగా వైరాగ్యదృష్టి ఇది.

వ్యక్తుల అభిరుచులనుబట్టి ఏవిధముగనైనను వైరాగ్యదృష్టి నవలంబింపవచ్చును. సాధారణముగా నుండు 'నేను, నాసంసారము, నాసంపద' అనుభావము తొలగినచో వైరాగ్యదృష్టి క్రమక్రమముగా విస్తృతమై లోకకల్యాణమును స్వీయమోక్షమును సాధించును. ఇట్టి విరాగులు కాషాయాంబరధారులు కానక్కరలేదు. ఇల్లు

వాకిలి వదలి పారిపోవ నక్కరలేదు. రెప్ప వేయక నోరువిప్పక జడభరతునివలె కూర్చుండనక్కఱ లేదు. ఈ విరాగులు కర్మాగారమున కార్మికులు కావచ్చును. విద్యాశాలయందు విద్యార్థులు కావచ్చును. గృహమేధులు కావచ్చును. రాజ్య తంత్ర నిర్వాహకులు కావచ్చును. ఎవరైనను హృదయాంతరాళమునందు ధర్మము ధర్మము అని ప్రతిధ్వనించు చుండినచో ఇది దైవ కార్యము నావలన ఇది చెడరాదు అను దృష్టి కలిగినచో అతడు చేయు సకల కార్యములును వైరాగ్యపూరితములై జగన్మంగళకరములై ఆత్మోద్ధారకములై వెలయును.

రాగము - విరాగము

నోరి నరసింహశాస్త్రి

వైరాగ్యమునకు–సాంఘికజీవనమునకు విరోధము ఉన్నదని సర్వసామాన్యముగా భావిస్తూ ఉంటారు. కాని వైరాగ్యమంటేఏమిటో సరిగా తెలియక ఆ భ్రాంతి కలుగుతుంది.

రాగము ప్రధానముగా మూడు రకాలుగా ఉంటుంది. భార్యమీద, పుత్రులమీద, ధనము మీద రాగము సంసారులకు సర్వసాధారణముగా ఉంటుంది. రాగమంటే మమత్వముతో కూడినప్రేమ; వీటినే వేదాంతులు ఏషణాత్రయము అంటారు. విరాగము అంటే మమత్వముతో కూడిన రాగము వదిలిపెట్టటము. నా ప్రియురాలు, నా ప్రియపుత్రుడు, నా ధనము అని మమత్వముతో ఉండటము. లోకములో స్త్రీలంతా నా తల్లులు, పురుషులంతా నా పుత్రులవంటివారు, ధనసంపదంతా లోకులకు ఉపయోగపడవలెననే భావము విస్తరించవలెను. అప్పుడు రాగము, విరాగ మౌతుంది.

గీతలో ఈ చిత్రమైన అశ్వత్థ వృక్షమును

"అసంగ శస్త్రేణ దృఢేన ఛిత్వా,
తతః పరం తత్ పరిమార్గితవ్యమ్,
యస్మిన్ గతాన నివర్తంతి భూయః"

అని భగవానుడు చెప్పినాడు. సంగమంటే మమకారము. అసంగమంటే వైరాగ్యము. ఈ విధముగా చూస్తే అసంగమంటేను, వైరాగ్యమంటేను మన ప్రేమ విశ్వవిస్తృతమౌతుంది. సాంఘిక జీవనములో సర్వవ్యాప్త మౌతుంది. చివరకు బ్రాహ్మణ గృహస్థులకు ప్రధానమైన శిఖ, యజ్ఞోపవీతము, అంబరము వదిలివేస్తారు, కర్మలు వదిలిపెడతారు. సర్వభూతములకు అభయ ప్రతిజ్ఞ చేస్తారు. వారికి అహింస పరమధర్మ మౌతుంది. మమత్వముతో కూడిన రాగము వదిలిపెట్టినపుడు సాంఘిక జీవనములో సర్వవ్యాప్తముగా సర్వసంపదను వినియోగిస్తారు. ప్రేమపవిత్రమై సర్వవ్యాప్తమౌతుంది.

ఇటువంటి వైరాగ్యముకంటే సాంఘిక జీవనమునకు ప్రధానద్రవ్యము ఇంకొకటిలేదు. అటువంటి విరాగులు భగవంతునికి ఈ లోకములో ప్రతినిధులు. వారు జగత్ కుటుంబులు. వైరాగ్యమే సాంఘిక జీవనమునకు పునాది. వైరాగ్యమంటే ద్వేషముతో కూడికొనునది కాదు. మమత్వము విడిచి జగత్ వ్యాప్తమైనప్రేమ.

విరాగము రాగము విగతమగుట అని సాధారణముగా అర్థము చెపుతారు. వైయాకరణులు ఒప్పుకొంటారో లేదో కాని విరాగమంటే విశిష్టమైన రాగము. అనగా విశ్వవ్యాప్తమైన రాగము.

సంఘజీవనమున వైరాగ్యావశ్యకత

బులుసు వెంకటేశ్వర్లు

మానవజీవితము - అనగా మానవవ్యక్తిత్వములోని యర్థము- ఇది తెలిసినచో నిక తెలియవలసినదేమియు మిగులదు. మానవుడు మూలములో దేవుడే; అజ్ఞానాచ్ఛాదితుడైన దేవుడే మానవుడు. జ్ఞానసిద్ధుడైన మానవుడే దేవుడు.

మానవవ్యక్తిత్వములో వివిధ భాగము లున్నవి. 1. స్థూలదేహము, 2. సూక్ష్మదేహము, 3. కారణదేహము, 4. ఆత్మ. మానవునిలో నాత్మచైతన్యము దేహత్రయము నకు చైతన్యమిచ్చి తత్తత్కార్యక్రమములు నడపుచున్న అనంతశక్తి. ఆత్మ ఏకము, అద్వితీయము; ఆత్మేతరము విశ్వప్రపంచరూపము, నానాత్వములో నిండియున్నది. ఆత్మేతర ప్రపంచము ఆత్మచైతన్యశక్తి వినా లేనిదే. ఏకమనేకముగా సృష్టి కల్పింపబడెను. బ్రహ్మేతరము ప్రకృతి జగత్తు మాయ అను నామములతో బిలువబడినది.

సహజాత్మచైతన్యము సర్వశక్తి జ్ఞాన ఆనందస్వరూపము. త్రిగుణాత్మిక ప్రకృతి - ప్రపంచము- అశాంతి అసుఖము దుఃఖములకు కారణము. నేను దేహత్రయముల అనగా స్థూలసూక్ష్మ కారణదేహముల సంపుటియగు వ్యక్తినని అహంభావముకలిగి జీవభావము నొంది, దుఃఖభాజనుడ నగుచున్నాను. నేను నిజముగా నాత్మస్వరూపినే యని యెరిగి స్వచ్ఛ సంపూర్ణానందము ననుభవింపగలను.

రాగద్వేషములు దేహత్రయసంబంధులు. ఆత్మ కవిలేవు. ఆత్మ అనగా భగవానుడే. మానవుడు శ్రుతులు చెప్పు మహావాక్యముల నెరిగి నిత్యము అనిత్యమునైనవానిని విడదీసి అనిత్యములను క్రమాభ్యాస బలముచేత విసర్జించి నిత్యమగు పరమాత్మ నారాధించి సకలదుఃఖ విముక్తుడు కావలెను.

సంఘమనగా ననేకవ్యక్తుల సముదాయము. ప్రతివ్యక్తియు పరిశుద్ధచిత్తుడు గావలెను. పరిశుద్ధచిత్తమనగా సత్యము నెఱుగగోరు చిత్తము. సత్యమనగా భగవానుడే. భగవంతు నెఱుగగోరు చిత్తమే పవిత్రమైనది. ఏలన సకలదుఃఖనివారణము భగవంతు నాశ్రయించుటవలననే జరుగును. భగవంతుడు మార్పులేని సంపూర్ణ సుఖమూర్తి. దేహము లోకము, వస్తువులు వ్యక్తుల సంబంధములు నిరంతరము మారుచుండుట అదృశ్యములగుట అందుచే వియోగముచే దుఃఖము నిచ్చుట స్వభావముగా గలవి.

చెడినశించు పదార్థములను నమ్మకుండు వాడే యుక్తమైన బుద్ధిగలవాడు. ఏలన చెడు పదార్థములను నమ్మి మనమును చెడుదుము. చెడనిపదార్థము ఆత్మవస్తువు లేక పరమేశ్వరుడే కావున చెడనివస్తువును నమ్మి చెడకుండుట నేర్వవలయునని యెరుగుటవలదా!

నశించు పదార్థములపై కాంక్షలు పెట్టికొని మితిమీరిన వ్యామోహములోబడి రాగద్వేషములకు బాల్పడి దుఃఖసాగరమగ్నుల మగుటలో మన బుద్ధిశక్తి యేమియు పనిచేయుట లేదని స్పష్టము. ప్రాచీన భారతీయ మహర్షుల మహోపదేశము ననుసరించి దేవునినమ్మి జీవిత ముఖ్యావసరములకై స్వల్పశక్తికి సాధ్యములైన పదార్థములను సంపాదించి సంతృప్తినంది ధర్మసత్య దైవారాధనములతో జీవనము గడపుటవలన నిహపరసౌఖ్యములు సుసాధ్యములని యేకదా మనము వినియుంటిమి. వేదశాస్త్ర

ములు భోగవైముఖ్యమును యోగాభిముఖ్యమును బోధించియుండలేదా? భారతీయులు నేడు పాశ్చాత్త్యుల ననుకరించి భోగలాలసులై కోర్కెలను పెంచికొని రాగద్వేషవశులై దుఃఖము లనుభవించుట జరుగుచున్నది.

నేటి పశ్చిమనాగరికత నిముసములో నశించు నిహలోకవస్తువులపై భోగలాలసతకు ప్రాధాన్యమిచ్చి విశ్వసమాజమును నిరంతర విపత్పరంపరలలోనికి ద్రోయుచున్నది. మితిలేని ధనమార్జించుట దానికొరకై నీతివిరహిత వ్యాపారములకు దిగుట తద్రక్షణమునకై సైన్యములు ఆయుధములు సామ్రాజ్యములు సమకూర్చుకొను నాద్యంతములులేని తుచ్ఛకాంక్ష; ప్రకృతిశాస్త్రము సంపూర్ణ సత్యమును జూపగలదను మూఢవిశ్వాసము; దేశములయెడ పరస్పర స్పర్ధలు ద్వేషములు యుద్ధభీతి—ఇది నేటి నాగరికత. మూడవ ప్రపంచ యుద్ధముతో నీనాగరికత స్మశానధూళిలో గలసిపోవుట తప్పదు. ఈ దుఃస్థితి లోకమునకు పట్టకుండ హితముపదేశించు శక్తి భారతదేశమున కొక్క—దానికే యున్నది. కాని దుర్విధి వశమున భారతీయనాయకులు— ప్రజలు— పశ్చిమ నాగరికతయను నంటువ్యాధికి వశులై దేశము నపమార్గము పట్టించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు.

వైరాగ్యమనగా మితిమీరిన వస్తువ్యామోహమును తృణీకరించి నిరాడంబర సాత్త్విక జీవనమునకు మరలించు లక్షణము. దైవసేవ లోకసేవ ధర్మభీతి దైవభీతి ఇవి మన దేశములో పెంపొందినపుడే దేశమునకు లోకమునకు రక్షణమార్గ మేర్పడును. ఇది భారతీయుల సంప్రదాయమగు వైదిక మతధర్మము. వివేకానందస్వామివా రెన్నడో బ్రహ్మతేజస్ఫూర్తితో బలికిన రీతిగా భారతదేశము వైరాగ్యము నాశ్రయించి బ్రదుకగలదు; మత వైరాగ్యములను భగవంతుని విడిచి భోగకాంక్షతో విహరింపబూనునా, పతనము వినాశము తప్పదు. దానితోబాటు జగత్తును ఒక అరణ్యభూమియై భూతప్రేత పిశాచనిలయమై విలసిల్లును. భారతీయులారా! స్వధర్మమును విడిచి నశింపకుడు!

సాంఘికాదర్శము - వైరాగ్యప్రామాణ్యము

విష్ణుభొట్ల విశ్వనాథశాస్త్రి

కాలము మారినది. మారుచున్నది. మారగలదు. సృష్ట్యాదినుండి నేటివఱకు కాలములో నెన్నెన్ని మార్పులు వచ్చినవో యితిహాసపురాణములు మనకు చెప్పుచునే యున్నవి. కాలప్రభావమునుగూర్చి పోతనమహాకవి తన ప్రతిభాసమున్మీలితకవితాకంచికతో నెట్లు చిత్రించెనో చూడుడు.

వాయువశంబులై మొగసి వారిధరంబులు
మింట గూడుచుం
బాయుచునుండు కైవడిఁ బ్రపంచము
సర్వముఁ గాలతంత్రమై
పాయుచుఁ గూడుచుండు నొకభంగిఁ
జరింపదు కాల మన్నియుం
జేయుచునుండు గాలము విచిత్రము
దుస్తర మెట్టివారికిఁ

కాలము మారుట యనగా మానవ మనస్తత్వ ప్రవృత్తులు మారుటయే. మానవుల మనుగడకు కొలతబద్దవంటిది కాలము. కృతయుగమువలె త్రేతాయుగము లేదు. త్రేతాయుగమువలె నితరయుగములు లేవు. ఆ యా యుగములందలి మానవుల పరిస్థితులనుబట్టియే అతీంద్రియద్రష్టలగు మహర్షులు భిన్నభిన్నయుగములయందు భిన్నభిన్నధర్మములను విధించిరి. ఈ క్రింది పరాశరస్మృతి వాక్య మీ విషయమును దార్కాణించును.

కృతేతు మానవా ధర్మాః
త్రేతాయాం గౌతమాస్మృతాః
ద్వాపరే శంఖలిఖితాః
కలౌ పారాశరాస్మృతాః.

ఇతిహాస పురాణములను బరిశీలించినచో కృతయుగమునుండి రానురాను మానవులకు ఆముష్మికమునందు విశ్వాసము సన్నగిల్లుటయు ఐహికభోగములయందాసక్తి వృద్ధియు స్పష్టముగా కనుపించును. ఐహికభోగములకు ప్రాధాన్య మిచ్చుట యనగా ఇంద్రియలోలత్వమునకుఁ బట్టము గట్టుటయే.

రఘువంశపురాజులను వర్ణించుచు కాళిదాసమహాకవి యిట్లు చెప్పెను.

ప్రజానాం వినయాధానా ద్రక్షణా ద్భరణాదపి
సపితా పితరస్తాసాం కేవలం జన్మహేతవః.

ప్రజలను వినయవంతులనుగాఁ జేయుటవలనను రక్షించుటవలనను పోషించుటవలనను ఆ దిలీపుడు ప్రజలకు తండ్రి యయ్యెను. ఆ ప్రజల తండ్రులు ఆ ప్రజల కేవలజన్మమునకు కారణభూతులు. ఇట్టిదే కదా శ్రేయోరాజ్యము! కాలక్రమమున రాజులయందీ భావము నశించి రాజ్యసంపదను తమ భోగములకే వినియోగించుచు రాజ్యాధికారమును రాజ్యములను విస్తరింపఁజేయుట కుపయోగించుచు వచ్చిరి.

పూర్వము వేదబోధితమైనదే ధర్మమనియు అది మానవులకు స్వబుద్ధ్యానుసారము నిర్ణయింపఁ దగనిదనియు విశ్వాసముండెను. కావుననే జైమినిమహర్షి "చోదనాలక్షణో ఽర్థో ధర్మః" అని ధర్మమును నిర్వచించెను. అట్లే శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యర్జునునకు గీతోపదేశము చేయుచు "తస్మాచ్ఛాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యాకార్య వ్యవస్థితౌ" అని కార్యాకార్య నిర్ణయమున శాస్త్రమే ప్రమాణమని చెప్పెను. ఇచ్చట శాస్త్రమనగా వేదము. కాని యీనాడిట్టి విశ్వాసములు నశించుచున్నవి. సంఘములోని జనులయందు తమ కేది హితకరమో తామే నిర్ణయించుకొనఁగలమను విశ్వాసము ప్రబలుచున్నది. మన ప్రాచీను లిదివఱకే చెప్పియుండిరి కదా! "సంఘే శక్తిః కలౌయుగే" యని.

ఈనాడొక వ్యక్తి యెంత విజ్ఞానవంతుఁడైనను ఎంత ధర్మశాస్త్రవేత్తయైనను అతని మాటలకు సంఘములో విలువ లేదు. "పదుగురాడుమాట పాటియై ధరఁజెల్లు" ననునదే యీకాలపు సాంఘికనీతి.

సంఘమునందు బహుజనాభిప్రాయ మెప్పుడు నొకతీరుగా నుండునని చెప్పలేము. సంఘమునందలి నాయకులు స్వార్థప్రేరితులై సంఘమును బాగుచేయుదుమనియు సంఘశ్రేయస్సే తమ శ్రేయస్సనియు స్వలాభములను బొందుచుందురు. సంఘసంస్కర్తలు రాజకీయనాయకులు శ్రుతిస్మృతులను మన మీనాడు ప్రమాణముగాఁ గైకొనరాదని నుడివిరే కాని దేనిని ప్రమాణముగా గైకొనవలెనో చెప్పరైరి.

తత్త్వదృష్టితో విమర్శించినచో సంఘజీవనమున ఈనా డుద్భవించిన కష్టముల కన్నింటికి మానవులందు ప్రబలిన కామక్రోధములే కారణమని స్పష్టము కాకపోదు. ఈనాడు సంఘజీవనమున శాంతి మృగతృష్ణికాప్రాయమైనది. ధనాశాపీడితులై పాపపుణ్యములను సరకు చేయక స్వేచ్ఛాజీవితలంపటులుగా జనులు జీవయాత్రను సాగించుచున్నారు. ఈనా డేయంతస్థునకుఁ జెందినవారైనను, ఏ వృత్తిచే జీవించువారైనను తమ మనస్సు ప్రేరేపించినటులే ప్రవర్తించుచున్నారు. ఉపాధ్యాయులు విద్యార్థులు, యజమానులు సేవకులు తల్లిదండ్రులు వారి పుత్రు లొకరియం దొకరికి విశ్వాసము లేక అస్తవ్యస్తజీవితమును గడుపుచున్నారు. ఎదుటివారి కష్టము నవగాహనము చేసికొను స్వభావమే మృగ్యమైనది.

బీదవారు నిత్యజీవితమును గడుపుటకే కతమత మగుచుండ సంపన్ను లింకను తమ సంపదను వృద్ధి చేయుటకై తాపత్రయపడు చున్నారు.

ఇట్టి యశాంతిగ్రస్త మగు సంఘజీవనమునందు మానవునకు శాంతి నొసంగునది వైరాగ్య మొక్కటియే. శంకరభగవత్పాదులు సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారసంగ్రహమునందు వైరాగ్యము నిట్లు నిర్వచించిరి.

శ్లో॥ ఐహికాముష్మికార్థే ష్వ
నిత్యత్వేన నిశ్చయాత్
నైస్పృహ్యం తుచ్ఛబుద్ధ్యా య
త్త ద్వైరాగ్యమితీర్యతే ॥

ఐహికవిషయములందు ఆముష్మికములైన స్వర్గాదులయందు నిత్యములు కావను నిశ్చయముతో వానియందు హేయభావము నలవరచుకొని అవి తుచ్ఛము లను భావముతో వానిని కోరకుండుటయే వైరాగ్యము. ఈ వైరాగ్యమలవడుటకు నిత్యానిత్యవస్తువివేకమే కారణమని భగవత్పాదు లా గ్రంథమునందే యిట్లు చెప్పిరి.

శ్లో॥ నిత్యానిత్యపదార్థవివేకాత్పురుషస్య
జాయతే సద్యః
స్రక్చందనవనితాదౌ సర్వత్రానిత్య
వస్తుని విరక్తిః ॥

పరమపురుషార్థమగు మోక్షమునకు వైరాగ్యమే మొదటి మెట్టగును. ఈ విషయమునే భగవత్పాదు లిట్లు చెప్పిరి.

శ్లో॥ మోక్షస్య హేతుః ప్రథమో నిగద్యతే
వైరాగ్య మత్యంత మ సత్యవస్తుషు ॥

ముఖ్యముగా మానవుఁడు కామక్రోధముల నడంచిన గాని వైరాగ్యము సాధ్యము కాదు. మన మొక వస్తువును గోరి అది లభించినచో తృప్తులమగుదు మనుకొనుట పొరపాటు. ఆ వస్తువు లభించినతర్వాత నంతకంటె గొప్ప వస్తువును సాధింప యత్నింతుము. కావుననే మహర్షులు,

శ్లో॥ న జాతు కామః కామానా ముప
భోగేన శామ్యతి
హవిషా కృష్ణవర్త్మేవ భూయ
ఏవాభి వర్ధతే ॥

మన మొక వస్తువును కోరినపుడు కోరిన వస్తువు లభింపనిచో నా లభింపమికి కారణ మన్యు లని తలచి వారిపై కోపించుదుము. క్రోధమువలన యుక్తాయుక్తవివేకము నశించును. క్రోధమువలని కీడును వాల్మీకి మహర్షి హనుమద్వాక్యములలో నిట్లు చెప్పెను.

శ్లో॥ ధన్యాస్తే పురుషశ్రేష్ఠా
యే బుద్ధ్యా కోపముత్థితమ్
నిరుంధంతి మహాత్మానః
దీప్తమగ్ని మివాంభసా॥

క్రుద్ధః పాపం న కుర్యాత్ కః
క్రుద్ధో హన్యాత్ గురూనపి
క్రుద్ధః పరుషయా వాచా
నరస్సాధూ నధిక్షిపేత్ ॥

వాచ్యావాచ్యం ప్రకుపితో
న విజానాతి కర్హిచిత్
నాకార్యమస్తి క్రుద్ధస్య
నావాచ్యం విద్యతే క్వచిత్
య స్సముత్పతితం క్రోధం
క్షమయైవ నిరస్యతి
యథోరగ స్త్వచం జీర్ణాం
స వై పురుష ఉచ్యతే.

గీతాసారమనదగు నీయుపదేశరత్నమును భగవంతుఁడిట్లు బోధించెను.

శక్నోతీహైవ యస్సోఢుం
ప్రాక్శరీర విమోక్షణాత్
కామక్రోధోద్భవం వేగం
స యుక్తస్ససుఖీ నరః ॥

కామక్రోధములు మానవుని నాశమున కెట్లు దారితీయునో యీక్రింది విధమునఁ జెప్పఁబడినది.

సంగాత్సంజాయతే కామః
కామాత్క్రోధోభిజాయతే
క్రోధాద్భవతి సమ్మోహః
సమ్మోహాత్స్మృతివిభ్రమః
స్మృతిభ్రంశాత్ బుద్ధినాశః
బుద్ధినాశా త్ప్రణశ్యతి॥

ఫలితార్థమేమన కామక్రోధములు సర్వానర్థములకు మూలములు. కామక్రోధముల నడంచుట వైరాగ్యమువలననే సాధ్యమగును.

వైరాగ్యముకలవాడు సంఘమునుండి పలాయితుఁడుకా నవసరములేదు. వైరాగ్యము సంఘజీవనమున కెంతమాత్రము ప్రతిబంధకము కాదు సరికదా సంఘజీవనము నానందమయముగాఁ జేయుటకు తోడ్పడును.

పూర్వము వైరాగ్యముతో రాజ్యములనేలిరి. రాజర్షులని కీర్తిగాంచిరి. అట్టిచో వైరాగ్యము సంఘజీవనమున కెట్లు ప్రతిబంధకమగును? రఘువంశమున మహాకవికాళిదాసు దిలీపమహారాజు నిట్లు వర్ణించెను.

జుగోపాత్మానమత్రస్తః
భేజే ధర్మ మనాతురః
అగృధ్నురాదదే సోఽర్థ
మసక్తస్సుఖ మన్వభూత్ ॥

ఆ దిలీపుడు భయముకునది లేకయే శరీరమును రక్షించుకొనెను. (శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధన మ్మనికదా ఆ మహాకవియే చెప్పెను). అతడు ఆధివ్యాధిపీడితుఁడు కాకయే ధర్మమాచరించెను. లోభములేకయే ధనమార్జించెను. సంగములేకయే సుఖ మనుభవించెను.

వైరాగ్యము సంఘజీవనమునకు ప్రతికూలము కాదనుటకు ఆదికాలమునందు పరమజ్ఞానియగు జనకుడు మొదలగువారు, కలియుగమున శ్రీరామకృష్ణపరమహంస స్వామివివేకానందులు మొదలగువారు తార్కాణము. దేవీభాగవతమున శుకజనకుల సంభాషణ మిట్లు గలదు శుకుఁడు జనకు నీ విధమున ప్రశ్నించును.

శ్లో॥ చింత్యసే వివిధాకారం
నానారాగ సమాకులమ్
ధంభోఽయమితి తే భాతి
విముక్తోఽస్మీతి భాషసే
కదాచిచ్ఛత్రుజా చింతా
ధనజా చ కదాచన
కదాచిత్సైన్యజా చింతా
నిశ్చింతోఽసి కదా నృప
తవ వంశసముత్థానాం విదేహా ఇతి భూపతే
కుటిలం నామ జానీహి నాన్యథేతి కదాచన.

ఇట్లు శుకుఁడు ప్రశ్నింపగా జనకుఁ డిట్లు సమాధాన మిచ్చెను.

పితుస్సంగం పరిత్యజ్య
త్వం వనం గంతుమిచ్ఛసి
మృగైస్సహ సుసంబంధో
భవితా తే న సంశయః
మహాభూతాని సర్వత్ర
నిస్సగః క్వ భవిష్యసి
ఆహారార్థం సదా చింతా
నిశ్చింతస్స్యాః కథం మునే
దండాజినకృతా చింతా
యథా తవ వనేపిచ

తథైవ రాజ్యచింతా మే
చింతయానస్య వా న వా
వికల్పోపహత స్త్వం వై
దూరదేశ ముపాగతః
న మే వికల్పస్సందేహో
నిర్వికల్పోఽస్మి సర్వథా
సుఖం స్వపిమి విప్రాహం।
సుఖం భుంజామి సర్వదా
న బద్ధోఽస్మీతి బుద్ధ్యాహం
సర్వదైవ సుఖ మునే

త్వం తు దుఃఖే సదైవాసి
బద్ధోహ మితి శంకయా
ఇతి శంకాం పరిత్యజ్య సుఖే సమాహితః
దేహోఽయం మమ బంధోఽస్తి
నమ మేతి కదాచన
తథా ధనం గృహం రాజ్యం
న మమేతి చ నిశ్చయః
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య
శుకః ప్రీత మనోభవత్ ॥

నీ వనేక రకములైన చింతనలయందు మగ్నుడవై యుందువు. పలువిధములగు రాగములు నిన్ను ముప్పిరిగొని యున్నవి. ఒకప్పుడు ధనసంబంధమైన చింత మరియొకప్పుడు శత్రువులగూర్చి చింత మరియొకప్పుడు సైన్యమును గూర్చిన చింత, విదేహులను మీవంశనామము నిరర్థకమైనదని ఎంచుచున్నానని శుకుడనగా జనకు డిట్లు సమాధానించెను. తండ్రిని వదలి వనమునకు బోగోరుచున్నావు. నీకు అచ్చటి మృగములపట్ల రాగము నిస్సంశయముగ కలుగును. ఎల్లెడలను పంచమహాభూతము లుండగా నీవు ఎచ్చట నిస్సంగుడ వగుదువు? ఇక నీకు వనమునందు ఆహారమును గూర్చి చింత దండాజినమందుచింత ఎప్పుడును ఉండును. నా రాజ్యచింతయు నట్టిదే. దూరదేశములకు పోయి నీవు వికారముల పాలగుచున్నావు. నాకు వికారములు లేవు సందేహములు లేవు. అదియుంగాక నేను బద్ధుడను కానని తెలిసికొని నేను ఎప్పుడును సుఖముగా నుందును. నీవో, బద్ధుడనను అనుమానముచే ఎప్పుడును దుఃఖించుచుందువు. బంధములగు ఈ దేశము రాజ్యము ఏవియు నావి కావు. ఇట్టి జనకవచనములను విని శుకుడు [illegible]ను.

పై సంభాషణమువలన వైరాగ్య మెంత మాత్రము సంఘజీవనమునకు ప్రతిబంధకము గాదని స్పష్టమగును—ఇట్లే శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంసల జీవితము వివేకానందస్వామి జీవితము వైరాగ్యము సంఘజీవనమునకు విరుద్ధము కాదని స్పష్టము చేయును.

కావున నానాసంకటములచే నశాంతి పీడితమైన నేటి సంఘజీవనమున "వైరాగ్య మేవా భయమ్" అని భర్తృహరి చెప్పినటుల వైరాగ్య మలవరచుకొని మానవులు శాంతిని పొందుదురు గాక!

వైరాగ్యచర్చ

హరిహరదాసు

వైరాగ్య మనగానే మనకు 'కాషాయాంబర బహుకృతవేషులు' జ్ఞప్తికి వత్తురు. ఇల్లు వాకిలి వదలి వేగముగా అడవులకో కొండలకో పరుగెత్తుటయే వైరాగ్యమని మన సాధారణాభిప్రాయము. లేదా కాషాయము కప్పుకొని బిచ్చమెత్తుట యనియో. కాని తరచి చూచినచో మనకు వైరాగ్యముయొక్క నిజస్వరూపము తెలియును. బ్రహ్మవిద్యను తెలిసికొనుట కధికారిని నిర్ణయించుచు శంకరభగవత్పాదులు సాధనచతుష్టయములో వైరాగ్యమును పేర్కొనిరి. "ఇహాముత్రార్థ ఫలభోగవిరాగః" ఇహలోకమునందుగాని పరలోకములందుగాని అనుభవింపగలుగు భోగభాగ్యములయందు విముఖతయే వైరాగ్యము. ఇహలోకసౌఖ్యములు చెప్ప బనిలేదు. స్వర్గాదిలోకములందు లభించు సౌఖ్యములందు కూడ విరాగికి ఇచ్ఛ యుండరాదు. శ్రీ శంకరులే బ్రహ్మాదిలోకములను కూడ విరాగి కాకిరెట్టతో సమానముగా జూడవలె ననిరి. అనగా వానియందట్టి నిరర్థకతను ప్రత్యక్షము చేసికొనవలెను. ఇట్టిది గదా వైరాగ్యము! ఇట్టి వైరాగ్య మున్ననే మోక్షమున కధికారము.

ఇట్టి వైరాగ్యము తాటిపండువలె చేతికి దొరకునా? తత్త్వగ్రంథములు చదువుకొలది, అందలి తత్త్వచింతన చేయుకొలది, సాధుసాంగత్యబలిమికొలది, క్రమముగా మనస్సు పరిణతి జెందును. యథాకాలమున పరిపూర్ణ వైరాగ్యమును అటుపిదప మోక్షమును బడయును. అందుచేత వైరాగ్యమనగా నొకరిచ్చు బహుమాన మనిగాని మన భుజబలము బుద్ధిబలములచే సాధించు నొక యుద్యోగ మనిగాని భ్రమపడరాదు.

వైరాగ్యము నింకొక విధముగా జెప్పినచో నహంకార మమకారములను వదలుకొనుట యని చెప్పవచ్చును. శ్రీ శంకరులు "కాతే కాన్తా కస్తే పుత్రః" అనిగదా యనిరి! 'నీ' భార్య ఎవరు? 'నీ' పుత్రు లెవరు! ఇట్టి భ్రమను వదలుకొను మని యుపదేశించిరి. ఈ 'నా' త్వమునే మమకార మందురు. నా ఇల్లు, నా పుత్రులు, నా సుఖము ఇత్యాదు లన్నియు మమకారములే. ఇట్టి మమకారము వలననే 'నా' పుత్రులు బాగుపడినచో ఆనందము, చెడిపోయినచో దుఃఖము ననుభవింతుము. 'పరాయి' పుత్రులు బాగుపడినను చెడిపోయి

నను మన మనస్స్వాస్థ్య మెంతమాత్రము కలత కారదు గదా! కనుక 'నా' భార్యను 'నా' పుత్రులను తుదకు 'నా' శరీరమును నా బుద్ధిని గూడ పరాయి వస్తువు లను దృష్టితో జూడ గలుగుటే మమకారమును వదలుకొనుట. అప్పుడు మనస్సు సుఖదుఃఖములకు లోనుగాక నిశ్చలముగా నుండుట కనుమానమేమి? మమ కారము వదలిన నహంకారము దానంతట నదియే జారిపోవును. ఈ 'నా' అను భావము నకు కర్తయగు 'నేను' అను భావమే అహం కారము. 'నా' దనునది ఏదైన నున్నగదా 'నేను' దానికొఱకై ప్రయత్నించుట. నా దను నదియే లేని యవస్థయందు 'నేను' మాత్ర మెచ్చటనుండి వచ్చును? ఈ వైరాగ్యము కూడ నభ్యాసముచే తప్ప సాధ్యము కాదు. దీని నభ్యసించుటకే ఇప్పటివరకు విరాగులు ఇల్లువాకిలి వదలిపోవుచు, అడవులయం దేకా కులుగా నివసించుచు ప్రయత్నించిరి.

హిందువుల జీవితపరమార్థము మోక్ష మును సాధించుటయే. అందులకు సాధనము వైరాగ్యమే. అందువలననే భారతదేశమునం దెల్లెడలను సన్న్యాసులు, ఆశ్రమములు లెక్కకు మిక్కిలిగా కన్పించును. వారియందు గూడ మిశ్రమ ముండుట సహజమే. జీవనము జరుగక కాషాయమును గప్పుకొనిన బిచ్చ గాండ్రు మొదలుకొని సకలశాస్త్రములను పాశ్చాత్యవిజ్ఞానమును అధ్యయనము చేసి యున్నతపదవులంది వానినిగూడ చిన్నతనము నందే వదలి 'కరతలభిక్ష' సన్న్యాసులైన వారివరకు అన్నిరకముల సన్న్యాసులును విరా గులలో కన్పింతురు. పరిస్థితు లిప్పటివరకును కొంత మెరుగుగనే యుండినవి. దేశమునం దిప్పటివలె క్షామము లేదు. కష్టములు కడ గండ్లు లేవు. ప్రజలయం దాస్తికత దైవభక్తి యుండెడివి. అడవులలో కావలసినన్ని ఫల వృక్షములు తేటనీరు లభించెడివి. తత్త్వచింతన చేయు సన్న్యాసికి కమికెడన్నమునకు కొదువ లేకుండెడిది. ఇప్పు డన్ననో? ఆస్తికత, దైవ భక్తి, మాట ఎట్లున్నను ఫలవృక్షములు గల యడవులైనను సమృద్ధిగా లేవు. నిరుద్యోగము, చాలీచాలని జీతములు, నిత్యావసరముల కఱవు వీనిలో గృహస్థులకు తమ జీవనమే వెళ్లమారుట కష్టముగా నున్నది గదా! ఇట్టి పరిస్థితులలో సన్న్యాసులు తమ భోజనసౌఖ్య మునకై గృహస్థులను యాచించుట ఏమి సబబు? అను ప్రశ్న యుదయించును. ఇల్లు వదలిపోవు సన్న్యాసమే మోక్షదాయక మైనచో గృహస్థుల గతి ఏమి? అనునది రెండవ ప్రశ్న. విజ్ఞానవంతులు అయిన వారు సంఘమును వదలి తమ మోక్షమునకు మాత్రమే ప్రయత్నించుచో సంఘము గతి యేమి? దేశాభివృద్ధి యగుట ఎట్లు? అనునది మూడవ ప్రశ్న.

వైరాగ్యమునకు మనము చెప్పుకొనిన రెండర్థములను (నిజమునకు రెండునూ ఒక టియే) మనస్సు నందుంచుకొని ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానమును వెదకుదము.

ఇహాముత్రఫలభోగములయందలి ఇచ్ఛను వదలిన సన్న్యాసి తన నిత్యావసరములకై గృహస్థులను యాచించడు. దైవముపై పూర్తిగా నాధారపడి తన యాకలి తీరువరకు మాత్రమే గ్రహించును. రెండవపూటకైనను అతడు సంగ్రహించి దాచుకొనడు. ఈ కార ణమువలన నత డొక్కొకసారి రెండుమూడు రోజులు నిరాహారిగానే యుండవలసి వచ్చును. దీని కంతయును సన్న్యాసి చింతిం పడు. అతని మనస్స్వాస్థ్యము చెడదు. గృహ స్థుల నతడు యాచింపడు, వారే ఇచ్చిన

గ్రహించును. ఇందుగురించిన వివేకానంద స్వాముల కథ ఎల్లరకును తెలిసినదే. రైలు ప్రయాణమునందతఁ డెట్లుపవాసము చేసినది, మార్వాడీ యతని నగతాళి చేసిన విధానము తుదకు కలలో శ్రీరామచంద్రునిచే ప్రబోధింపబడిన మిఠాయివర్తకు డెట్లురుకులు పరుగులపై వచ్చి స్వామికి భోజనాదికము లర్పించినది జగద్విదితమే.

ఆధునిక సమయములందుగూడ గృహస్థుల యాదరమును సన్న్యాసుల నిరీహతయు కన్పించు సన్నివేశములు తటస్థపడుచునే యుండును. నాకు తెలిసినస్వామి యొకసారి బీహారునందు పాదచారులై పోవుచుండిరి. వారి యొద్ద కొంచెము ధన ముండినను దైవముపైనే భారము వేయదలచి అంతకుముందే దానిని గూడ నెవరికో ఇచ్చివేసిరి. ఆ దినమంతయు గడచిపోయెను. దేవు డేమియు చేయలేదు. మరుసటి దినము తెల్లవారెను. మధ్యాహ్నము గూడ గడచిపోయెను. స్వామి యలసటతో నొక బావిచెంత గూర్చుండెను. ఇంతలో నొక బీదగృహస్థు స్వామిని జూచి యటకు వచ్చి "బాబాజీ! భోజన మైనదా?" యని యడిగెను. స్వామి లేదనెను. అతడు కలవరపడుచు "అయ్యో, మధ్యాహ్నము దాటిపోయినదే! ప్రొద్దున నేమి భుజించితి" రని యడిగెను. ప్రొద్దునగూడ నేమియు తినలేదని స్వామి బదులు చెప్పెను. అతడు దుఃఖముతో "అయ్యయ్యో, పోనీ నిన్న నైన నేమయిన భుజించితిరా" యని ఆత్రుతతో ప్రశ్నించెను. స్వామి 'నిన్న' గూడ సంపూర్ణోపవాసమే నని తెలిసికొని ఆ బీదగృహస్థు తన బిడ్డడే రెండు రోజులనుండి తప్పిపోయి ఉపవసించినట్లు విలపించుచు ఇంటికి పరుగెత్తుకొనిపోయి బూరుగులు బెల్లము కొనివచ్చి స్వామిచేత తినిపించెను. పిదప వారి నింటికి దీసికొనిపోయి స్నానాదికము లమర్చి భోజనము పెట్టి పంపెను. "అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగ క్షేమం వహామ్యహం" (9-22) అని గదా గీతావాక్యము! భిక్షకై నేలబడి పొరలుచు, పొట్టజూపుచు శ్వానమువలె ననేకకష్టములు బడు 'సన్న్యాసులు'ను గలరు. మావటివానిచే లాలింపబడు మత్తగజేంద్రమువలె ఠీవిగా తమ కయాచితముగా లభించిన దానితో కాలము గడపు సన్న్యాసకుంజరులును గలరు. కనుక సన్న్యాసి యగువాడు గృహస్థులకు భారమని యనుకొన నక్కఱ లేదు. ఇష్టమైనవారు పెట్టుదురు. కష్టమైనవా రూరకుందురు. సన్న్యాసి ఉన్నచో తినును. లేనిచో నూరకుండును. దైవసాక్షాత్కారమును బడయలేని ఈ శరీర మున్ననేమి యూడిన నేమి యని తలచు సన్న్యాసులు గృహస్థుల దయాధర్మములపై నాధారపడియున్నా రనుట యసంగతమైన మాట గదా!

ఇక గృహస్థుల మాట యే మనిన, వారికిని వైరాగ్యము సాధ్యమే. కాని తమ భార్యాబిడ్డలను వదలుకొను తీవ్రవైరాగ్యము వారికి సాధ్యము కాదు. కాని సంఘమునందలి ఇతరులను గూడ తనవారుగనే భావించినచో వారికి తగిన వైరాగ్య మేర్పడు నవకాశము కలుగును. ఎంతసేపును తమ లాభము, తమ పురోగతి, తమ యౌన్నత్యము గురించియేగాక కొంచమైనను ఇతరుల సుఖసంతోషములను గుర్తించి వారితో సహకరించుట గృహస్థులు సాధింపదగు కనీసవైరాగ్యము. తమకు రేడియోలు కార్లు మిద్దెలు మేడలు అని యుప్పొంగుట మమకారము. పొరుగువారికి మూడు పూటల భోజనమైనను లేదని గమనించి, దానికి

పరితపించి తమ కెంత ఇబ్బందిగా నున్నను వారి కష్టములను పంచుకొనుట వైరాగ్యము. తమ సుఖముల నీ విధముగా న్యూనదృష్టితో చూచుటయే గృహస్థుల కనువగు వైరాగ్యము. ఇట్లు తమ యోగక్షేమములపై మమకారము క్రమముగా తగ్గించుకోగలిగినచో ఎల్లరును ఇతరులకై పాటుపడుటచేత దేశము సుభిక్షమగును.

పైనుదాహరించిన సంఘటనలోని గృహస్థు బీదవాడే. అయినను ఇంకొకనిని పిలిచి భోజనము, పంచభక్ష్యపరమాన్నములతో గాక పోయినను, పెట్టగలిగెను. తత్త్వజ్ఞానము వసుధైకకుటుంబము అను భావములు అతనికి తెలియకపోవచ్చును. అయినను ముక్కు మొగము తెలియని ఇంకొకని కష్టములను తనవి వలెనే యనుభవించెను. ఇట్టి గృహస్థునకు మాత్రము దైవసాక్షాత్కార మేల కాకపోదు! ఇట్టి గృహస్థునకు వైరాగ్యము లేదని ఎట్లు చెప్పగలము?

కనుక భగవత్సాక్షాత్కారమునకై తీవ్ర వైరాగ్యముతో శరీరమునుకూడ నుపేక్షించు సన్న్యాసి విరాగి యగుచో, సాటిమానవుల సుఖమునకై తమ యవసరములను కూడ నుపేక్షించు గృహస్థులు కూడ విరాగులే. ఈ సందర్భమున శ్రీరామకృష్ణుల భక్తుడగు నాగ మహాశయుని పేరు చెప్పక తప్పదు. గృహస్థుల వైరాగ్యమున కీయన జీవితము పరాకాష్ఠ. తన ఇంట నేమియు లేకపోయినను తనకే భోజనమునకు గడవకున్నను, ఎట్లో యొకట్లు తన యతిథులను సత్కరించి పంపెడువాడు. పురాణకాలమున నతిథిని తృప్తిపరచుటకై పలుదినముల యుపవాసమువిడువ లభించిన పేల పిండిని పూర్తిగా నిచ్చివేసి సకుటుంబముగా స్వర్గస్థుడైన సక్తుప్రస్థుడను బ్రాహ్మణుని కథను విందుము గదా!

అందుచేత ఇతరములైన యాలోచన లన్నియు కట్టివేసి ఆత్మచింతన చేయు సన్న్యాసి వలె 'తనను' గూర్చి యాలోచనలు కట్టివేసి సాటిమానవుల కష్టసుఖములు పంచుకొను గృహస్థుడు కూడ నుత్తమగతులనే పొందుననుటలో ననుమానము లేదు.

ఇక మన మూటంకించిన మూడవ ప్రశ్న. ఈ దృష్టితోనే సన్న్యాసమును సాంప్రదాయిక దృష్టితో గాక నవ్యసామాజికదృష్టితో గమనింపవలసియున్నది. పూర్వకాలమున మోక్షము పరమార్థమనుటయం దెవ్వరికిని సందియము [illegible] మోక్షసాధకులు గౌరవింపబడిరి. గృహస్థులు వారివద్ద నుపదేశములను బొందుచు తమ జీవితములను చక్కబెట్టుకొనుచునే మోక్షసాధనకై ప్రయత్నించిరి. విద్యార్థు లట్టి మోక్షసాధకుల కడనే విద్యాభ్యాసము చేసి మోక్షదృష్టి పారమార్థికదృష్టి యలవరచుకొనిరి. అట్లు సమాజమున కంతయు మోక్షమే గమ్య మగుటచేత సామాజికజీవనము కలతలు లేక గడచిపోయెడిది. ప్రస్తుతమున పాశ్చాత్యవ్యామోహమునబడిన వ్యక్తిగత శారీరకసౌఖ్యమే జీవితపరమావధి యైనది. ఇట్లగుటచేత సంఘమున కొక గమ్యము లేదు. ఎందఱు వ్యక్తు లుందురో అన్ని గమ్యములగును. అందుచేత నొకని యానంద మింకొకని యానందమున కడ్డు వచ్చును. ఫలితముగా స్పర్ధలు ద్వేషము యుద్ధము వ్యక్తిగతముగా మొదలుకొని ప్రపంచవ్యాప్తములుగా పెల్లురేగియున్నవి.

ఇట్టి పరిస్థితులలో జీవితపరమార్థముగా మోక్షమును మరల స్వీకరించుటయే ఏకైక

మార్గము. ఎన్ని కష్టములనైనను సోదరమానవులలోని దైవమునకై భరించుట కూడ సన్న్యాసాదర్శములలో చేరినదే. "పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం యద్భూతం యచ్చ భవ్యమ్" "ఉన్నదంతయు ఇక మీద కలుగబోవునదంతయు ఆ పరమాత్మయే" అని పురుష సూక్తమునందు చెప్పబడియున్నది. నారాయణసూక్తమునందును "యచ్చ కించిత్ జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేపి వా అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణ స్థితః" "ఈ ప్రపంచమునం దేది కన్పించినను వినిపించినను దానిలోపలను వెలుపలను నారాయణుడే వ్యాపించియున్నాడు" అని యున్నది. ఉపనిషత్సారమగు భగవద్గీతయందును

సర్వతః పాణిపాదం త
త్సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్
సర్వత శ్శ్రుతిమల్లోకే
సర్వమావృత్యతిష్ఠతి.

'ఆ బ్రహ్మ మంతటను చేతులను కాళ్లను కన్నులను తలలను ముఖములను చెవులను గలదై లోకముల నన్నింటిని వ్యాపించియున్నది.' అని చెప్పబడియున్నది గదా!

కనుక ఏకాంతమునందుండి ఆత్మగతమగు బ్రహ్మమును సాక్షాత్కరించుకొన ప్రయత్నించు సన్న్యాసాదర్శముతో సోదరమానవులందును సర్వజీవులయందును వ్యాపించియున్న బ్రహ్మమును సాక్షాత్కరింప జేసికొనుటకు నారాయణబుద్ధితో సేవచేయు సన్న్యాసాదర్శమున కేమియు విరోధము లేదు. ఈ భావమును సుస్థిరము చేసికొనుటయే వైరాగ్యమునకు పరాకాష్ఠ. ప్రస్తుతసామాజికసమస్యలకు పరిష్కారమార్గముగా నీ సన్న్యాసాదర్శమునే

వివేకానందస్వామి బోధించిరి. ఇట్టి వైరాగ్యమే గదా తనకు మోక్షమును జగమునకు హితమును సాధించును!

ప్రవృత్తి నివృత్తుల పరస్పర ప్రామాణ్యము

చివుకుల కృష్ణమూర్తి

వీధివాకిట బైరాగి ఒకడు 'అమ్మా ఒక కవళం' అని అర్థిస్తున్నాడు—చేతనున్న చిప్ప పైకెత్తి. ఇంటి ముంగిట, పెరిగే చంటిబిడ్డకు పాలన్నం ఒక పిడచ తినిపించాలని కన్నతల్లి అన్నంగిన్నె పైకెత్తి చూపుతూ 'అమ్మా ఒక్క ముద్ద' తినమంటూ తన చిన్నారిని బ్రతిమాలుతున్నది.

బైరాగి సర్వసంగపరిత్యాగిగ గణనకెక్కినా దేహాన్ని కాదనలేక, కనీస జీవనాధారంగ కోరుతున్నాడు భిక్షను. కన్నతల్లి ప్రేమ, మోహాన్ని కాదనలేక, మారాం చేసే బిడ్డ మంచికై వేడుకుంటోంది రక్షగ. ఇద్దరివీ ప్రార్థనలే. బైరాగిది మన్నింపదగిన స్వార్థం. కన్నతల్లిది ఎన్నదగిన నిస్స్వార్థం—స్థూలదృష్టికి. మొదటి స్వార్థానికి వెనుక కడుపుమంట, రెండవ నిస్స్వార్థానికి వెనుక కడుపుతీపి ఉన్నా, నిజానికి, ఒకటి సాదృశ్యంగ మరొకటి అదృశ్యంగ రెండూ స్వార్థాలే. ఇందులో ప్రవృత్తి తత్త్వమెవరిది? నివృత్తి వేద మెవరిది?

ప్రవృత్తి కామార్థాలకోసం ధర్మాచరణమవలంబించి ఐహికసుఖానికి—ఆ తరువాత స్వర్గసుఖానికి నోచుకునే వ్యాపకమనీ, నివృత్తి

కేవలం మోక్షసాధనకై సర్వకర్మములను పరిత్యజించి అంతర్ముఖమైన స్థితి అనీ, వాడుకలో ఉంది. కాని, దేహమనే గృహంలో ఆత్మ అనే యజమాని కాపురం ఉన్నంతకాలం సంఘజీవనం తప్పదు సన్యాసికి. దేహపోషణా నిరతిలో నిమగ్నుడైన సంసారికి ఉత్తమఫల సంప్రాప్తికై ఆత్మానాత్మవివేకము సూచించుటకు, త్యాగసంపన్నుడైన సన్యాసిసేవ తప్పని సరి. దేహమనే సాధనము అమరిన ఆత్మకు వైరాగ్యమే పరమశ్రేయము. శ్రేయోసంపద సుఖమైతే, ప్రియములు అప్రియములై కలుగు నిర్వేదమే దుఃఖము. సుఖసాధనము, దుఃఖ నిర్మూలనము—ధ్యేయములు. ఇవి పొందవ కర్మాచరణములన్నిటిని ఋజుమార్గాన వర్తింపజేయు చతుర్విధ పురుషార్థముల ద్వారా, సాధ్యములు.

రాగము సృష్టికార్య పర్వము పల్లవించుటకే నాంది. విరాగము నిగ్రహానికి భరతవాక్యమై సృష్టికారణ వివేకముతో తాదాత్మ్యము నొందునది. ద్వంద్వాతీత రాగానికి అంతరీనంగ వైరాగ్యము ఆయువైతే, నిస్సంగతికి ప్రాతిపదిక సత్సంగతి. సత్సంగతికి సంఘకల్మషరాహిత్యము ఎంత అవసరమో, ఏతత్ మహోపకారానికి వైరాగ్య సంపన్నుల సంఘజీవనమంత ఆవశ్యకము. పరార్థములో ఒకటగు ప్రవృత్తి నివృత్తులు (కర్మ జ్ఞాన యోగాలు), పురోగమావస్థలోనే ఒండొంటికి ప్రామాణికములై ఉభయ తారకము లౌను.

మంచుకొండ చరియలోని ఒంటరి చెట్టుక్రింది మునిముచ్చు సంఘమారుడు కాడు. సంఘ మనగా మానవసంఘమనే సంకుచితార్థము వేదములందు గోచరించదు. నమకపాఠమున రుద్రు నుద్దేశించి ఉపాసకుడు

"శివేన వచసాత్వా గిరిశాచ్ఛావదా మసి, యథాః సర్వ మిజ్జగద యక్ష్మగం సుమనా అసత్" అని ప్రార్థిస్తాడు. ఇందు 'జగత్' శబ్దము, జంగమములైన పుత్రులు, పశువులు మొదలగు వానికిని, 'సర్వమిత్' శబ్దము వృక్షాది స్థావరము లన్నిటికిని వర్తించును. సాంతసృష్టిలో అణువణువున సృష్టికర్త మహత్తును సూక్ష్మరూపంలోసూత్రప్రాయంగదర్శించు వేదఘోష—పదేపదే సూచించేది: భౌతిక రూప సిద్ధంగానో, మానసాయత్తబద్ధంగానో సంఘము—కర్మము త్యజింపరానివని జీవమున్నంతవరకు జీవించుట అనుక్రియ తప్పనిదై 'నివృత్తి' నిష్క్రియత్వం కానేరదు. ప్రవృత్తి అన్వయము కానేరని భోగములకే అంకితమైన అజ్ఞానము కాదు. సర్వకర్మములు త్యజించి తద్వారా కర్మఫలములైన పుణ్యాపుణ్యములను మించి జన్మరాహిత్యమునకై మనుట నివృత్తి. యోగ్యత ననుసరించి ధర్మాచరణము చేత అర్థకామములు సాధించి తద్వారా పాప నివృత్తి—పుణ్యప్రాప్తినిబొంది, ఈశుభసంపద చేత మోక్షార్థి అగుటకు పూనుకొను పద్ధతి ప్రవృత్తి. ఈ రెండునూ పరస్పర వ్యతిరేకములు కాకపోగా, పరస్పరాధారములు — పరస్పర ప్రాభావితములు.

మానవుని మనోవృత్తి (subjectivity), వస్తుతంత్రాగరిమ (objective excellence) ఒకదాని కొకటి ప్రామాణికములు. మనోవృత్తి లేక అనుభవించబడు వస్తువు లేదు; వాస్తవిక జగదనుభవము నొందని మనోవృత్తి లేదు. ఈ రెంటిలో ఏకతః ఉన్న భగవదంశ ప్రస్ఫుటమై అద్వైతసిద్ధి జరుగునరకు — ద్రవ్యముకొలుచు పాత్ర ఏతద్రవ్యేతర వస్తువుతో తయారు చేయుట తప్పనిసరి అగునట్లు వైరాగ్యమునకు సంఘజీవనము కొలమానమగును. అటు

లనే సంఘమునకు వైరాగ్యప్రభావము పుష్టి పుష్టః—అను అర్థముచేత పరిపూర్ణతాభావము) నిచ్చును.

క్రియారహితప్రజ్ఞ ఇంధనహీనమైన వాహనమువంటిది. ప్రజ్ఞారహితమైన పనుగడ చోదకుడు లేని యంత్రమువంటిది. స్వాధ్యాయనము చేత ధర్మవ్యాధుడు గురువైనట్లే, నిరర్థకమైన 'డుకృఞ్ కరణము'తో ప్రొద్దుపుచ్చు కాశీదేశ వైయ్యాకరణి ఎంతటి పామరుడో శ్రీశంకరులు సూచించారు. స్వామి వివేకానందుని మిక్కిలి ఆకర్షించిన, నమకపాఠాంతర్గతమైన ఈ క్రింది స్తోత్రం, సర్వేశ్వరుని పండితులకు మాత్రమే తెలియ శక్యమైన కైలాసాదివర్తి రూపమువలె కాక సరళలోకములకు ప్రత్యక్షభూతుడైన ఆదిత్యమూర్తిగ దర్శించి సుఖమాశించుచున్నది.

''అసౌ యో వసర్పతి నీలగ్రీవో విలోహితః।
ఉతైనం గోపా అదృశన్న దృశన్న దహార్యః।
ఉతైనం విశ్వా భూతాని సదృష్టో మృడయాతినః॥''

ఇటువంటి సార్వజనీనత, సామరస్యము వైదికమత ముద్బోధించుటచేతనే, వ్యక్తిగత జీవన్ముక్తికై, తపస్సు గర్హనీయము. 'అన్నమో రామచంద్రా' యని దారిద్ర్యనారాయణులైన తోటి ప్రజానీకం అలమటిస్తూవుంటే, వేదవిరుద్ధమైన సంకుచితమైన ఆత్మసిద్ధికై తరలి వెళ్ళే శుద్ధసత్వాన్ని—కాలపరిస్థితినిబట్టి విమర్శించిన వివేకానందుడు అటు పాశ్చాత్యదేశస్థులు, స్వకీయమైన మన ముముక్షులను స్వార్థమైన పలాయనం క్రింద నిందిస్తూ, క్రైస్తవమతము చేయు సంఘసేవ నెగ్గడిస్తూ జరిపిన ప్రచారాన్ని ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. వ్యక్తిగను సంఘశీవిగను మనుటలో ఒకే ఆలోచనము — ఒకే ఆచారము నెఱపినగాని సందిగ్ధావస్థ తొలగదని చేసిన ఆతని బోధన శిరోధార్యము. విరాగిగ అతని ఔదార్యము సంఘములోని లోపదోషముల సరిదిద్ది, నిష్కామ నిర్లిప్తతకన్న, సంఘసేవాతత్పరత, పరమోత్తమమైన నిష్కామ కర్మమని ప్రబోధించును. సంఘపు బాగోగులు అందులోని వ్యక్తుల తత్వాలను బట్టి ఏర్పడును గనుక, నిష్కాములైన బైరాగులే అత్యుత్తమ సంఘోద్ధారకు లగుదురు. సంఘసేవనమే వారి మోక్షసాధనమగును. వైదికకాలమునుండియు వర్ణాశ్రమధర్మమే వైయక్తిక కర్మాచరణమును నిర్ణయించి, ప్రవృత్తి నివృత్తులకు ఆలంబనమై ఉండునది. 'వర్ణము' అనుశబ్దముకూడ, వైదికరముగ, వ్యక్తుల మనోవృత్తుల, తత్త్వములను బట్టి బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రు లన బడు వర్గీకరణమునందు వాడబడినది కాని—నేటి అస్తవ్యస్తపు సాంఘిక సంకేతముగ కాదు. లోకసంగ్రహము, ప్రవృత్తికిని, నివృత్తికిని సాధ్యమగుచున్నది. ఇటు ప్రవృత్తికిని, అటు నివృత్తికిని ఉదాహ్యతులుగ ఎందరో మహాత్ములు—తెలుగువారికి సుపరిచితులైన పోతన, త్యాగయనుంచి ప్రపంచ ప్రసిద్ధులైన గాంధీజీ వరకు చాలమంది యున్నారు. త్యాగయ సంకీర్తనముగాని, పోతన భాగవత రచనము గాని, గాంధీజీ మానవసేవగాని, వారిని కేవలము కర్మయోగులుగనే కాక జ్ఞానయోగులుగా కూడ సమపాళ్లలో తీర్చి దిద్దిన వనవచ్చును. వివేకానందునివంటి లోకజాగరణకర్తలు, లోకోత్తర కర్తవ్య ప్రబోధకులు. తన జీవితాశయము లెంతగ మలచిరో గాంధీజీ తమ ఆత్మకథలో స్పష్టము చేసియున్నారు.

అవైదిక మతములైన జైన బౌద్ధమతములలో కూడ కైవల్యనిర్వాణములు సంఘటిల్లుట అచంచలమైన సంఘసేవమూలముననే. నివృత్తి

ద్వారానే మోక్షము సాధ్యమనుట వైదికత కానేరదు. సంఘవిముఖతను ఖండించుచు స్థావర జంగమాదు లన్నిటియందు ఈశ్వర సాక్షాత్కార మపేక్షించి, అన్ని స్తోత్రములలోను, సొంత సృష్టికి సుఖశాంతులగోరు వైదికదృష్టి నిష్కామ కర్మము నగ్గడించునే కాని అకర్మమును కాదు. (నిజానికి అకర్మము జీవకోటికి అసాధ్యము.)

"ఇమాగ్ం రుద్రాయ తవసే కపర్దినే క్షయద్వీరాయ ప్రభరా మహే మతిమ్, యథా నశ్శమ సద్ద్విపదే చతుష్పదే విశ్వం పుష్టం గ్రామే అస్మి న్ననాతురమ్" అను మంత్రమును సాయనుని వా ననుసరించి తెనిగిస్తే "మా యొక్క పుత్ర పౌత్రాది మనుష్యవర్గము నకును, గోమహిష్యాది పశువర్గమునకును, సుఖము కలుగుటకును, ఈ గ్రామము (జనపదములన్నీ ప్రత్యేకముగ) నందుండు ప్రాణు లన్నియు పుష్టికలిగి ఉపద్రవము లేక యుండుట కును, మా కోరిక నెఱవేర్చుటకు సమర్థుడును జటాజూటము ధరించినవాడును, శత్రువీరుల (దుష్టశక్తుల) నశింపజేయువాడును అగు రుద్రుని పూజ, ధ్యానము మొదలగువానిచే మిక్కిలి ఆరాధించెదము" అను అర్థము. సామూహిక ముగ, సమిష్టి ప్రయోజనముకై, పండిత పామర విచక్షణ, అల్పానల్పచర్చ ఏమాత్రము లేక సాగు ఈ మంత్రపాఠము, సంఘజీవన వైశిష్ట్య మును ఋజువు చేయుచున్నది. సంకుచిత స్వభావులు, హేయములగు సిద్ధులకై, ఇష్టార్థములకై తపస్సులుచేసి వానినే సాధించినను, ఆ శక్తులు, ఫలములు, కాలదోషము చెంది ఖర్చగునట్టివే. నిజమైన జ్ఞానయోగికి సంఘజీవనము ప్రతిబంధకము కానేరదు. ఆత్మానాత్మవివేకమునకు స్వానుభవమే తార్కాణమైనట్లు — స్వానుభవమునకు ఉపాధిగ సంఘమే సిద్ధము.

నేడు మంత్రాలకు మామిడికాయలు రాలవను యాంత్రిక మనస్తత్వము, నవనాగరికులలో మెండుగ కానవచ్చుచున్నది. మంత్రములు మాటల మూటలే కావు. క్రియాసక్తతను పాఠకునిలో, నిమంత్రించి, శబ్దబ్రహ్మోపాసనమునందు ఉదాత్తానుదాత్తస్వరితములను స్వరములతో విరాజిల్లి ఫలిత మివ్వగలవి. 'యంత్రి' శబ్దమునకు నేటి నిఘంటువు చేర్చిన అర్థమునకన్న ముందుగ 'లిఖితమైన బీజాక్షర సంపుటీకరణము' (మంత్రము) అను ప్రయోగ మున్నది. ఆమంత్రించిన గాని (unless programmed) పనికిరాని నేటి మేధా యంత్రాలు (computers—robots), క్రియాపరతకు శబ్దమే ప్రాణమని సూచించుచున్నవి కదా! ఈ చిరు వ్యాసమునందు ఉటంకించిన మంత్రములను ఆధునికు లుపాసించనొల్లకపోయినను, వైదిక కాలమునుండి 'సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు' అను గొప్ప కోరికతో సాగిన యజ్ఞ యాగాదులు, సాంఘిక సేవ. తన్మూలముగ స్వాధ్యయన సౌలభ్యము, సుఖము, ఆకాంక్షించు మన సంస్కృతి, సంప్రదాయము ఎంత ఉత్కృష్టమైనవో గుర్తింపగలరని ఉద్దేశము. నేటి సమాజస్థితిని మేలుపరచుటకు సంస్కరణాభిలాషులకు, నిస్స్వార్థమునకు మారుపేరైన విరాగ మెంత అవసరమో, స్వాభావికముగ వైరాగ్యధోరణి ఏర్పడినవారికి, సంఘసేవా కష్టనిష్ఠురములు అంత ముఖ్యములు, గీటురాళ్లుగ.

స్వార్థమునకు నిస్స్వార్థము; బద్ధజీవిబుద్ధి చేయగల రసాస్వాదనానికి నిలయమైన ద్వంద్వత్వమునకు అద్వైతసిద్ధి; రోగమునకు ఔష

ధము; ఔషధమునకు సదుపయోగము; బిడ్డ అమాయకతకు తల్లిప్రేమ; బైరాగి పిడికెడు భిక్షమునకు గృహస్థు దాతృత్వము; భోగలాల్యములను త్తరించి ఉద్ధరించుటకు త్యాగశీలము; త్యాగపరాకాష్ఠకు సంఘోపకారపారవశ్యము, ప్రమాణములు. విరాగములో ద్వంద్వాతీత రాగమున్నది సాంఘికసేవయందే. అది విరాజిల్లునది; సంపూర్ణత్వము నొందునది.

వైరాగ్యము - సాంఘికజీవనము

డా. దివాకర్ల వేంకటావధాని

మనము పురాణాది గ్రంథములలో మహర్షులు బహుసంవత్సరములు తపస్సాచరించిన యుదంతములను గూర్చి చదువుచుందుము. ఆ తపశ్చర్యావిధానము మన కాశ్చర్యజనకముగా నుండును. ఆ ఋషులు దారపుత్రాదులను విడిచి, సాంసారిక సుఖములు రోసి, సమస్తైహిక భోగములయెడ విరక్తులై బ్రహ్మచర్యము నవలంబించి పరబ్రహ్మానుసంధాన మొనరించుచుండిరి. వారికి దవ్వులందాశ్రమము లుండెను. వారందే నివసించుచు యథావిధిగా ననుష్ఠాన మొనరించుచు పవిత్రమైన జీవితము పుచ్చుచుండిరి. వారికి సంఘముతో కాని ప్రజలతో కాని యెట్టి సంబంధమును లేనట్లు కనిపించును. తపశ్చర్యకు ఫలితముగా వారు భగవత్సాక్షాత్కారమునొంది బహిఃప్రపంచ విస్మారకము, విగళిత వేద్యాంతరమునైన యానంద విశేషము ననుభవించుచుండిరి. ఆ యానందమనుభవైకవేద్యమే కాని మాటలతో వర్ణించుట కలవికానట్టిది. తైత్తిరీయోపనిషత్తుననా యానందము స్వరూపము వివరింపఁబడినది. స్థూలముగా పరిశీలించినచో వారాత్మానందాత్మమోక్షములకొఱకే కాని సంఘశ్రేయమునకై యెట్టి ప్రయత్నములను గావించునట్లు కానరాదు. కాని యా తపోధనులు తామాచరించిన తపస్సులో షష్ఠభాగము రాజునకర్పించెడివారని పురాణములవలనఁ దెలియుచున్నది. రాజు దేశమునకును దేశమునందలి ప్రజలకును ప్రతినిధి. మహర్షుల తపఃఫలములో కొంతభాగము నాతఁడు పొందెనన దేశమును ప్రజలును పొందుచుండిరన్నమాట. ఈవిధముగా పూర్వమహర్షుల వైరాగ్యసంపన్నమైన తపస్సు ప్రత్యక్షముగా కాకపోయిన పరోక్షముగానైన దేశసంఘశ్రేయమునకు తోడ్పడుచుండెనని చెప్పవచ్చును.

విరాగభావము వైరాగ్యము. సంసారమునందును, ఇంద్రియార్థములందును, లౌకిక భోగములందునుగల యాసక్తికి రాగమని పేరు. విగతరాగమైన ప్రవృత్తియే వైరాగ్యము. దీనికిని సాంఘిక జీవనమునకును సంబంధము లేకపోవుటయే కాక కొంత వైరుధ్యముకూడ నున్నట్లు గోచరించును. సంఘమున జీవించుచు, లౌకికార్థములందు ప్రవర్తించుచు, వైరాగ్యసంపద వహించియుండుట బహుక్లేశకరమనుటలో సందేహము లేదు. అట్లుండుట కాత్మసంయమనమెంతో యవసరము. సంఘజీవనమున ప్రలోభనము లెన్నో యుండును. వానికి వశము కాక వైరాగ్యసంపదతో జీవించుట ధీరత్వమునకును లక్షణము. ''వికారహేతౌ సతి న విక్రియంతే యేషాం హి చేతాంసి త ఏవ ధీరాః'' అని కవికులగురువు

కాళిదాసు కుమారసంభవమున చెప్పియుండెను. ఎట్టి ప్రలోభనములును, ఆకర్షణములును లేని విజనప్రదేశములందు వసించుచు వైరాగ్యము వహించియుండుట సులభమయ్యు సర్వసాధ్యముకాదు. అందుకు సంయమనరాహిత్యమును, మనశ్చాంచల్యమును కారణములు. ఇంద్రియములు సహజముగా సక్తస్వభావము కలిగినట్టివి. సౌందర్యమాధుర్యసౌరభ్యాదులు గోచరింపగనే యవి వాని ననుభవించుట కువ్విళ్ళూరును. అట్టియెడ వాని నరికట్టి విరక్తితో సంచరించుట పరిణతచేతస్కులైన మహానుభావులకు మాత్రమే సాధ్యము. నరసింహమూర్తి ప్రహ్లాదుని భక్తిభావమున కలరి నీకేమి కావలయునో కోరుకొనుమని యడుగ నాతడు

మామా ప్రలోభయోత్పత్త్యా
సక్తమే తైస్తైర్వరైః ప్రభో
తత్సంగ భీతో నిర్విణ్ణః
ముముక్షుస్త్వా ముపాశ్రితః.

అని చెప్పియుండెనట! ఇట్లనుటకు మనః పరిపక్వత యెంతో యుండవలయును. అది నూటికొక్కరికైన నుండుట యసంభవము. అనుభోగ్యములైన వస్తువులెదుట సిద్ధముగానుండ వాని ననుభవింప గోరకుండ విరక్తచిత్తముతో నుండుట వాంఛనీయమే కాని సులభసాధ్యము కాదు. అందుచేతనే వైరాగ్యము, సాంఘిక జీవనము అను రెండును పరస్పర విరుద్ధములుగా కనబడును.

కాని బహువిషయభోగ సౌఖ్యపూరితమైన సంఘమున జీవించుచునే వైరాగ్యముతో నుండుట యసాధ్యముకాదని భగవద్గీతాది గ్రంథములవలన తెలియవచ్చును. మానవుడు సంఘమున జీవించుచున్నను, సాంద్రారణ్యమున జీవించుచున్నను ప్రకృతిజములైన గుణముల ప్రేరణమున వశుడై ఏదో యొక చేయుచునే యుండును.[1] కర్మాచరణప్రవృత్తిని దృష్టిలో నిడుకొని మానవుల నిరుతెరగులుగా విభజింపవచ్చును. కొందరు కర్మేంద్రియములు నరికట్టి మనస్సుచేమాత్ర మింద్రియార్థములనే స్మరించుచు కాలము పుచ్చుచుందురు. బాహ్యదృష్టి కట్టివారు విరక్తులుగనే గోచరింపవచ్చును. కాని యట్టివారు మిథ్యాచారులని భగవద్గీత చెప్పుచున్నది.[2] మఱికొందరింద్రియములను మనస్సుచే నరికట్టి అనాసక్తులై కర్మయోగము నారంభించుచుందురు. అట్టివారు [illegible] [3]వారు నిజముగా విరక్తులైనను విరక్తులని యెవ్వరును భావింపరు. కర్మలను జేయునప్పుడు మానవులు ప్రదర్శించు నాసక్త్యనాసక్తులను బట్టి వారి వైరాగ్యము భాసించుచుండును. కృష్ణుండర్జునునితో

1. నహి కశ్చిత్‌క్షణమపి జాతు తిష్ఠత్యకర్మకృత్
కార్యతే హ్యవశః కర్మ సర్వః ప్రకృతిజైర్గుణైః. భగ. III-5
2. కర్మేంద్రియాణి సంయమ్య య ఆస్తే మనసా స్మరన్
ఇంద్రియార్థాన్ విమూఢాత్మా మిథ్యాచారస్స ఉచ్యతే.
3. యస్త్వింద్రియాణి మనసా నియమ్యారభతే ఽర్జున
కర్మేంద్రియైః కర్మయోగ మసక్తస్స విశిష్యతే.

తస్మా దసక్తః సతతం
కార్యం కర్మ సమాచర
అసక్తో హ్యాచరన్ కర్మ
పరమాప్నోతి పూరుషః. 3-19

అని అసక్తుడై కర్మల నాచరించువాడు పరమ పురుషుని పొందునని చెప్పియున్నాడు. మఱియు ననాసక్తులై కర్మల నాచరించుట ద్వారముననే జనకాదులు సంసిద్ధిని పొందిరనియు లోకసంగ్రహము కొఱకైనను మానవులు కర్మల నాచరింపవలెననియు వక్కాణించియున్నాడు (3-20) ఏలయన శ్రేష్ఠులే దాచరింతురో యితర జనులును దానినే యాచరింతురు. వారు దేనిని ప్రమాణముగా గ్రహింతురో యితరులుకూడ దానినే యనుసరింతురు. వారొకవేళ యథోచితముగా కర్మల నాచరింపనిచో నితరులుకూడ వారి మార్గముననే యనుసరించుటయు తన్మూలమున లోకము నశించుటయు సంకరాదులుప్పతిల్లుటయు సంభవించును. అందుచే కర్మాచరణమువలన పరమార్థమునకు భంగము వాటిల్లదు. అది వైరాగ్యమునకు విరుద్ధముకూడ కానేరదు. అజ్ఞానులు సక్తులై కర్మల నాచరించునట్లు జ్ఞానవంతు లనాసక్తులై లోకసంగ్రహాపేక్షచే కర్మల నాచరించుచుండవలెననియే శ్రీకృష్ణుని యాదేశము (3-25)

కర్మాచరణము రాగమునకును కర్మాచరణ వైముఖ్యము వైరాగ్యమునకును లక్షణములని కొందఱు భావింపవచ్చును. కాని యది పొరపాటు. కర్మల యనారంభమువలన పురుషునకు నైష్కర్మ్యము సిద్ధింపదనియు, నట్లే కర్మ సన్న్యాసమువలన నతనికి సిద్ధి లభింపదనియు (3-4) గీత స్పష్టముగా తెల్పుచున్నది. అందుచే వైరాగ్యము కర్మాచరణా నాచరణ ప్రవృత్తులపై కాక ఆసక్త్య నాసక్తులపై నాధారపడియుండునని తెల్లమగుచున్నది. అనాసక్తుడై సత్కార్యము లాచరించుచు మానవుడు వైరాగ్యసంపన్నమైన జీవనమువలని మేలుపొందవచ్చును. అట్టివాడు సంఘముననే జీవించుచుండినను పరమార్థదూరుడు కాడు. సంఘమునకు దవ్వైన విజనారణ్యమున జీవించు తపస్వి తపస్సుద్వారా లోకశ్రేయము నావహింపవచ్చునుకాని ప్రత్యక్షముగా దాని నాపాదించుట కతని కవకాశములు తక్కువగా నుండును. ఉపకార మొనరించు వానికన్న నుపకారముచేయుట కవకాశము కలిగించు నుపకృతుడే యెక్కువ కృతజ్ఞతకు పాత్రుడని శ్రీవివేకానందస్వామి యభిప్రాయము. విజనారణ్యమున వసించువాడు శక్తిమంతుడయ్యు నవకాశాభావముచే నన్యులకు మేలుచేయ జాలడు. సంఘమున జీవించువా డల్పశక్తిశాలియయ్యు నవకాశపరంపరా లాభముచే తోడి మానవుల కనేకవిధముల తోడ్పడ జాలును. కాని యతఁడేది యొనరించినను అనాసక్తుడై చేయవలయును. అది చాల ముఖ్యము.

భగవద్గీతయందలి పంచమాధ్యాయమున నర్జునుడు కృష్ణుని కర్మసన్న్యాస కర్మయోగము లలో నేది శ్రేయమో తెల్పుమని యడిగెను. కృష్ణుఁడంత నా రెండును నిశ్శ్రేయసకరములే యయ్యు వానిలో కర్మయోగమే విశిష్టమనియు, సాంఖ్యయోగ కర్మయోగములు భిన్నములని భావించుట అజ్ఞతాసూచకమనియు, సాంఖ్యయోగ లభ్యమగు స్థానమును కర్మయోగము వలన కూడ పొందవచ్చుననియు వివరించియుండెను. విశుద్ధాత్ముడును, విజితాత్ముడును, జితేంద్రియుడునైన కర్మయోగి కర్మాచరణ ప్రవృత్తుడయ్యు తగులముపొందక తామరాకు నీటిచేవలె కర్మలచే లిప్తుడు కాకుండ నుండును. అట్టివాడింద్రియములచేతను త్రికరణముల

చేతను ఆత్మశుద్ధికై కర్మల నాచరించుచు కర్మఫలము నుజ్జగించి నైష్ఠికమైన శాంతిని పొందజాలును. వానిని వైరాగ్యసంపన్నుడుగా భావించుటకు సందేహింప నవసరము లేదు. అసక్తతయే వైరాగ్యమునకు లక్షణము కాని వట్టి సన్యాసస్వీకారము కాదు. కాషాయవస్త్రములను ధరించి ముండితశిరస్కుడై పర్వతారణ్యములందో గుహాలయందో వసించుచు నాసక్తుడై వర్తించు సన్యాసికంటె సంఘమునందే వసించుచున్నను అనాసక్తుడై కర్మలనాచరించుచు లోకశ్రేయము నాపాదించు కర్మయోగియే యెక్కువ వైరాగ్య సంపన్నుడనుటలో సందేహము లేదు.

భారతీయ సంస్కృతికి మూలకందము లనదగినవి వేదములు. అందలి ధర్మనీతి తత్త్వములను కథోపాఖ్యానములద్వారా జనసామాన్యమునకందిచ్చుటకే భారతరామాయణములును భాగవతాది పురాణములును రచింపబడినవి. "శ్లోకార్థేన ప్రవక్ష్యామి యదుక్తం గ్రంథకోటిభిః, పరోపకారః పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడన" మ్మను దానిని బట్టి పరోపకారమే యాగ్రంథములన్నియు బోధించు పరమార్థము. ఈ పరోపకారము సంఘజీవనము వలననే సిద్ధించును. ఈ భావము పెంపొందుటకు స్వార్థపరిత్యాగమును సేవాపరాయణతయు నత్యావశ్యకములు. ఈ రెండును వైరాగ్యము యొక్క ముఖ్య లక్షణములు. మోక్షసాధనమునకు జ్ఞానమువలెనే వైరాగ్యమును అత్యంతావశ్యకము, జ్ఞానవైరాగ్యములు రెండును సర్వసంగపరిజ్ఞానమువలన పరిపుష్టము లగును. పాశ్చాత్య నాగరికతా ప్రభావమువలన భారతీయులుకూడ నిప్పు డాముష్మికాభ్యుదయము నెడగాక లౌకికాభ్యుదయము నెడనే యెక్కువ ఆసక్తి ప్రదర్శించుచున్నారు. నిజమున కిట్టి ప్రవృత్తి భారతీయ జీవన విధానమునకు విరుద్ధమైనది. సేవాత్యాగము లా విధానమునకు జీవగఱ్ఱలు. దానిని గుర్తించియే మహామేధావియు సన్న్యాసిశేఖరుడునైన వివేకానందు డాయాదర్శముల యావశ్యకతను పలుసార్లు నొక్కి వక్కాణించియుండెను. త్యాగమనగా స్వార్థమునకు స్వస్తి చెప్పుటయే. సేవయనగా సంఘమునందే యనాసక్తితో వర్తించుచు తోడి మానవులకు మేలు కలిగించుట. ఈ రెండును చేయజాలినవాడు పరులకు హితమాచరించుచునే ఆత్మమోక్షమునుకూడ సాధింపజాలును. సేవ కాశ్రయము సంఘమే కనుక మానవులు సాంఘికజీవనము పుచ్చుచునే వైరాగ్యముతో నోపినంత సేవచేయుచు జీవితమును సార్థకము చేసికొనవచ్చును. వైరాగ్య సంఘజీవనములు స్థూలముగా చూచినప్పుడు పరస్పర విరుద్ధములుగా గోచరించినను సూక్ష్మముగా పరిశీలించినచో నన్యోన్య సహకారులుగనే కానిపించును. రాగసహితమైన సంఘజీవనము మానవునెంత బద్ధునొనరించునో విరాగమై సేవాభావముతో కూడిన సంఘజీవన మాతని నంత యున్నతస్థితికి గొనిపోవును.

స్మృతి-మనస్సన్న్యాస కర్మాచరణ

శిష్ట్లా లక్ష్మీనారాయణ

> తేన త్యక్తేన భుఞ్జీథా మాగృధః కస్యస్విద్ధనమ్.
>
> —ఈశావాస్యం.

ఫలాపేక్ష లేకుండా కర్మలను ఆచరిస్తే మనిషికి రాగము అనేది కలుగదు. రాగము లేకపోవుటయే వైరాగ్యము. ఇదే మనస్సన్న్యాస కర్మాచరణ. వ్యక్తి దైనందిన జీవితంలో తనకు నిర్ణయమైన కర్మలను ఫలాపేక్ష లేకుండా ఆచరించడమే వైరాగ్యంతో కర్మలను ఆచరించడం. నిత్యజీవితంలో వైరాగ్యం అంటే కూడా అర్థం ఇదే. అంతేగాని సాంసారికమైనటువంటిగానీ, సామాజికమైనటువంటిగానీ తన బాధ్యతల్ని విస్మరించడం కాదు. న్యాయస్థానంలో న్యాయమూర్తి నిందితుని ంచేటప్పుడు, వైద్యశాలలో వైద్యుడు రోగికి శస్త్రచికిత్స చేసేటప్పుడు ఆచరించే కర్మ ఒకవిధంగా ఇదే. ఉదాహరణకి జాతిపిత మహాత్మాగాంధీ జీవితమంతా వైరాగ్యంతో కూడిన కర్మాచరణకు మారుపేరు. భారతీయులకు స్వాతంత్ర్య సముపార్జనద్వారా సేవ చేయడమే ఆయన విధిగా ఎంచుకన్నారు. కానీ లక్ష్యసాధనలో వారు ఏవిధమైన లౌకిక, పారలౌకిక వాంఛలకు తావివ్వలేదు. వారు కోరితే దొరకని పదవిగానీ, ఆశిస్తే లభించని భోగభాగ్యాలుగానీ భారతదేశంలో లేవు. కానీ ఫలాపేక్ష లేకుండా కర్మని ఆచరించడంలో ఉన్న ఔన్నత్యాన్ని గ్రహించి బంధహేతువులైన ఎట్టివానినీ ఆశించలేదు.

భగవద్గీతలో విషణ్ణమనస్కుడైన అర్జునునికి శ్రీకృష్ణభగవానుడు హృదయదౌర్బల్యాన్ని వదలిపెట్టమని చెప్తూ

> యావానర్థ ఉదపానే సర్వతః సంప్లుతోదకే
> తావాన్ సర్వేషు వేదేషు బ్రాహ్మణస్య విజానతః.
>
> సాంఖ్యం-46.

ఈ మాటల హృదయం అర్థంకాని అర్జునుడు జ్ఞానం గొప్పది అయినప్పుడు తనని కర్మ ఎందుకు ఆచరించమంటున్నాడో అర్థంకాక

> జ్యాయసీ చేత్ కర్మణస్తే మతా బుద్ధిర్జనార్దన
> తత్కిం కర్మణి ఘోరే మాం నియోజయసి కేశవ.
>
> కర్మ-1.

అని తన సందేహాన్ని వెలిబుచ్చుతాడు. ఇది కీలకమైన ప్రశ్న. బ్రహ్మజ్ఞానికి కర్మతో నిమిత్తం లేదని శ్రీభగవానుడు అంటే అర్జునుడు, జ్ఞానమే ఉత్కృష్టం అయితే కర్మ ఎందుకు చేయాలి అంటాడు. మానవుడు ప్రతి ఆశ్రమంలోనూ కొన్ని కర్మలు చేయవలసి ఉంటుంది. ఆ కర్మలు ఆ ఆశ్రమధర్మాలే. అవి చేసి తీరాలి. అంతవరకే. వాటివల్ల లాభం కోరకూడదు. ఫలితాన్ని గూర్చిన ఎటువంటి చింతఅయినా వ్యక్తిని అరిషడ్వర్గాల వలయంలో బందీగా చేస్తుంది. అందుచేతనే జీవి చావుపుట్టుక చక్రంనుండి బయటపడలేడు. ఫలితం ఆశించకుండా కర్మలను ఆచరించటంవల్ల రెండు విషయాలు సాధ్యమౌతున్నాయి. మొదటిది రాగద్వేషాలకు లోను కాకుండుటచే జననమరణాలనే సంసారచక్రంలో చిక్కుకొనటం ఉండదు, రెండవది అహంకారం కలుగదు. ఈ రెండు ఫలితాలను ఆశించటమన్నది కూడా సాత్త్విక అహంకారానికి దోహదం చేస్తుంది. కర్మఫలానికి మానవుడు బాధ్యుడు కాడన్న పరమ

సత్యాన్ని మానవుడు గుర్తించాలి. దీన్నే శ్రీ కృష్ణభగవానుడు ఇట్లు చెపుతున్నాడు...

కర్మణ్యే వాధికార స్తే
మా ఫలేషు కదాచన
మా కర్మ ఫలహేతు ర్భూ
ర్మాతే సంగోత్స్వ కర్మణి.
సాంఖ్య-47.

ఈ కొద్ది మాటల్లోనే భగవానుడు ఎంతో విషయాన్ని స్పష్టం చేశాడు. ప్రతివ్యక్తికి కొన్ని కర్మలు ఏర్పడి ఉన్నాయి. వీటిని ఆచరించే రీతినిబట్టి వ్యక్తియొక్క ఆత్మోన్నతి తెలియ నౌతుంది. అంతేకాని ఆచరించే కర్మలనుబట్టి మాత్రమే కాదు వ్యక్తి స్వభావాన్నిబట్టి సంఘంలో స్థానాన్నిబట్టి కొన్ని కర్మలు ఆచరిం చాల్సి ఉంటుంది. ఎవరు ఏ పనిని చేసినా అది వ్యక్తిలోని అహాన్ని పెంచి మానవుణ్ణి దానవు నిగా చేయకూడదు. ఇటువంటి శాంతి కూడా వ్యక్తిలోని అహంకారాన్ని పెంచుతుంది, అందుకనే భగవానుడు మోక్షసన్న్యాస యోగంలో ఇట్లా అంటున్నాడు.

యేతాన్యపి తు కర్మాణి
సంగం త్యక్త్వా ఫలానిచ
కర్తవ్యానీతి మే పార్థ
నిశ్చితం మత ముత్తమమ్, xviii-6.

ఈ మాటల్లో భగవానుడు ఫలితంపై ఏరక మైన మమతను ఉంచవద్దు అంటున్నాడు.

మనలో చాలామంది వేదములు మనల్ని యజ్ఞయాగాదులనుచేసి స్వర్గ సౌఖ్యములను అనుభవించమని ప్రబోధిస్తున్నట్లుగా భావిం చటం పరిపాటి. కానీ వేదాలను, ఉపనిషత్తు లను నిశితంగా అధ్యయనం చేసినట్లయితే ఈ విషయం కేవలం ఒక అపోహ మాత్రమే అని పిస్తుంది. ఏ వేదము, వేదాంగము కోరికలతో, స్వార్థంతో ఆచరించిన కర్మలు నిజమైన శాంతిని, ఆనందాన్ని ఇస్తాయని చెప్పలేదు. నిర్మలమైన చిత్తంతో, నిష్కామకర్మని చేయ మని శ్రుతి, స్మృతి రెండు ఘోషిస్తున్నాయి. కాబట్టి యజ్ఞయాగాదులు తు.చ. తప్పకుండా ఆచరించటం కేవలం ఏదో ఒక ప్రయోజ నాన్నే ఆశించి వివిధములైన పద్ధతుల్ని అవలం బించటం శ్రేయస్సుకి ఏమాత్రం దోహదం చేయవు అన్న విషయాన్ని మనకు అడుగడుగున చాటుతున్నాయి. అదీకాక ఉపనిషత్తు లన్నీ వైరాగ్యభావనలోనే కర్మలన్నీ ఆచరించి జీవి తాన్ని గడపమని చెప్పుతున్నాయి. ఈశా వాస్య ఉపనిషత్తులో 'తేన త్యక్తేనభుఞ్జీథ' అన్న పదాల హృదయం ఇదే. తరువాత శ్లోకంలో 'కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి జిజీవిషేత్ శతం సమాః' అన్న పదాలకు 'అవిధమైన భావన కలిగి కర్మలను ఆచరిస్తూ ఈ ప్రపం చంలో నూరు సంవత్సరాలు జీవించాలని ఆశిం చాలి' అన్నదే అర్థం.

కోరికలతో వివిధమైన ఫలాపేక్షతో చేసే అన్ని పనులు శ్రేయస్సును ఇవ్వలేవు. అవి వ్యక్తి యొక్క అహంకారాన్ని అధికం చేస్తాయి. ఈ విషయం ముండకోపనిషత్తు ప్రతి అక్షరంలోనూ స్పష్టం చేస్తోంది. వేదవేదాంగాలు ఇచ్చేవి కూడ అపరజ్ఞానమే. పరమైన జ్ఞానం ఆ పర బ్రహ్మను అణువణువున దర్శించగలిగినపుడే మానవ హృదయంలో సాక్షాత్కరిస్తుంది. కేవలం గ్రంథాలను పారాయణ చేసినందువల్ల ఒక వ్యక్తి పవిత్రుడు కాలేడు. పవిత్రత కేవలం వ్యక్తియొక్క నిశ్చలమైన విశ్వాసం, నిర్మల మైన చిత్తం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రతి వారు సంతరించే జ్ఞానం ఉత్తమమైనదా, అల్ప మైనదా అన్నది, అది పరవిద్యకు దోహదం చేస్తోందా, అపరవిద్యకు దోహదం చేస్తోందా

అన్న విషయాన్నిబట్టి ఉంటుంది. కర్మాచరణ యొక్క విలువ, విశిష్టత ఆచరించే వ్యక్తి మానసిక, ఆధ్యాత్మిక స్థాయిలచే నిర్ణయింపబడుతుంది. మనం ఆచరించే వేదవిధులన్నీ కొన్ని పరిమితమైన లక్ష్యాల్ని మాత్రమే సాధించటానికి ఉపకరిస్తాయి. కాబట్టి ముండకోపనిషత్తు వీటిని సామాన్యమైన ఫలితాలుగా పరిగణిస్తుంది. సామాన్యులు మాత్రమే ఇటువంటి కర్మాచరణను మిన్నగా పరిగణిస్తారు.

ప్లవా హ్యేతే అదృఢా యజ్ఞరూపా
అష్టాదశోక్త మవరం యేషు కర్మ
ఏతచ్ఛ్రేయో యేభినందంతి మూఢా
జరామృత్యుం తే పునరేవాపి యంతి.
1-2-7 శ్లో.

అంటే దీనినిబట్టి యజ్ఞయాగాదులను కించపరచినట్లు కాదు, ఒక ప్రత్యేక ప్రయోజనం, ఫలితాన్ని ఆశించి ఆచరించేవి ఏ క్రతువులైనా సంపూర్ణమైనజ్ఞానాన్ని, ఆత్మసాక్షాత్కారాన్ని (పరజ్ఞానాన్ని) ఈయలేవు అని. ఇటువంటి కర్మాచరణ తాత్కాలికంగా వ్యక్తిని కొన్ని క్లేశాల నుండి విముక్తుణ్ణి చేయవచ్చు. ఈ యజ్ఞయాగాదులు, క్రతువులు మంచి ఫలితాలను ఇయ్యవచ్చు. ఈ ఫలితాలను వ్యక్తి అనుభవించగానే తిరిగి మిగిలేది మనఃక్లేశమే.

అవిద్యాయాం బహుధా వర్తమానా వయం
కృతార్థా ఇత్యభి మన్యంతి బాలాః
కర్మిణో న ప్రవేదయంతి రాగాత్
తే నాతురాః క్షీణలోకాశ్చ్యవంతే,
1-2-9 శ్లో.

ఈసత్యాన్నే శ్రీఆదిశంకరులు సర్వవేదాంత సిద్ధాంత సంగ్రహంలో

పుణ్యక్షయే పుణ్యకృతో నభస్థైః
నిపాత్యమానాన్ కృతాంగాన్
నక్షత్రరూపేణ దివశ్చ్యుతాన్తాన్
విచార్య కోవా విరతిం నయాతి.

అన్నారు.

వీటన్నిటినీ పరిశీలించగా ఒకటే విషయం స్పష్టమౌతుంది — ఏ విధమైన వాంఛతో, ఫలితం కోరి ఆచరించిన కర్మ ఏ వ్యక్తికీ, ఎప్పుడైనా శాశ్వతమైన శ్రేయస్సును ఏమాత్రం ఈయలేవు. ఇదే వైరాగ్యం. వైరాగ్యం అంటే ఏవిధమైన మమత ఫలితములపై లేకుండుటయని అర్థం. సంఘంలో ఎంతోమంది సత్వ, రజస్, తమో గుణాలకు లోనై ఎన్నో పనులు చేస్తూ ఉంటారు వీరందరు కొద్ది తేడాలతో ఒకే స్థాయికి చెందినవారు. ఒక కోటీశ్వరుడు ఒక లక్షరూపాయలు విరాళంగా ఇవ్వవచ్చును, ఒక యతీంద్రుడు కొందరికి నాలుగు మంచి విషయములను తెలుపవచ్చును. వీరంతా కొద్దిపాటి తేడాతో చేస్తున్నది ఒకటే. ఈ విషయాన్నే ప్రస్తావిస్తోంటూ అన్నట్లు

ఇష్టాపూర్త మన్యమానా వరిష్ఠం
నాన్యచ్ఛ్రేయో
వేదయంతే ప్రమూఢాః
నాకస్య పృష్ఠే తే సుకృతేను భూత్వేమం
లోకం
హీనతరం వా విశంతి. 1-2-10 శ్లో.

ఈ విషయాన్ని విపులీకరిస్తూ ప్రఖ్యాత రచయిత రోహిత్ మెహతా తన గ్రంథం "The Call of the Upanishads"లో అంటాడు.

> Now a mind that seeks reward, status recognition is a corrupt mind. Most often our so called humanitarian work is undertaken by such a corrupt mind. Needless to say such humanitarian

work hardly differs from the performances of sacrifices in conformity with spiritual injunctions.

శ్రీవివేకానందస్వామి అమరవాణి

కర్మాచరణ - దాని రహస్యం గురించి శ్రీస్వామి 1900 సంవత్సరం జనవరి 4న లాస్ ఏంజిలస్, కాలిఫోర్నియాలో ఇచ్చిన ఉపన్యాసంలో ఇట్లు వివరించారు...

ఒక పనియొక్క లక్ష్యం పట్లే కాకుండా దానిని ఆచరించే పద్ధతి, మార్గంవైపు కూడా తగిన శ్రద్ధను కనబరచాలి. సామాన్యంగా మనం లక్ష్యంచేత ఆకర్షింపబడి ఆ లక్ష్యసాధనకు దోహదంచేసే ఎన్నో సూక్ష్మమైన వివరాలను విస్మరిస్తాం. కానీ జీవితంలో ఎక్కువ అపజయాలకు కారణం లక్ష్యానికి దోహదం చేసే సాధనసంపత్తివైపు తగిన శ్రద్ధను కనబరచకపోవటమే అని తెలుస్తుంది. అందుచేత సాధనసంపత్తివైపుకూడా తగిన దృష్టిని మనం మరల్చాలి - ఈ విషయాల్ని సూచిస్తూ గీత నుంచి శ్రీ స్వామివారు ఉదహరిస్తారు...

తస్మాదసక్తః సతతం
కార్యం కర్మ సమాచర
అసక్తో హ్యాచరన్ కర్మ
పరమాప్నోతి పూరుషః III 19.

'అసక్తః' అంటే కర్మయొక్క ఫలితంమీద అనవసరమైన అనురక్తిలేక అని అర్థం చెప్పాలి. మనజీవితాల్లో సర్వ క్లేశాలకి, దుఃఖానికి మూలకారణం మన ప్రయత్నాల ఫలితాలపట్ల అనుచితమైన మమత్వాన్ని పెంచుకోవడమే. ప్రతివ్యక్తి తన సర్వశక్తుల్ని తాను ఎట్లా ప్రయత్నంచేసినాసరే ఫలితంపై మాత్రం కేంద్రీకరిస్తాడు. ఎన్నో ఆశల్ని పెంచుకుంటాడు. ఈ సందర్భంలో ఆశించిన ఫలితం సమకూరనప్పుడు వ్యక్తికి మిగిలేది కేవలం నిరాశమాత్రమే- దీనివల్ల వ్యక్తి సమయాన్ని దుర్వినియోగం చేయవచ్చు ఏ కర్తవ్యాన్ని నిర్వహిస్తున్నా, ఏ బాధ్యతల్ని చేపట్టినా మనం లేనిపోని ఫలవాంఛలచే మనలను మనం మరువకూడదు.

శ్రీ వివేకానందులు జీవితంలో వ్యాపార దృష్టిని తీవ్రంగా నిరసించారు. ప్రతిపనికి లాభనష్టాల పట్టికను తయారుచేయటం మంద భాగ్యుల లక్షణమని, జీవితం సక్రమంగా నడవాలంటే ఫలితాన్ని గూర్చిన చర్చవదలి శ్రద్ధాసక్తులతో వివిధమైన విధుల్ని నిర్వహించటమే నన్నారు. శ్రీ స్వామివారు...

We are all beggers, whatever we do we want a return, we are all traders .... Desire, want, is the father of all misery.

అన్నారు. నిజమైన శాంతి, సౌఖ్యాలకు మూలం నిస్వార్థం. ఈ భావనతో జీవితాన్ని సాగించినప్పుడే దుఃఖం అన్నది మటుమాయమైన మాటలలో చెప్పలేని, ఊహాకు అందని అమరమైన ఆనందం అనుభవపున మనకు సాక్షాత్కారమౌతుంది. ఈ స్వామివారు ప్రవచించారు.

Ask nothing; want nothing in return give what you have to give, it will come back to you—but do not think of that now. It will come back multipled a thousand fold—but the attention must not be on that. Yet have the power to give; give, and there it ends. Learn that the whole of life is giving, that nature will force you to give. So give willingly. Sooner or later you will have to give up.

ఈ భావనే వేదవిజ్ఞాన పరంపరలో మణిదీపంవంటి బృహదారణ్యకోపనిషత్తులో వెల్లివిరుస్తోంది. ప్రజాపతికి మూడురకాలైన పుత్రులు- దేవతలు, మానవులు, దానవులు

ఉన్నారు. ఒకసారి దేవతలు ప్రజాపతిని జీవితానికి వెలుగునిచ్చే ఒకసలహా నివ్వమన్నారు. అప్పుడు ప్రజాపతి 'ద' అన్నాడు. దాని అర్థాన్ని 'సంయమం' అని వారు గ్రహించారు. అదేవిధంగా మానవులూ అడిగారు. మరల ప్రజాపతి 'ద' అని ఉచ్చరించాడు. దీని అర్థం 'దానం ఇవ్వు' అని మానవులు గ్రహించారు...

అథ హైనం మనుష్యా ఊచుః బ్రవీతునో భవానితి;
హేత దేవాక్షర మువాచ ద ఇతి;
వ్యజ్ఞాసిష్టా ఇతి, వ్యజ్ఞాసిష్మేతి హోచుః;
దత్తేతి న అత్థేతి ఓమితి హోవాచ వ్యజ్ఞాసిష్టేతి. V-II-2 శ్లో.

కాబట్టి వివేకానందులు నిజమైన స్వార్థం నిస్వార్థ కర్మాచరణలోనే ఉంది అంటారు. కాలమేదైనా, దేశమేదైనా, మానవసమాజమేదైనా, మతాలేవైనా, తత్త్వవక్తలెవరైనా సర్వజనామోదమైన ధర్మసూత్రాలు ఒకటే. ఈ సత్యానికి ఉపబలంగా ప్రఖ్యాత ఆంగ్లకవి (నోబెల్ బహుమతి గ్రహీత) T. S. Eliot మహాశయుడు తన ఖండకావ్యం 'The Waste Land'లో ఆధునిక సమాజ కృత్రిమ వ్యవస్థను విమర్శిస్తూ మానవాళి సర్వతోముఖ సౌభాగ్యానికి, అమరమైన శాంతికి పైనుదహరింపబడిన ఉపనిషత్ సారమే మూలమార్గంగా సూచించాడు. సూర్యుడు సముద్రజలాన్ని గ్రహించి తిరిగి ఎన్నోరెట్లుగా ఇస్తున్నాడు. కాబట్టి మనం సంఘంనుండి గ్రహించుకున్నదాన్ని తిరిగి ఎన్నోరెట్లు ఇవ్వటంలోనే నిజమైన సార్థకత ఉంది. అందుకనే శ్రీ వివేకానందులు...

> Ask, therefore, nothing in return; but the more you give the more will come to you.

నేటి సమాజంలోని ఆర్థిక అసమానతలకు, దురాచారాలకు, అన్యాయాలకు, విశృంఖల వర్తనకు మూలం మానవాళి ఈ వైరాగ్య భావనను ఏమాత్రం గ్రహించకపోవటమే. నేడు మనం ఏ మంచివిషయాన్నైనా గ్రహించినా ఆచరణలోనికి ఏమాత్రం తీసుకురాలేం. జీవితం అంటే నిరంతరం పెరిగే భౌతికావసరాలను తీర్చుకోవడమే అనుకుంటున్న ఈ రోజుల్లో ప్రతివారు జీవితపరమార్థం భౌతికావసరాల పరిధినిమించి చూడలేకుండా ఉన్నారు. అటువంటి సమయంలో ఇటువంటి విషయప్రస్తావన కూడా ఛాందసుని ప్రలాపనగానే ఉంటుంది. నేడు దానవుల్ని సైతం మైమరపించే హింసాత్మక ధోరణులు (అన్నిరంగాల్లోనూ) అహంకారం ఊపిరిగాగల కర్మాచరణనుండే ఉద్భవిస్తున్నాయి. ఈనాడు మనం అరిషడ్వర్గాలకు బానిసలం. మనస్సు ఎంతో పెరిగిపోతోంది, హృదయం మృగ్యమౌతోంది. మానవులలో దానవత్వం అనంతమైన రూపాల్లో ఈ భూమిపై మానవాళి మనుగడకే ముప్పు తెస్తోంది. ఇటువంటి స్థితిలో వైరాగ్య భావనతో కర్మాచరణ తప్ప వేరొకటి తోచటం లేదు. కర్మలను ఆచరించేటప్పుడు ఫలితాలపై మనస్సు నిలుపవద్దని శ్రీ స్వామివారు ఆదేశించారు.

> 'Be, therefore, not a beggar; be unattached.'

ఇది వినటానికి చాలా తేలికగా ఉంటుంది. కానీ ఆచరణ అసిధారా వ్రతచర్యవంటిది. అందుకనే శ్రీ స్వామివారు ఇట్లా అన్నారు

> Let us perfect the means; the end will take care of itself. For the world can be good and pure only if our lives are good and pure. It is an effect, and we are the means. Therefore, let us purify ourselves. Let us make ourselves perfect.

కొద్దిమాటల్లో చెప్పాలంటే వైరాగ్యంతో చేసే కర్మలలోనే మానవునికి నిజమైన స్వేచ్ఛ, విశ్రాంతి లభిస్తుంది. కేవలం స్వార్థంతో చేసే పనులన్నీ మన స్వేచ్ఛను అరికట్టి శాంతిని భగ్నం చేస్తాయి. కాబట్టి స్వామివారు వైరాగ్యభావనతో సంఘసేవను చేయమన్నారు. వ్యష్టిప్రయోజనం, సమష్టి సక్షేమం నిజానికి వేరుకాదు. కానీ సంకుచిత స్వార్థత, ద్వేషం, అసూయ వ్యక్తికి, వ్యక్తికీ; దేశానికి, దేశానికి మధ్య లేనిపోని అగాధాల్ని సృష్టించి మానవాళి [illegible] మప్పు తెస్తున్నాయి. వైరాగ్యభావనతో వ్యక్తిగత బాధ్యతల్ని నిర్వహించే వ్యక్తి సంఘానికి ఎనలేని సేవచేస్తాడు. ఆచార్య నాగరాజరావు తన గ్రంథం 'Contemporary Indian Philosophy' లో శ్రీ వివేకానందుల భావసంపదను వివరిస్తూ అంటాడు:

> 'True renunciation is what the Gita teaches. It is Karma-yoga. It is not freedom from activities, it is the realisation of freedom in activities. It is performance of one's duties for social good in a spirit of perfect selflessness of dedication to the Lord. It is not donothingism. Renunciation makes service perfect.'

కృష్ణభగవానులు భగవద్గీతలో జ్ఞానమార్గం, కర్మమార్గం రెండూ వేరుకావు అని ప్రతి అధ్యాయంలోనూ వ్యక్తియొక్క మనస్సు ఎట్లా ఉండాలి, ఎట్లా ఉండి కర్మలని ఆచరిస్తే నిజంగా ఆచరించినట్లవుతుంది అన్న విషయాల్ని విపులీకరించి చెపుతాడు.

ఏరకమైన కోరికమైనను (పరమేశ్వర సాన్నిధ్యం కావాలి అన్న కోరిక అయినాసరే) సరే ఆ కోరిక అనుభవించుటచేత నెరవేరదు. అది అనుభవించుటవలన కోరికలు అధికమగును. మనువు ఇట్లా అన్నాడు....

న జాతు కామః కామానా
మువభోగేన శామ్యతి
హవిషా కృష్ణవర్త్మేవ
భూయ యేవాభి వర్ధతే.

అందుచేత ఏవిధమైన కోరికయూ లేక జీవిత సాగరాన్ని మానవుడు దాటడానికి యత్నించాలి. 'నేను ఇట్లా ప్రయత్నం చేయాలి, ఈ ఫలితం వస్తుంది' అన్న భావన ఏమాత్రం హృదయంలో మిగుల్చక-మన్న నూ మిగిలేని అరిషడ్వర్గాలకు అలవాలమైన జననమరణ వలయమే.

గతశతాబ్దంలో మహానీయులై విరాజిల్లిన శ్రీ రామకృష్ణపరమహంస, శ్రీ వివేకానంద స్వామి అవ్యవహితంగా వస్తున్న సనాతనధర్మ పరంపరను పుణికిలి పుచ్చుకొని నిరంతరం అశాంతితో అలమటించే మానవాళికి వెలుగు చూపించారు. శ్రీ వివేకానందస్వామి పశ్చిమ దేశాల్లో చేసిన ఉపన్యాసాలు కేవలం ఉపన్యాసాలు కాక, చారిత్రిక అవసరం కలిగిన కొన్ని మరపురాని ఘట్టాలు. మానవత్వం యొక్క విశిష్టత, మానవజన్మకు సార్థకత అర్థం కాక ప్రపంచాన్ని నరకంగా మార్చే మానవులలోని దానవులకు వారి వాణి వెలుగు నిచ్చింది. శ్రీవివేకానందస్వామి అనుయాగంలో అడుగిడిన మానవాళి శ్రేయస్సు కేవలం వైరాగ్యంతో కూడిన కర్మాచరణలోనే ఉంది అన్నారు. ఇదే శ్రుతి, స్మృతుల సారం.

సహనావవతు, సహనౌభునక్తు, సహవీర్యం కరవావహై, తేజస్వినావధీతమస్తు, మా విద్విషావహై.

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః.

త్యాగము - సేవ

బి. యస్. ఆర్. ఆంజనేయులు

మానవుడు సంఘజీవి. కలసి బ్రతకటం జీవుల స్వభావము. పక్షులు ఆకాశంలోను, క్రిమికీటకాలు భూమిపైనను క్రమపద్ధతులలో తిరుగుతూ అన్యోన్యంగా జీవించుచున్నవి. జంతువులు కూడ మందలు మందలుగా గుమి కూడటం, శత్రువుల నెదుర్కొనటం జరుపుతున్నవి. ఒక్కొక్క జీవికి ఒక్కొక్క ప్రత్యేక లక్షణం వున్నది. గద్దలు ఎన్నో మైళ్ళ నుండి చూడగలవు. పిల్లులు, పులులు చీకటిలో చూడగలవు. ఇట్లే ఇతర జీవులు.

మానవుడు సంఘజీవియైనా అతనికొక ప్రత్యేకత ఉన్నది. ఇతర జీవులు ప్రకృతికి బద్ధులై ప్రవర్తిస్తే అతడు ప్రకృతిని ధిక్కరిస్తున్నాడు. దీనికి కారణం అతనిలో గల విచక్షణా జ్ఞానమే. ప్రాచీన హైందవ నాగరికత వైపు మన దృష్టి మళ్లిస్తే ఆకాశంలో మానవుడు (పుష్పకాది విమానాలలో) ఎగిరిపోయినాడు. అగాధ సముద్రాలలో దూరినాడు. తన యిచ్ఛవచ్చినట్లు బాహ్య ప్రకృతిని చీకాకు పరచినాడు. అంతేకాక తన మానసిక శక్తులను నిగ్రహించి దూరశ్రవణం, దూరదర్శనం మాత్రమే గాక దూరగమనం, అణిమాది శక్తులు సంపాదించి తన విశిష్టత ప్రదర్శించినాడు.

ప్రకృతిని అనుసరించి యితర జీవులు సామరస్యంగా జీవించగలుగుతుంటే, ప్రకృతిని జయించగల మానవుడు అలా వుండలేక పోవటం గమనార్హం. ప్రకృతిపై ఆధిపత్యం సాధించాలనే ఆకాంక్షతో, తోడి మానవులపై కూడ అది చూపాలనే యత్నమే దీనికి కారణం. బాహ్యప్రకృతిని జయించి తత్ఫలితాల గర్వముతో ఇతరులపై అధికారం చూపబూనటంవల్ల ఇతరులకు తనపై ఈర్ష్య, సంఘర్షణలు కలుగుతున్నవి. వాటి నరికట్టుటకు ఏర్పడినవే విధులు, నియమాలు, చట్టాలు, శాసనాలు. బాహ్యప్రకృతి జయం ఎక్కువ మందికి అందుబాటులోనిదే గనుక మరికొందరు మనోనిగ్రహముచే బడసిన సిద్ధుల వల్ల, అస్త్రాలవల్ల ఇతరులపై తమ ఆధిపత్యాన్ని సాగించినారు. ఇదికూడ సంఘర్షణకే దారితీసింది. రెండు రకాలైన యీ సంఘర్షణలకు కారణము ఫలితాలకై ప్రాకులాటయే యని గ్రహించి దాని నతిక్రమించదలచిన మహాత్ములు "వివిక్త దేశ సేవిత్వం, అరతిర్జన సంసది" యనునవి సాధనాలని గ్రహించి నివృత్తి మార్గంలో ప్రవేశించి శాంతిని, ఆనందాన్ని బడసినారు. ఎవ్వరిలోను సంఘర్షణ లేకపోవుటచే వారు అందరికీ ప్రీతిపాత్రులు, ఆదర్శవంతులు అయినారు.

ప్రకృతి సంపదలను భోగ్యవస్తువులుగా ఉపయోగించు కొలదీ మానవుడు ప్రకృతికి దాసుడై ప్రకృతి అధీనములోనికే వచ్చి కట్టుపడుచున్నారు. కావున మహాపురుషులు జనసామాన్య శ్రేయముకై "మానవుడు తాను పరుల శ్రేయమునకే జీవించవలెను, యాచన నీచము, తాను తీసికొనుట యిబ్బడిగా పరుల కిచ్చుటకే" యనునట్టి కొన్ని నియమముల విధించిరి. భోగానుభవములో గల అనర్థములను చవిచూచుటచేతను, తాను ప్రకృతి కన్న విలక్షణమైన పరమాత్మనని సాక్షాత్కరించుట చేతను భారతాదర్శము, అంతర్ముఖత్వములోను, త్యాగములోను సుస్థిరమై సర్వప్రపంచమును ఒకే పరమాత్మ స్వరూపముగా

గ్రహించి సర్వశ్రేయమును కోరుచున్న యీ సంస్కృతి యుగయుగములుగా నిలిచియున్నది.

కాని కాలమొక్క రీతి గడువదు. కాలము గడచిన కొలది మనోనిగ్రహమువల్లనే సాధ్యమగు పరమాత్మదర్శనముగాని, అణిమాది అష్టసిద్ధి సంపాదనగాని వెనుకబడిపోయినవి. బాహ్య సంపదల నశ్వరత్వము మాటిమాటికి నొక్కి చెప్పబడి యుండుటవల్ల దానికై శ్రమించుట తగ్గిపోయి దాని స్థానములో అలసత్వం, నైరాశ్యం, నిస్పృహ పెరిగిపోయినవి. ఆచరణకు మారుగా ధర్మపన్నాలు వల్లించటం, లేక ఏవో కొన్ని పద్ధతులను పట్టుకొని ప్రాకులాడుటయే మతంగా నిలిచిపోయినది.

సత్యాన్వేషణలో భారతీయ విధానానికి గ్రీకు సంస్కృతి విభిన్నము. అది బాహ్యము. దాని ప్రభావము పాశ్చాత్య దేశము లన్నింటిలోను చొచ్చుకొని పోయినది. అందుచే ఈ అన్వేషణ ప్రకృతి నెదిర్చి కట్టబడిన కట్టడములతో ప్రారంభమై విద్యుదుత్పాదన, అణువును బద్దలు కొట్టి అణుశక్తి సేవలకు లాగి తయారు చేసిన మారణాయుధముల వరకు సాగినది. దూర శ్రవణ యంత్రములగు వైర్లెసు, రేడియోలు, దూరదర్శన సాధనములగు టెలివిజనులు, దూరగమన పరికరములగు విమానములు రాకెట్లు, కృత్రిమ ఉపగ్రహములు ప్రతివారికి బాహ్యగోచరములైపోయినవి. జనసామాన్యము సులభముగా గ్రహింప గలిగినట్లుగాను అవసరమైనచో డబ్బుపెట్టికొని తక్షణమే ఉపయోగించుకొనునట్టివై యున్నవి. ప్రయోగకాలలో ఇవి ప్రతివారు సులభముగా పరీక్షింపవచ్చును గాన మనోనిగ్రహములో మతపరముగా ఏర్పరుపబడిన నియమములుగాని, నమ్మకములుగాని, సిద్ధాంతములుగాని, ఆధునిక హేతువాదబద్ధమైన మనస్సులకు అవహేళనాపాత్రము లైపోయినవి.

ఈ ప్రభావము ప్రాక్ప్రతీచీ దేశములన్నింటిలోను కార్చిచ్చువలె అలముకొనినది. భారత దేశము మాత్రము ఏకాంతములో ఎట్లుండగలదు? ప్రకృతి, రసాయన శాస్త్రములు గొనివచ్చిన ఫలితములు, ప్రజల సుఖజీవనమునకును, భౌతికావసరములు తీర్చుటకును ఎంతో తోడ్పడుచున్నవి. అందుచే నిత్యావసరములగు కూటికి, గుడ్డకు, వసతికి, ఆనందమునకు ఆధునిక మానవుడు అవిరామ కృషి చేయుచున్నాడు. సమస్తము అతనికి వెంటనే రావలెను. ఆలస్యమునుగాని, తన ప్రయోజన సిద్ధిలో ఆటంకమునుగాని సహించలేడు. దీని పర్యవసానము—విద్యలో కల్తీ, వైద్యములో కల్తీ, విత్తములో కల్తీ, మనస్సులో కల్తీ, మస్తిష్కములో కల్తీ. దానిచే నష్టము తనకు కలిగినా, తనవారికి కలిగినా తనకు పట్టనంత దట్టముగా అతడు తనకు బైటను, లోపలను అడ్డుగోడలను కట్టుకొని యున్నాడు. అతనికి అనవరతము అశాంతి, ఆందోళన, ఆరాటము, భయము. ఈ బీభత్సములో అందని శాంతికై అఱ్ఱులు జాచుచున్నాడు.

ఆధునిక మానవుడు పూర్వమువలె ఏకాంతంలో ఉండాలనుకున్నా వీలులేదు. ఏ విషయంలో ఏ విషయం ముడిపడి యున్నదో చెప్పలేనంత గజిబిజిగా, సాంఘిక సమస్యలు, ఆర్థిక సమస్యలు, రాజకీయములు, పరిపాలనా విధానములు, వృత్తి విషయములు, వైజ్ఞానిక విషయములు పెనవేసుకొని పోయినవి. ఎదిగిపోయిన తరమునకు, ఎదుగవలసిన తరమునకు మధ్యగా ఎదుగుచూ విద్యావంతులై నిర్వాకపరులైన యువతరము భయానకమైన సమస్యగా మారబోవుచున్నది. విజ్ఞానదాయక

ముగా నుండవలసిన విద్య విద్వేషకారిగాను, వినాశకారిగాను మారుచున్నది. కలుషిత వాతావరణము, విద్వేషము యంత్రముపై పూర్తిగా ఆధారపడుట భయానక పరిస్థితులకు దారితీసినవి.

ఇట్టి పరిస్థితులలో సుస్థిర శాంతి, సహజీవనము సాధ్యమా? భారత దేశము నకు త్యాగము, సేవ ఆదర్శములని వానిని శక్తివంత మొనర్చినచో దేశభవిష్యత్తు ఉజ్జ్వలముగునని, భారత దేశమే ప్రపంచమునకు శాంతి సందేశమిచ్చునని వివేకానందస్వామి చెప్పియున్నారు. అది సంభవించుట యెట్లు?

త్యాగము మనిషికి క్రొత్తకాదు. చంటిబిడ్డ ఏదో ప్రమాదమునకు గురికాబోవునప్పుడు తల్లి అమాంతము ఆ ప్రమాదములోకి దూకును. ప్రాణమునుకూడా లెక్క చేయదు. విద్యార్థులు పరీక్షా సమయములలో ఆకలి దప్పులను, శరీరారోగ్యమును లక్ష్యపెట్టక శ్రమింతురు. గొప్ప రాజకీయ ఉద్యమాలలో ఎందరో త్యాగములు చేయుదురు. వీటన్నింటిలో త్యాగమున్నది. కాని ఆ త్యాగమంతా వారు తమకున్న దానికన్న ఏదో యొక గొప్ప ప్రయోజనాన్ని, ఫలితాన్ని ఆశించి చేసినదే. కాని ఆ ఫలితము రాకపోతే కలిగే నిరుత్సాహాన్ని గూర్చి చెప్పనవసరంలేదు.

ఫలితాన్ని ఆశించి చేసే పనిలో అపజయ ప్రమాదాలు, తద్వారా విషాదము ఇమిడి ఉన్నవి. మకరందాన్ని ఆశించి పద్మములో దూరిన తుమ్మెద తెల్లవారేసరికి — కమలము రాత్రంతా ముకుళించినందువల్ల — మరణిస్తున్నది. తేనె త్రాగాలని దానిలో కాలు పెట్టిన చీమ, ఈగ అందులోనే అతుక్కు పోతున్నవి. అదేవిధంగా మనము అనుభవింతామని ఆశించే ఫలితాలన్నీ మనను బానిసలుగా చేసి మననే అనుభవిస్తున్నవి. కావుననే గీతలో, "కర్మణ్యేవాధికారస్తే. మాఫలేషు కదాచన" అని కృష్ణపరమాత్మ చెప్పియున్నారు. "నీకు కర్మ చేయటానికే అధికారమున్నది కాని ఫలితాన్ని ఆశించుటకు గాదు. అలాగని పనిచేయకుండా ఉండకూడ"దని ఆయన నిర్దేశించియున్నారు. "అత్యంత సక్తతతో పనిచేసి, అవసరమైనచో ఏమాత్రము బాధపడకుండా వదలగలవాడు మహాత్ముడ"ని వివేకానందస్వామి చెప్పియున్నారు.

> యదా సంహరతే చాయం
> కూర్మోఽంగానీవ సర్వశః
> ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్య
> స్తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా.
>
> గీతా-2-58

తాబేలు సునాయాసంగా తన అవయవాలను లోనికి ముడుచుకున్నట్లు తన యింద్రియాలను భోగ్యవస్తువులనుండి వెనుకకు మరల్చగలవాడు స్థితప్రజ్ఞుడని గీత వివరిస్తున్నది. ఫలితాన్ని ఆశించకుండా ఎవ్వరూ పనిచేయరు. అనుభవించేటప్పుడు కష్టం కలుగుతున్నా కూడా ఫలితాన్ని వదలరు. కావున తలచినప్పుడు వదలగలవారు మహాత్ములు అనిగదా దీని సారాంశము.

ఫలితం లేకుండా పనిచెయ్యటం సాధ్యమా? బిచ్చగాడికి ఏదో కొంత లభించినా తూష్ణీంభావములోనే అది లభ్యమవుతున్నది. దీనంగానే దాన్ని అతడు అనుభవిస్తున్నాడు. అదే విధంగా ఫలితాన్ని ఆశించి చేస్తున్న మనమంతా బిచ్చగాళ్ళమే. ఫలానుభవమంతా విషాదాంతమే. మన కార్యాచరణ విధానమంతా ఫలితంతో ముడివేసుకున్నదే. కారణ

మేదో కార్యమదే. విధానమేదో పర్యవసానమదే. కావున కారణమే విధానము. ఫలితాలను ఆశించేవి కోరికలు. వాటి పర్యవసానము సక్తత, తద్వారా బద్ధత.

మన విధానము ఫలములను ఆశించేది కాకపోతే మనకు ఎక్కువ ఫలితమే లభిస్తుంది. ఒకగింజ భూమిలోపాతితే చాల గింజలుగా అది మనకు తిరిగివస్తున్నది. నదులు సముద్రంలో నీళ్ళు కుమ్మరిస్తుంటే వెనకాల ప్రవాహాలు వచ్చిపడుతూనే ఉన్నవి. అదేవిధంగా మనకు తక్షణమే కానరాకపోయినా ఇతరులకు ఇచ్చేదంతా అనేక రెట్లుగా వృద్ధిచెంది మనకే తిరిగి వస్తుంది. తన వ్యక్తిత్వాన్ని మరచిపోయినప్పుడే శిల్పి సుందరప్రతిమను మలచగలుగుచున్నాడు. తనను మరచినప్పుడే కవి అద్భుత కవితాఖండాన్ని సృష్టిస్తున్నాడు. తన స్వార్థాన్ని వదలినప్పుడే ఎక్కడైనా, ఎప్పుడైనా మహాకార్యాలు సాధించబడినవి. 'ఫలితాన్ని ఆశించకుండా కర్మచెయ్యమని' గీత ప్రతిపాదించిన దానిలోని రహస్యమిదే. అలాచేసినది "దుఃఖసంయోగ వియోగం యోగం". దుఃఖము స్పర్శమాత్రంగాకూడా దగ్గరకురాని యోగస్థితి అది. ఆ స్థితప్రజ్ఞస్థితి ఫలితాన్ని ఆశించకుండా అనాసక్తితో కర్మ చెయ్యటంవల్లనే లభ్యమౌతుంది. కాబట్టి వివేకానందస్వామి మనకాదేశించిన త్యాగమనేది అన్నీ వదలిపెట్టి ఎక్కడికోపోయి కర్మనుండి విరమించటం కాదని, ఫలితాన్ని ఆశించకుండా గొప్ప స్ఫూర్తితో కార్యరంగమున దుముకుటయే యని గ్రహించవలసి యున్నది.

భారతదేశమునకు స్వామి సూచించిన రెండవ ఆదర్శము సేవ. సేవ అనగానే యితరులకేదో ఉపకారము చేయాలని వెంటనే భావిస్తాము. మనము అసలు ఎవ్వరికి సహాయము చేయటంలేదు. ఎవ్వరిని ప్రేమించటమూ లేదు. సహాయము చేస్తున్నామని, ప్రేమిస్తున్నామని మాత్రమే చెప్పుకుంటాము. భార్య భర్తను ప్రేమించినా, తల్లి పిల్లను ప్రేమించినా, గృహారామాదులను ప్రేమించినా, వాటికొరకు వాటిని ప్రేమించటంలేదని, తమకొరకే తాము సర్వమును ప్రేమిస్తున్నారని బృహదారణ్యకోపనిషత్తులో యాజ్ఞవల్క్య మహర్షి భార్యయైన మైత్రేయికి చెప్పియున్నాడు.[1] సూక్ష్మంగా విచారించి చూస్తే మనం చేసేదంతా మనకొరకేనని తేలుతున్నది. అద్దంలో చూచి మన ముఖాన్ని సరిదిద్దుకుంటున్నాము. అలాగే ప్రపంచమనే తాలింఖానాలో ఇతరులకు చేసే ప్రతిపనివల్లా సరిదిద్దబడుతున్నది మనమేగాని మరెవ్వరూ గాదు. అద్దంలో ప్రతిబింబము బాగా లేకపోతే తప్పు అద్దానిదా? అలాగే ప్రపంచములో కనిపిస్తున్న అనేక లోపాలు ప్రపంచానివి కావుగదా! బింబము అందంగా ఉంటే ప్రతిబింబము అందముగా ఉండదా? మనకు ప్రపంచము బాధాకరముగా ఉన్నదంటే బాధ మనలోనేకదా ఉన్నది? కావున వ్యక్తి మారితే ప్రపంచము దానంతటదే మారిపోతుంది. వ్యక్తికన్నా ప్రపంచం వేరుకాదు కాబట్టి.

మానవుడు మాధవునికన్నా భిన్నుడుకాదు. వివేకానందస్వామి నరకాఘోషాలుకు వ్రాయుచు "ఐర్లండు దేశములో బానిసగా చూడబడి వ్యక్తిత్వమే గోల్పోయి తాను బానిసనే యని నమ్మి కృంగి కృశించినవాడు

---

1. బృహదారణ్యక 4-5-6.

తన చింకిపాత మాటతో అమెరికాలో దిగిన వెంటనే అతని వీపు తట్టుచు ఇట్లు వినవచ్చినదని వ్రాసెను. "సోదరా! నీవు కూడా మావంటి మనిషివే. ఇది చేసిందంతా మనిషే. నీవంటివాడు, మావంటివాడు ఏదైనా చేయగలడు. ధైర్యం వహించు." ఈ మాట వినగానే వాడు తలయెత్తి చూడగా అంతా అలాగే కనిపించింది. అతనిలోనున్న బ్రహ్మము మేల్కొన్నాడు. సర్వప్రకృతి జాగృతమైంది. అదేవిధంగా ఆత్మశక్తి జాగృతమైనప్పుడు "శక్తి వస్తుంది. ప్రతిభ వస్తుంది, మంచి వస్తుంది, పవిత్రత వస్తుంది."[1]

మానవుడంటే తాను కేంద్రంగా కలిగి ఎక్కడా కానరాని పరిధి కలిగిన వృత్తమని, దైవమంటే సర్వత్రా కేంద్రముకలిగి ఎక్కడా కానరాని పరిధిగల వృత్తమని స్వామి నిర్వచించి యున్నాడు. మానవుడు ఇతరులకు సేవచేయటమంటే వ్యక్తిత్వమనే కేంద్రంలోని అల్పత్వాన్ని విస్మరించటమే. అప్పుడు ప్రపంచానికి చేసే సేవంతా తనకుతాను చేసుకోవటంకన్న వేరుగాదు.

సమాజము లేక సంఘము లేక సర్వము తనకన్నా భిన్నం కాదనే ఈ "అద్వైతం, నిత్యజీవితంలో సజీవమై, కళాత్మకమై, విస్పష్టమయ్యే నైతిక రూపాన్ని దాల్చాలి. అగమ్యగోచరంగా ఉండే యోగవిధానాలలోనుండి బయటకువచ్చి, పూర్తిశాస్త్రసమ్మతమై, పసిబిడ్డసైతం అర్థంచేసుకొని ఆచరించేటంత సులభం కావాలి." అని స్వామి యింకొక శిష్యునకు వ్రాశాడు. అప్పుడు- (సోదరి నివేదిత వివేకానంద సంపూర్ణ గ్రంథావళి ఉపోద్ఘాతములో ఉదహరించినట్లు) "చేసే ప్రతిపని, పడే ప్రతిశ్రమ, సృజనాత్మకమైన ప్రతి విధానము, సాక్షాత్కారమునకు మార్గాలు" అవుతవి. మనము చేసే ప్రతిపని దాని సాధనగా మారుతుంది. "ఈ సాధన ఏ గుడికో, చర్చికో పోయి చేయనక్కరలేదు. నీ యింటిలో, నీ నిత్యకృత్యాలలో, నీ భోజనశాలలోనే, ఎక్కడబడితే అక్కడ నీవు ఆచరించవచ్చు. వేదాంతం అంటే ఏదో కాదని సులభంగా అర్థమయ్యే మౌలిక సత్యమే"[2]

వివేకానందస్వామి ఇంకొకచోట వ్రాయుచు "ప్రపంచమంతా వెలుగును కోరుతున్నది. దానికై కాచుకొని ఉన్నది. భారతదేశంలోనే ఆ వెలుగున్నది. ఆ వెలుగు గారడీలో లేదు, మోసంలో లేదు, మహాత్ములలో లేదు. అది అత్యుత్తమమైన యథార్థ వేదాంత ధర్మజ్యోతియందే ఉన్నది."

కావున వివేకానందస్వామి యిచ్చిన 'త్యాగము-సేవ' అనే ఔషధాన్ని సేవిస్తే భారతదేశములో మతము పేర నేడు కన్పించుచున్న కశ్మలమంతా క్షాళనమై కాంతులీనే దివ్యజ్యోతి అందరికి మార్గదర్శకంగా వెలుగొందుతుంది. త్యాగము (ఫలాన్ని ఆశించకుండా కొద్ది గొప్పలతో ప్రమేయం లేకుండా శ్రద్ధతో చేయటం) తనకన్నా సంఘము వేరుగాలేదు కావున సంఘములో కన్పించే లోపం తనవల్లనే వచ్చినందువల్ల, స్వార్థం పేటచేసే అన్యాయాలన్నీ తన వైపుకే తిరిగి చేరవచ్చునని తెలియటంవల్ల ఇతరుల ప్రయోజనానికే తాను ఏ పనినైనాచేసి తీరాలని గ్రహించి పనిచేయటమే-సేవయని గుర్తించిననాడు, భారతావని శాంతినిలయమై, ప్రశాంతి ప్రదాయినియై నిలిచిపోతుంది.

---

1. Lecture on the mission of Vedanta.
2. P. 212 Prabuddha Bharata May '75.

వైరాగ్యము—గృహస్థ జీవనము

సి. పూర్ణచంద్రరావు

వైరాగ్యము సన్న్యాసులకే తగినదని ప్రస్తుత కాలమున నొక దురభిప్రాయము గలదు. కాని విచారించి చూచినచో వైరాగ్యము లేక సన్న్యాసమునగాని సంసారమునగాని ఏ ఘనకార్యమును సాధింపబడదని నిశ్చయముగ బయలుపడును. వైరాగ్యమన నేమి? తన లాభమును సుఖమునుగూర్చిన యాలోచనను దూరము చేసికొనుటయే వైరాగ్యము. లక్ష్యముయొక్క ఔన్నత్యము మానవునకు గల వైరాగ్యతీవ్రతపైనే ఆధారపడియుండును. అట్లే ఉన్నతలక్ష్యమును జీవితమునందంగీకరించినచో శక్త్యనుసారము వైరాగ్యాభ్యాసముకూడ జరుగును. జీవితమునందలి ఏరంగమునందైనను వైరాగ్యము లేక స్థిరమగు ఉన్నతి సాధింపబడదు. విద్యార్థి దశయందుగాని గృహస్థజీవనమునందుగాని ఉద్యోగ నిర్వహణమునందు గాని దేశనాయకత్వమునందు గాని వ్యాపార వాణిజ్యములందు గాని మానవజీవితపు ఏయొక్క అంశమునగాని వైరాగ్యము అక్కరపడుచునేయున్నది. వైరాగ్యము గలవారు పురోగమింతురు. వైరాగ్యము లేనివారు పేదముద్దలవలె ఎప్పటిచోటుననే ఉండుటయో లేక తాము జారిపోవుచు దానికి ఇతరులే కారణమని వాపోవుచుండుటయో జరుగును.

సామాజిక జీవనమున గృహస్థజీవనమే ముఖ్యాంశమగుటవలన వైరాగ్యమునకు గృహస్థజీవనమున గల ప్రాముఖ్యమును విచారింతము. గృహస్థజీవనమున అయిదు ముఖ్యమగు బాధ్యతలు ఆశయములు గలవు. మొదటిది వ్యక్తిగతమైన ఆనందసాధనము. రెండవది కుటుంబజీవనము. మూడవది బంధు మిత్రుల యానందము. నాల్గవది ఉద్యోగధర్మనిర్వహణము. ఐదవది సమాజముపట్ల బాధ్యత. వ్యక్తియొక్క జీవనము ఇట్లు క్రమముగా విస్తృతమైన ప్రభావము కలియుండుటను గమనింతము. ప్రతియంశమునందును వైరాగ్యమునకు గల ప్రాముఖ్యమేమియో క్రమముగా విచారింతము.

ఆనంద సాధనము: ఆనందమన నేమి? ఆశలు తీరుటయే ఆనందమని ఇప్పటి భావన. కాని ఇట్టి ఆనందమునకు విలువ యున్నదా? ఎప్పటికప్పుడు క్రొత్త ఆశలు చిగిరించుచునే యుండును. నాగరికత చేసిన యుపకారమేమైన నున్నచో అది ఇట్టి కోరికలను నిరవధికముగ పెంచుటయే. తమ ముందట ఇట్లు చెలరేగుచున్న కోరికల సముదాయములో ఎన్నింటిని తిరస్కరింప గలిగినచో వ్యక్తి అంత ఆనందముగ నుండగలుగుచున్నాడు. ఏవో కొన్ని యాశల నుంచుకొని వానిని సాధించినచో ఆనందము, సాధింపలేనిచో దుఃఖము, ఇవి సాధింప గలిగిన పిమ్మట వేఱు ఆశలు మాకు లేవు అని అనుకొనగలుగుటకూడ వైరాగ్యమే. చిన్న పరిధిలో దానినే తృప్తియందుము. సన్న్యాసి గోచిపాత చాలు ననుకొనినచో దానిని మహా వైరాగ్యమనుచున్నాము. సంసారి నాలుగు జతలు చాలు ననుకొనినచో దానిని తృప్తి యనుచున్నాము. ఇట్టి తృప్తి, ఆలోచన తన వరకు మాత్రమే పరిమితమైనప్పుడు ఏర్పడదు. ఇతరుల పరిస్థితిని గమనింపగలిగి తన యవసరములను తగ్గించుకొనుటచేత ఏర్పడును. ఇతరుల వలన తానెంత సుఖపడవలయునని తలచినంత వఱకు వ్యక్తికి తృప్తి యుండదు. తనవలన ఇతరులకెంత సుఖము కలిగినదని తలచిననే తృప్తి కలుగు నవకాశము కలదు. భార్యాభర్తలు

గృహస్థ జీవనమున ఒకరినుండి ఒకరు సుఖమును ఆశించుటకంటె ఒకరి కొకరు సుఖము నీయగలుగుటయే వారి యానందమునకు మార్గము. భార్య 'నిన్ను కట్టుకొని నేనేమి సుఖపడితి'నని భర్తను విదలించుటకంటె 'నా వలన ఈయన కేమి సుఖము కలిగినది?' అని యాలోచింప వలెను. 'ఇంకను సుఖము నెట్లు కలుగజేయ గలను?' అని యాలోచింపవలెను. అట్లే భర్తయు 'ఇందుకేనా నిన్ను చేసికొన్నది' అని భార్యను సాధింపక 'నన్ను చేసికొని అమ్మ నాయనలను వదలుకొనిన ఈమె నెట్లు సంతోష పెట్టగలను?' అని యాలోచింపవలెను. అప్పుడే మృష్టాన్న భోజనములు చేయకపోయినను కార్లు మేడలు లేకపోయినను పేరుప్రతిష్ఠలు కలుగక పోయినను అధికారములు హోదాలు లభింపక పోయినను, భార్యాభర్తలు అన్యోన్యముగ ఆనందముగ నుండగలరు. ఎంత చెప్పినను ఆనందము చివరకు మానసిక వ్యాపారమే కదా! ఇట్లు భార్య తన సౌఖ్యమును సుహృద్భావముతో వదలుకొనుటయే భర్త తన సుఖమును గూర్చిన యావ ప్రేమపూరితుడై వదలుకొనుటయే వైరాగ్యమున నొక ముందడుగు. కనుక దాంపత్య జీవనమున సంతోషమునకు ఆనందమునకు కూడ వైరాగ్యమే సాధనము.

పాశ్చాత్యమునందు వ్యక్తిగతమైన సంతోషమే సంతోషముగ భావింపబడి ఆ సంతోషము నెట్లైనను సాధింపవలయు నను భ్రమతో దప్పిగొన్నవాడు ఎండమావులను తఱుముచున్నట్లు ఆ ఆనందాన్వేషణకై స్త్రీపురుషులు పరుగులిడుట చూచుచున్నాము. క్రైస్తవమతమో మరి యే మతమో నిలిచియున్నంతవరకు ఆ నియమములకు లోబడి యున్నంతవరకు ఏదో విధముగ వైరాగ్యాభ్యాసము జరిగి కొంత శాంతిసుఖములు అప్పటి మానవులకు లభించె డివి. శాస్త్రవిజ్ఞానపురోగమనమువలన క్రైస్తవ మతము సర్వథా భగ్నమై పోవగనే వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము మెండై హిప్పీలు మొదలుకొని ఫెమినిస్టులు విమెన్స్ లిబరేషనువరకు ఆనంద సాధనోద్యమములు వివాహములు స్వేచ్ఛాచారము మొదలగు వ్యక్తిగత పరిష్కారములు చెలరేగుచున్నవి. ఇంగను బుద్ధిమంతులగువారు ప్రాచ్య మతములవైపును వాని లక్ష్యము ఆధారముల వైపును దృష్టిసారించి వానిని బహుళముగా అవలంబించుచున్నారు. ప్రాచ్యమునగల ఏమతమునందైనను వైరాగ్యమే (ఏ పేరిటనైనను) ప్రథమసూత్రము గదా. కనుక భోగవిషయములను సాధించినచో ఆనందము సాధింపగలమనుట ఎంత అసందర్భవిషయమో పాశ్చాత్య సామాజిక చరిత్ర ప్రత్యక్షముగ ప్రదర్శించుచునే యున్నది. అది చూచి చూచి మనము నట్టి ప్రయత్నమునే చేయుగోరుట ఎంత యవివేకము! అందును పాశ్చాత్యులు ఆనంద సాధనమార్గమునకై మనపైనే ఆశలు పెంచుకొనుచుండ!

కుటుంబజీవనము : కుటుంబమున సాధారణముగ దంపతులు వారి తలిదండ్రులు సంతానము కలసియుందురు. ఇట్టి జీవనమున దంపతులు తమ తలిదండ్రుల, పిల్లల సుఖసంతోషములకై తమ సుఖములను వదలుకొనిననే తప్ప కుటుంబమున ఆనందము సంతోషము చోటు చేసికొనవు. ముసలి తలిదండ్రులు తమ సుఖమున కడ్డువచ్చుచున్నారనిగాని పిల్లల మూలమున తాము సుఖముల ననుభవింప లేకున్నామని గాని ఆలోచన వచ్చినతోడనే పైపైన నెన్ని హంగులున్నను మనశ్శాంతి సుఖము సంతోషము కొరవడిపోవును. కుటుంబమున అత్యంత శక్తివంతులు దంపతులే గనుక ఈ త్యాగము వారినుండియే ప్రారంభము కావలసియుండును.

వృద్ధులగు తలిదండ్రులు త్యాగము నవలంబించు శక్తి ఓపిక కలిగియుండరు. బుద్ధి వికసింపని పిల్లలకు త్యాగ మన నేమో అర్థము కాదు. కనుక తలిదండ్రులే నిశ్చలచిత్తముతో త్యాగమయ జీవనమును నిశ్శబ్దముగ నవలంబించినచో ఆ జీవనమే వారి సంతానమునకు ఆదర్శమై వారికి తమ తలిదండ్రులపై గౌరవమును పెంచి ఆదర్శ పౌరులనుగ చేయును.

నే నింత చేసినను వీరికి తృప్తి లేదే యను దుఃఖమునకంటె ధర్మబద్ధముగ వీరి కింతకంటె చేయజాలనైతిని గదా యను దుఃఖమే శ్రేయస్కరము. అట్టి దృష్టి కలిగినచో వారి సంతానమునకు అదియే దృష్టి ఏర్పడి ఎల్లరును త్యాగమయ జీవితము నవలంబింప గలుగుదురు. ఎందరో మహానుభావులలో త్యాగరాజస్వామి వారి జీవితమునకు సాటియేది! ఆయన ఒకరి నెన్నడును యాచించినది లేదు. తన కొరకటి కావలయునని యడిగినది లేదు. గొప్పయుద్యోగములు సన్మానములు కోరలేదు. అయినను తనకు గలిగిన గానవిద్యనే అడిగిన వారి కెల్ల లేదనక ఇచ్చెను. తన కెన్ని కష్టములు వచ్చినను ఇతరుల కష్టసుఖములనే విచారించెను గాని తన కష్టముల నొకరిపై బెట్టలేదు. అట్టిది కుటుంబ జీవనము. వ్యక్తిగతముగ తన సుఖముపట్ల వైరాగ్యము అట్లే అభివృద్ధి చెందును.

తలిదండ్రులకు చేయవలసి వచ్చినదే యని విసుగుకొనుచు సేవచేయుట ఫలవంతము కాజాలదు. అట్టి సేవ వారికి సుఖమును గాని చేయు వారికి తృప్తిగాని చూచువారికి ఆనందముగాని కలుగచేయదు. తలిదండ్రుల సేవయందు ఆనందము ననుభవించుచు ఏ యొకటి రెండు మాటలే యనగలిగినను అది అందరి గుండెలను ఆనందముతో నింపివేయును. అట్టి ఆనందము ననుభవించుట యనునది తన సుఖ సంతోష సాధనములను తృణీకరించిననే కదా కలుగును? అట్లే పుత్రులు తమను వృద్ధాప్యమున నాదుకోవలయుననియు ఆ కారణముననే వారిని శ్రద్ధతో పెంచుచున్నామనిగాని, వృద్ధాప్యమున మీ రెట్లును మా మొగము చూడరని గాని పిల్లలను పెంచుట యనర్థదాయకమే యగును. పిల్లలపై వారు చేయబోవు నుపకారముకొఱకు ప్రేమ చూపినచో అది వ్యాపారలక్షణము అవకాశవాదము మాత్రమేయై పిల్లలకు తలిదండ్రులపై తేలికభావ మేర్పడును. తలిదండ్రులకు పిల్లపై ఒక పెట్టుబడిగా మాత్రమే నిలిచి అది సరియగు లాభము నిచ్చినదా లేదా యని మాత్రమే తోచును. ఇట్టి ఆశ ఎన్నడును సఫలము కాజాలదు కనుక దుఃఖమే పర్యవసానమగును. పిల్లలు తమనెట్లును ఆదుకొనరను దృష్టియున్నచో పిల్లలకు తలిదండ్రులపై వైముఖ్యమును తమ జీవితమున వెలితియు, చోటు చేసికొనును. తత్ఫలితముగా ఇరువురకును శాంతి సంతోషములు గగనకుసుమములుగనే మిగిలిపోవును.

కనుక సంతానముపట్ల వారియభివృద్ధికి సుఖశాంతులకు మన మెంత చేయగలమో యని విచారించుటచేతను వారినుండి ప్రత్యుపకారమును పొందు ఆలోచననే రానీయక పోవుటచేతను సంతానముపట్ల గృహస్థులు వైరాగ్య సాధన చేయనగును. ఆ విధముగ ప్రేమతో పెంచి ఱెక్కలు వచ్చిన పిమ్మట ఏ బంధములును లేక వదలివేయబడిన విహంగములు స్వాయముగా ప్రేమగా గౌరవముగా ఆ గూటికే వచ్చి చేరును గదా. ఇట్లు చిన్ననాటి నుండియు త్యాగజీవితమునే చూచుచు వైరాగ్యమయ జీవనమున పెరుగుచు ఇతరుల సుఖసంతోషములనే గమనించు గృహమున శిక్షితులైన పుత్రులు పుత్రికలు ఆనందదాయకు లగుటలో

వింత యేమి కలదు? అట్టి వైరాగ్యదృష్టి లేని గృహమున కలహములు నెలవు చేసికొనుటలో ఆశ్చర్య మేమి కలదు?

పాశ్చాత్య జీవితమును గమనించినచో ఇట్టి వ్యక్తిగత నిస్స్వార్థత వైరాగ్యము వారియందు కనుపింపవు. తలిదండ్రులకు ఓల్డ్ ఏజ్ హోములు పిల్లలకు కాన్వెంటు స్కూలులు ఉద్యోగము దొరుకగనే ఎవరి భార్యను (లేక భర్తను) వారే వెదకికొనుటలు. ఇక ఎవరి జీవితము వారిది. కనుక వారి సంసారమున భార్యాభర్తలు మాత్రమే నిలువవలసి వచ్చును. కనుకనే వారి వ్యక్తిగత జీవనము కుటుంబ జీవనము అన్ని కష్టములకు సమస్యలకు తావగుచున్నది. ఆ కారణముననే వారి జీవనమున విడాకులు పునర్వివాహములు చొక్కాయిలు మారినట్లు మారిపోవుచుండుటను గమనించుచున్నాము

బంధుమిత్రుల యానందము: ఇట్లు దంపతులు తమ గృహమున వైరాగ్యజీవనము నలవరచుకొన గలిగినచో తమ బంధుమిత్రుల యవసరములలో పాల్గొనుచు వారికి సహాయ సహకారములు చేయుచు ఎల్లరకు ఆనందము కలుగునట్లు ప్రవర్తింప గలరు. కుటుంబము బంధుమిత్రులు అనునది చిన్నసైజు సమాజమే యగుటవలన నిస్స్వార్థముగ తన వారి సంతోషమునే క్షేమమునే తన సంతోషముగ చూడ గలుగు దృష్టి యేర్పడ తాను వారికి ఆనంద దాయకు డగుచు వారి వలన ఆనందమును పొందగలుగుచున్నాడు.

ఉద్యోగ నిర్వహణము: ఇట్లు వ్యక్తిగతముగను సంసారమునందును బంధుగణము నందును ఇతరులసంతోషమును చూడగలుగు వ్యక్తి ఉద్యోగనిర్వహణమునందును ఇతరుల సౌఖ్యమును గమనింపగలడు. సాధారణముగా ఉద్యోగము చేయుటయందలి సాధక బాధకములు అధికారుల పెత్తనము చేయవలె నను కాంక్ష, అధికారము నుపయోగించి వీలైనంత వరకు ధనము వెనుక వేయవలె నను కాంక్ష-నుండియే యుత్పన్నము లగును. ఇవి రెండును అవి వ్యక్తిగత సౌఖ్యమున కుపయోగకరములను నపోహ వలననే ప్రవృత్తములగుచున్నవి. వీని వలననే ఉద్యోగధర్మ మందలి అవినీతియు నిర్లక్ష్యమును పెరుగుచున్నవి.

వ్యక్తిగత సౌఖ్యమును విలువగా గ్రహించుట వలననే 'కట్నము' ముట్టిననే గాని కళాశాలలయందు సీటుగాని ఆఫీసునందు ఉద్యోగముగాని పనియందు నైపుణ్యముగాని లభింపవు. అందువలననే ఇప్పుడు కట్టిన మేడలు మరుసటి సంవత్సరముననే బీటలు వారుటలు ఈ ఏడు కట్టిన ఆనకట్టలు మరుసటి ఏడు కొట్టుకొని పోవుటలు క్షామనివారణార్థము మంజూరు కాబడిన ధనము ఉద్యోగుల జేబులలో చేరుటలు మొదలగు వైపరీత్యములు సిద్ధించుచున్నవి. ఇందువలన రకరకములైన భయములు కాంతులు అశాంతులు పెరుగుచునే యుండును.

ఉద్యోగ నిర్వహణమునందు వైరాగ్యము కలిగియుండినచో ఉద్యోగమువలన తన కెంత మిగులునన్న దృష్టిగాక తన యుద్యోగకాలమున అర్హత గలిగినవారికి (ధర్మసమ్మతముగ) ఎంత మేలు చేయగలుగుదు నన్న దృష్టి ఏర్పడును. అందువలననే సాంఘిక పురోగమనము వ్యక్తిగతమైన ఆనందము సాధింపబడుచున్నవి. మహాత్మగాంధి యైనను సర్దార్ పటేల్ ఐనను తమ వ్యక్తిగతమగు సంకుచితమైన ఆనందమును వదలుకొనుటచే గదా చివరకు జగద్విఖ్యాత పురుషులైనది!

ప్రస్తుత సమయమున ఇట్టి వైరాగ్యాభ్యాసము దేశమున మిక్కిలి యవసరము. వైరాగ్యము కొరవడుటచేతనే బాలురు మొదలు వృద్ధులవరకు కూలివాడు మొదలు దేశనాయకులవరకు బహుసంఖ్యాకులు అన్నియు తమకు కావలెననియు తామేమియు ఈయనక్కరలేదనియు భావించుచు పెనగులాడుచున్నారు. అందుకు తగినట్లే దేశమును తరిగిపోవుచున్న ఉత్పత్తితోను పెరిగిపోవుచున్న ద్రవ్యోల్బణము చేతను అధోగతిపాలగుచున్నది. కనుక ఉద్యోగ నిర్వాహణమునందు వైరాగ్యమునకు గలుగు స్థానమును ఎంత చెప్పినను చాలదు. చిన్ని ఆఫీసులో గుమాస్తా అయినను ఎంత గొప్ప ఆఫీసరయినను తమ యుద్యోగ ధర్మమును స్వార్థత్యాగముతో చేసిననే, తమశక్తిని ప్రతిఫలాకాంక్షలేక వీలైనంత ధారపోసిననే ఉద్యోగధర్మము వైరాగ్యయుతమై యశస్కరమై శుభంకరమై విరాజిల్లును.

సామాజిక జీవనమున ముఖ్యముగా పరస్పర సహకారము ప్రకటితమగును. సామాజిక వ్యవస్థలు అనగా సమాజమునందలి ప్రతియొక్కరికిని ఫలము నీయవలసిన సంస్థలు వైద్యశాలలు విద్యాసంస్థలు మొదలగునవి సక్రమముగా నడువవలెనన్నచో ఆ సంస్థలు నిర్వహించువారియందేగాక సమాజమునందును వైరాగ్యము జాగృతము కావలెను. మనవలన ఇతరులకు ఉపకారమేగాని అపకారము జరుగరాదనియు, ఒకవేళ మనమొకరము చెడినను పదుగురు బాగుపడనిమ్మనియు భావింపవలెను. ఇట్లు ఇతరుల శాంతిసౌఖ్యములపై దృష్టియుంచినచో సామాజిక జీవనమున వైరాగ్యసాధన సాగును. అట్లు ప్రతియొక్కరును ఇతరుల సుఖసంతోషములను గమనించునపుడు ఎల్లరును సుఖసంతోషములతో తులతూగుదురు.

గృహస్థజీవితముపై ఆధారపడియే ఈ వివిధ ధర్మము లున్నవి గనుక భార్యాభర్తలయందు వైరాగ్యము మొదట తావుచేసికొనవలెను. తమ వ్యక్తిగత సుఖములపై వైరాగ్యము నిస్స్వార్థత జనించినంతనే అదియే క్రమముగా కుటుంబమును వాడను ఊరిని దేశమును తనలో నిముడ్చుకొనగలుగును.

ఇవి యన్నియు పట్టిమాటలు అందరు విరాగులైనపుడు మేమును విరాగులమగుదుమని కొట్టివేయవచ్చును. కాని వైరాగ్యమునకు ఇతరుల ప్రసక్తియే లేదు. ఇంకొకరికి వైరాగ్యమున్నదా లేదా యని ప్రశ్నించుటకెవరికిని హక్కులేదు. నాకు వైరాగ్యము కలదా యని ప్రశ్నించుకొను బాధ్యతమాత్రమున్నది. అప్పుడే ఎవరికివారే తమంతటతామే వైరాగ్యయుత జీవనమును గడుప నిశ్చయించినపుడే ఇతరుల సుఖమునకై తన సుఖమును వదలుకొన సిద్ధపడినపుడే ఎల్లఎడలను శాంతిసౌభాగ్యములు పరిఢవిల్లును.

ఇంకొకరికి నీవేమి చేయగలవు? ఎంతచేసినను ఇంకను చేయలేదనియే సాధింతురని ఇంకొక యభ్యంతరము వినవచ్చును. దీనికి రెండు ప్రత్యుత్తరములు గలవు. అపాత్రునకు చేసిన యుపకారము బూడిదలోపోసిన పన్నీరగు ననుట యొకటి (కాని ఇందు పాత్రతను నిర్ణయించునపుడు ప్రతిఫలాపేక్షచేత వైరాగ్యదృష్టి నశించును). ఉపకారము చేయునపుడు హృద్గతమగు వైరాగ్యము లేకపోవుటయొకటి. (అట్టి వైరాగ్యమున్నచో ఇతనికి తృప్తి కలిగింపలేక పోయితినని వ్యథమాత్రమే కలుగును గాని అతడు తృప్తిపడలేదని క్రోధముగాని తిరస్కారముగాని కలుగదు.) బిచ్చగానికి తిట్టుకొనుచు ఒకరూపాయి వేసినను సంతో

షము పొందదు. కాని ఒకపైస ఈయబోయి తన దురదృష్టమువలన జేబులో పైకము లేకుండుటకు వెతజెందు ధార్మికుని ఆ బిచ్చగాడే 'నా ప్రాప్తము నాయనా నీవేమి చేయుదువు' అని యోదార్చుట గమనింతుము. కనుక వైరాగ్య మనగా శుష్కవేదాంత శబ్దము కాదనియు హృదయమునిండి పొరలు సోదర మానవులపట్ల ప్రేమ యనియు తెలియవలెను.

ఉపసంహారమున వైరాగ్యమన తీవ్రతమ మగు దృష్టిలో తన శరీరమును మనస్సును బుద్ధిని అహంకారమును దృశ్యప్రపంచమును సర్వథా తిరస్కరించి చరాచర వ్యాప్తమగు పరతత్త్వమును వెదకికొనుటయే. అందను మానము లేదు. కాని వ్యక్తుల తారతమ్యముల ననుసరించి వైరాగ్య తీవ్రతయును మారు చుండును. సాధారణ మానవునిదృష్ట్యా, ఇట్టి యున్నతతమమగు వైరాగ్యమును లక్ష్యముగా బెట్టుకొని నిత్యజీవితమునందు ఓపికకొలది వైరాగ్యము నభ్యసించు విధము సూచింపబడినది. చరాచర వ్యాప్తమగు పరతత్త్వమును వెదకుటలో సర్వమానవ ప్రేమయే వ్యక్తము కావలెననియు తీవ్రవైరాగ్యము విశ్వప్రేమయు పర్యాయపదములనియు ప్రతిపాదింపబడినది.

అట్టి వైరాగ్యము విశ్వప్రేమ యను లక్ష్యమును దృష్టిపథమునుండి చెదరనీయక జనులు తమ శక్త్యనుసారము వైరాగ్యాభ్యాసము చేసినచో ఎల్లరును ధర్మార్థకామములను సాధించుచునే మోక్షమును బడయగలరు. అట్టి వైరాగ్యసాధనకు ముఖ్యరంగమేకదా గృహస్థ జీవనము!

సంఘజీవనంలో వైరాగ్యస్థానం

ఎస్. రమేష్

సాధారణంగా ఏదీవద్దు ఎవరూ వద్దు అనుకోవడం వైరాగ్యంగాను అన్నీ కావాలి అందరూ కావాలి అనుకోవడం సంఘజీవనంగాను భావిస్తాము. కనుక ఇలాంటి విరుద్ధ ప్రవృత్తులకు సమన్వయమంటే భూమికీ ఆకాశానికీ ముడి పెట్టడమే నేమోనని అనిపించకపోదు. కాని తరచిచూస్తే సాంఘికజీవనం లేని వైరాగ్యం సాధించవచ్చునేమో గాని వైరాగ్యం లేని సాంఘికజీవితం మాత్రం వాసనలేని పువ్వులాగా నిరర్థకమని తేలిపోతుంది.

వ్యక్తిగత జీవనానికిగాని సాంఘికజీవనానికిగాని సార్థక్యం తాము ఏర్పరచుకొనినబాటలో నిరాఘాటంగా (అంటే తనకు ఇతరులవల్లగాని ఇతరులకు తనవల్లగానీ అంతరాయం లేకుండా) పురోగమించటమే. దీనికోసమే సంఘంలో ఒక నీతీ నియమమూ తగినవీ తగనివీ ఏర్పడి ఉంటాయి. సంఘంలో అందరూ ఈ నీతి నియమాలను పాటించినట్లయితే వారివారి ప్రతిభను బట్టి వ్యక్తులు ఇంకొకరికి 'అన్యాయం' చేయకనే తమ పురోభివృద్ధిని సాధించుకోగలరు. కానీ సంఘంలో ఉండేవారి బాటలూ ఆశయాలూ విభిన్నాలు కావడం మూలాన్ని అందరికీ సరిపడే నీతినియమాలు ఏర్పాటు చేయడం గడ్డు సమస్య. ప్రాచీనభారతదేశం ఈ సమస్యను వర్ణవ్యవస్థతోనూ ఆశ్రమవ్యవస్థతోనూ దివ్యంగా పరిష్కరించింది. కానీ కాలాంతరంలో పరిస్థితుల ప్రభావాలకు గురియైన వర్ణా

శ్రమవ్యవస్థ బిగుసుకు పోయి శిలీభూతమై పోయింది. ఇటువంటి పరిస్థితిలో సంఘాన్ని మళ్లీ పరిశీలించి ప్రస్తుతము సంఘపరిస్థితినిబట్టి దానికి కావలసిన ఆదర్శమూ, ఆదర్శాన్ని సాధించ గలిగే మార్గాలూ ఇప్పుడు మనం ఓర్పుతో ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. 'పాతకాలపు' ఆదర్శమైన వైరాగ్యాన్ని 'క్రొత్తరోజుల' సాంఘిక జీవనాన్ని తిరిగీ మథించడం ఇందుకోసమే.

ప్రస్తుతసమాజంలో ముఖ్యంగా కన్పించేవి రెండే ఆదర్శాలు. ఆస్తిక్యం నాస్తిక్యం. దైవమూ సాక్షాత్కారమూ అంటూ దాని కోసం నీతినియమాలూ పాటించాలీ అనేవాళ్లు ఆస్తికులనీ దేవుడూ లేడు దయ్యమూ లేదు. ఉన్న దంతా మూడునాళ్ల ప్రపంచమే. కనుక ఉన్నన్నాళ్లూ హాయిగా బ్రతుకు అనేవాళ్లు నాస్తికులనీ స్థూలంగావ్యవహారం. ఈనాస్తికులే చార్వాకులుగా భారతదేశంలో ప్రఖ్యాతులైనారు. వారి సిద్ధాంతాన్ని గిటురాయిగా తీసుకొనే ప్రతిమతమూ తన విశిష్టతను నిరూపించుకొంది. కాగా ఈ చార్వాకు లనబడే నాస్తికులు ఇప్పుడు భౌతికశాస్త్రాల బలంతో ఇంకా ప్రాముఖ్యం చెందడంచేత ఆస్తిక సమాజపు విలువయైన వైరాగ్యానికి నాస్తిక బహుళమైన సమాజంలో ఏపాటి స్థానం ఉంది అన్నది ముఖ్యమైన ప్రశ్నగా నిలుస్తుంది. ఆతరువాత వైరాగ్యాన్ని జీవితపు విలువగా అంగీకరించే ఆస్తిక సమాజంలో ఆధునిక పరిస్థితుల దృష్ట్యా విరాగుల స్థానం ఏమిటి అన్నది రెండవ ప్రశ్న.

చార్వాకం లేదా నాస్తికులదృష్ట్యా ముందు వైరాగ్య పరిశీలన చేస్తే వైరాగ్యం అవసరమా కాదా అనే విషయం స్పష్టపడుతుంది. ఎవరికిష్టమైనట్లు వారు ఉండవచ్చును. ఏ కట్టుబాట్లూ అక్కఱలేదు అనేది ఒకవాదం. ఇది వినడానికి సొంపుగా ఉన్నా ఆచరణలోకి వచ్చేటప్పటికి ఏదోవిధమైన కట్టుబాట్లు అమలులోకి వస్తాయి. నీకు ఇష్టమైనది అవతలివాడికి కూడా ఇష్టం కావాలి కదా. కనుక పరస్పరం ఇష్టపడితేనే నీవు సుఖపడటం. నీకు ఎంత ఇష్టమైనా అవతలివాడికి ఇష్టం లేకపోతే నీవు తప్పనిసరిగా నీ సుఖం వదులుకోవలసిందే. అంటే వైరాగ్యం అభ్యాసం చేయాల్సిందే. లేదూ, అవతలివాడి ఇష్టంతో నాకు ప్రసక్తి లేదు. నాకు సామర్థ్యం ఉంటే సాధిస్తాను, లేకపోతే ఊరుకుంటాను అంటే అప్పటికి బలముగలవానిది రాజ్యమై సమాజం మానవసమాజంగా కాక పాశవిక సమాజంగా మారిపోతుంది. అక్కడ కూడా జంతుసమాజంలో కొన్ని నియమాలూ సంఘపు కట్టుబాట్లూ ఎంత మౌలికరూపంలో నయినా కన్పిస్తాయి. మానవుడు తన మేధాశక్తినంతా ధారపోసి జంతువులకంటే దిగజారిపోగలడేమో తెలియదు మరి.

ఇక ఇద్దరికి ఇష్టమైనప్పుడు పేచీ రాదుకదా అంటే దాని పరిణామం పాతకాలంలో ధూర్త చార్వాకంగా వెలిసింది. ప్రస్తుత కాలంలో permissive society గానూ కనబడుతూనే ఉన్నది. జీవితానికి ఒక లక్ష్యం ఒక గమ్యం అంటూ లేకపోయేటప్పటికి ఎందుకు బ్రతకడం అన్న ప్రశ్న బ్రహ్మరాక్షసిలాగా ఎదురై జీవితంలోని శాంతి మాధుర్యాన్ని సంపూర్ణంగా కబళించివేస్తుంది. Permissive society లో ఎవరైనా ఏమైనా చేయవచ్చు, అడిగేవాడూ చెప్పేవాడూ ఉండరు. పాశ్చాత్య దేశాలలో అందునా 'పురోగమించిన' సంఘాలలో ప్రస్తుతజీవనవిధానం ఇది. దాని వలన మానసిక దైహిక వ్యాధులు తప్ప సంఘానికిగాని వ్యక్తికిగాని సంపాదింపబడిన విలువ ఏమీ లేదు. వ్యక్తి తనకు ఆనందాన్ని సంపాదించుకో లేదు. సంఘానికి అంటే ఇతర వ్యక్తులకు ఆనం

దాన్ని కలిగించలేడు. ప్రాచీనభారతదేశంలో ఈ ధూర్త చార్వాకాన్ని నిరసిస్తూ శిష్ట చార్వాకం బోధింపబడింది. నిజంగా జీవితంలో సాధ్యమైనంత ఆనందాన్ని జుర్రుకోవాలంటే కొంత కష్టాన్ని అనుభవించాలనీ నిగ్రహాన్ని పాటించాలని శిష్టచార్వాకపు సూత్రం. వ్యవసాయం చేయడం శ్రమఅంటూ మానివేసి రాబోయే ఫలసాయాన్ని వదలుకోడం మూర్ఖత్వమంటుంది శిష్టచార్వాకం. అలాగే యౌవనజీవితంలో శారీరక మానసిక సుఖాలు పరిపూర్ణంగా అనుభవించాలంటే అప్పటివరకూ బ్రహ్మచర్యమూ విద్యాభ్యాసము ప్రయత్నపూర్వకమైన (అంటే తాత్కాలికంగా దుఃఖదాయకమైన) దైహికమానసిక వికాసమూ అవసరమని శిష్టచార్వాక సిద్ధాంతం.

పాతకాలంలో వాళ్లకు వచ్చిన ప్రశ్నలూ వాటిని వాళ్లు చెప్పుకొన్న జవాబులూ అవి. ప్రస్తుతకాలంలో మనం పాశ్చాత్యులే ఆదర్శపురుషులుగా భావిస్తున్నాం. వారికి వచ్చిన ప్రశ్నకు వారే సమాధానం చెప్పుకో లేకుండా సతమతమవుతూ సైన్సు అనీ రిసెర్చి అనీ ఫిలాసఫీ అని తప్పించుకు పారిపోతూ ఉంటే మనం కూడా వ్యామోహంతో వారి సమాజాన్నే అనుకరించాలనీ అదే ఆధునికత అనీ భావిస్తున్నాం!

ఇలా చార్వాక జీవితంలో కూడా వదులుకోవడం అనే అర్థంలో వైరాగ్యానికిగల స్థానం తెలుసుకొన్నాం. ఆస్తిక జీవనంలో దైవం కోసం అన్నీ వదులుకోవలసిందే. ఇలా ఆస్తిక నాస్తిక భావాలలోగల వైరాగ్యం జీవితంలో అసహజమైన దేమీకాదు. మానవుడుపుట్టింది మొదలు వైరాగ్యాన్ని అభ్యాసం చేస్తూనే ఉంటాడు. అయితే అది ఇచ్ఛాపూర్వకమైనది కాకపోవడంచేత దుఃఖదాయకంగాను నిరుపయోగకరంగాను పర్యవసిస్తుంది. ఆ వైరాగ్యమే ఇచ్ఛాయుక్తంగా చేయబడితే అదే వ్యక్తికి ఆనందాన్ని సమాజానికి పురోగతినీ సాధిస్తుంది.

ఇక మానవజీవితంలో వైరాగ్యం ఎలా ప్రకటితమవుతూ ఉందో చూద్దాం.

పుట్టినప్పటినుండి మానవుడు ఒకదాన్ని ఎన్నుకొంటూ మరొకదాన్ని వదలివేస్తూ ఉంటాడు. చిన్నప్పుడు గోలీలాటలోపడి చదువూ సంధ్యా అన్నీ వదలిపెడతాడు. కొంచెం పెద్దయ్యాక పరీక్షలు దగ్గరపడితే ఆటపాటలన్నీ కట్టిపెట్టి దీక్షగా నిద్రాహారాలు వదలిపెట్టి మరీ చదువుతాడు. ఇక్కడే మనకు వైరాగ్యంలోని రెండు లక్షణాలూ స్పష్టమైపోతాయి. చిన్నప్పుడు తాత్కాలికమైన ఆనందం కోసం (తులనాత్మకంగా) స్థిరమైన ఆనందసాధనాన్ని, చదువును వదలుకుంటున్నాడు. ఇందాక మనం చెప్పిన చార్వాకుల జీవనపద్ధతి ఇలాంటిదే. పెద్దయ్యాక తాత్కాలికమైన ఆనందాన్ని విచక్షణద్వారా వదులుకొని స్థిరమైన ఆనందాన్ని సాధించే మార్గం కోసం శ్రమిస్తాడు. ఇది శిష్టచార్వాక జీవనం అని చెప్పవచ్చు. ఎందుకంటే ఇక్కడ ఆశయం తన సౌఖ్యమే. బాగా చదువుకుంటే మంచి ఉద్యోగం వస్తుందనీ 'సుఖంగా' జీవించవచ్చుననీ అతని ఆశ.

ఇక వివాహజీవితంలో అడుగుపెట్టాక ఈ వైరాగ్యం ఇంకొంచెం వికసిస్తుంది. ఇప్పుడు వ్యక్తిగతంగా తన సంతోషానికి ప్రాధాన్యత లేదు. తనపైన ఆధారపడినవారు తాను ప్రేమించేవారు సుఖపడితే అదే తన సుఖం అనుకుంటాడు మానవుడు. తన భార్య సంతోషం కోసం తన పిల్లల సంతోషం కోసం

తానెన్ని కష్టాలనైనా అవమానాలనైనా భరించడానికి, సంతోషంగా భరించడానికి, సంసిద్ధుడౌతాడు. ఇలా తన సుఖసంతోషాలను వదలుకోవడమే గదా వైరాగ్యలక్షణం? ఈ మానసికపరిణతి ఇంకా వికసిస్తే ఈ స్థితిలో 'తనవారి' సుఖసంతోషాలకోసం 'తన' సుఖసంతోషాలను ఎంత తేలికగా తిరస్కరించగలిగాడో అంతే సౌలభ్యంలో తన సమాజపు తన దేశపు శాంతిసౌభాగ్యాలకోసం 'తనవారి' సుఖసంతోషాలను కూడా తిరస్కరించగలడు. ఇలాంటివాళ్లనే మహానుభావులని మహాత్ములనీ జనులు స్తుతిస్తూ ఉంటారు. ఇంతకూ వారి స్తుతికి పాత్రమైనది వారిలో వెలిగే వైరాగ్యజ్యోతి మాత్రమే. ఒక రాజా రామమోహాన రాయ్ అయితేనేమి, ఒక దయానందసరస్వతి అయితేనేమి, ఒక ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరుడైతేనేమి, అలాంటివారందరూ తమ వారి నందరినీ దూరంచేసుకొని సంఘానికి దగ్గర కావాలని ఆ సంఘాన్ని సుసంపన్నం చేయాలని ఆనందనిలయాన్ని చేయాలని తహ తహ లాడినవాళ్లే.

ఇంకా దూరంపోతే సకల మానవజాతికి ప్రాణికోటికి శాంతిసౌభాగ్యాలు అందించటం ఎలా అనే ఆరాటంతో సామ్రాజ్యాన్ని కూడా వదులుకోగలిగిన గౌతమబుద్ధునిలాంటి విరాగులు కన్పిస్తారు. కన్పించే బుద్ధుడు ఒకడైనా కన్పించని బుద్ధులు ఎంతోమంది ఉండినారని బౌద్ధ సంప్రదాయమే చెప్తుంది. అలాగే జైనమత స్థాపకుడైన వర్ధమాన మహావీరుని వెనుక ఇరవైనలుగురు తీర్థంకరు లున్నట్లు వాళ్లు చెపుతారు.

ఇలా గోలీలాడే పిల్లవాడు మొదలు బుద్ధుడి వరకు అందరూ విరాగులే అయితే వారి వారి వైరాగ్యంలో ప్రకటితమయ్యే జ్ఞానాన్నిబట్టీ, ఇచ్ఛాశక్తినిబట్టీ వైరాగ్యము నికృష్టమో ఉత్కృష్టమో అవుతున్నది. ఎప్పుడైతే మనం నిత్యజీవితంలో సాధారణంగా అజ్ఞానంతోనూ బలవంతంగానూ ఆచరించే నికృష్టమైన వైరాగ్యాన్ని, విచక్షణాజ్ఞానంతోనూ మనస్ఫూర్తిగాను ఆచరించగలమో అప్పుడే, ఆ వైరాగ్యం ఉత్కృష్టమై తనకు శ్రేయస్సునూ సంఘానికి ప్రేయస్సునూ సాధించగలుగుతుంది.

ఏది నిజంగా ఆనందదాయకమో ఏది పై చూపులకు మాత్రమే ఆనందదాయకమో తెలుసుకోవటమే విచక్షణాజ్ఞానం. కాని ఇది అందరికి ఉండే వస్తువుకాదు గనుక తెలిసిన వారు అంటే జీవితంలో సాధించదగినదేదో తెలిసికొన్నవారు ఆలక్ష్యం దృష్ట్యా సంఘానికి కొన్ని నీతులూ నియమాలూ ఏర్పాటు చేస్తారు. దండనకు జడిసి అయినా ఈ కట్టుబాట్లకు అనుగుణంగా నడుచుకుంటే కొంత వరకు వ్యక్తికి శ్రేయస్సూ సంఘానికి ప్రేయస్సూ సాధింపబడతాయి. ఈ కట్టుబాట్లు నైతికంగా కానీ చట్టబద్ధంగాగానీ ఉంటాయి. ఇది ఇంకో విధంగా చెప్పాలంటే బలవంతపు సన్న్యాసం. ఈ జీవితాదర్శమూ దాని కవసరమైన కట్టుబాట్లూ అనేవి ఆసంఘంలో అవతరించిన '' తెలిసికొన్నవాళ్ల '' స్థాయినిబట్టీ వారి కాలంలో జనసామాన్యం అందుకోగలిగిన స్థాయినిబట్టీ నిర్ణయింపబడతాయి. యూదులందరూ అప్పుడే బానిసతనంనుండి స్వేచ్ఛ పొందినపుడు మోసెస్ న్యాయం కంటికి కన్ను పంటికి పన్నుగా ఉండేది. అదే జీసస్ వచ్చాక ఆయన ఒక చెంపను కొడితే రెండో చెంపను చూపమన్నాడు. కనుక వైరాగ్యాన్ని స్వతంత్రంగా పాటించే విచక్షణాజ్ఞానం లేనివారిచేత బలవంతంగా వైరాగ్యం పాటింపజేయాల్సి

వస్తుంది, సంఘక్షేమం కోసమూ వ్యక్తి శ్రేయం కోసమూనూ. కాగా బుద్ధిమంతులు స్వతంత్రంగానే నిర్ణయించుకొని వైరాగ్యం స్వబుద్ధితోనే పాటించగలిగితే అది ఉభయత్రా ఎంతో శ్రేయస్కరం.

నాస్తికదృష్ట్యా వైరాగ్యాన్ని పరిశీలిస్తే పర్యవసానం ఇలా ఉంటుంది. ఇక ఆస్తికుల దృష్టిలో వైరాగ్యమంటే ఏమిటి ఆస్తిక వైరాగ్యానికి సంఘంలోగల స్థానమేమిటి అని పరిశీలించాల్సి ఉన్నది.

ఆస్తికులకు జీవనగమ్యం మోక్షం అని ఏర్పడిఉన్నది. వైరాగ్యమే మోక్షసాధనంగా అంగీకరింపబడికూడా ఉన్నది అయి వైరాగ్యాభ్యాసం చేయడం ఎలా అన్న ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పుకోవడంలోనే ఆస్తికులకు వైరాగ్యానికి సాంఘికజీవనానికీ విరోధాభాసం సుంది. కర్మయోగాన్ని గూర్చి శ్రీకృష్ణభగవానుడు ఎంత ప్రశంసించినా వైరాగ్యమంటే ఏకాంతవాసమే అనీ 'అంతా మిథ్య' అని నిరతమూ జపం చేయడమే అనీ ఒక భ్రమ. ఇది జ్ఞానయోగసాధన అని వారి తలపు. ఈ జ్ఞానయోగ సాధనపైనే చాల మందికి మనసు. "జ్ఞానయోగానికి కావలసిన బుద్ధి తీక్ష్ణత సాధారణంగా లభ్యపడేది కాకపోవడంచేత జ్ఞానయోగంలో పొరపాటు జరిగితే సాధకుడు ఎంత ఉన్నతికి అందుకోవలసి ఉన్నదో అంత మాంద్యానికి వశుడైపోతాడు. జనక మహారాజు జ్ఞాని కదా అయినా ప్రపంచంలోనే ఉన్నాడు కదా అంటూ ఆస్తిక జనకులు పదిమంది బిడ్డలకు తండ్రులై జ్ఞానయోగాన్ని సాధిస్తామంటారు. జ్ఞానయోగానికి ప్రమాణమైన ఉపనిషత్తులన్నింటిలోనూ జ్ఞానయోగసాధనకు అర్హతలు వివరింపబడి ఉన్నాయి. దాదాపు అందరు సాధకులూ బాలకులే వేదవేదాంగాది సర్వశ్రుతి శాస్త్ర నిష్ణాతులే నిష్ఠాగరిష్ఠులైన బ్రహ్మచారులే అంతేగాక ఇంతటి నిష్ఠాగరిష్ఠులూ విద్యావంతులూ మేధాశీలురూ అయినవారుకూడా బ్రహ్మవిద్యను పొందాలంటే గురువుగారి ఆదేశం ప్రకారం ఇంకా నియమంగా నిష్ఠగా ఉండాలి! ప్రశ్నోపనిషత్తులో ఇలాంటి ఆరుగురు అగ్నిజ్వాలలవంటి బ్రహ్మచారులు పిప్పలాద మహర్షి వద్దకు తత్త్వజ్ఞానార్థమై వెళ్లారు. వేదవేదాంగాలూ అధ్యయనం చేసి అన్ని శాస్త్రాలూ అధీనం చేసికొన్న ఆ తపశ్శాలురను పిప్పలాద మహర్షి మళ్లీ ఒకసంవత్సరం బ్రహ్మచర్యం పాటించి రమ్మంటాడు. అదియేమి బ్రహ్మచర్యమో అదియేమి సాధనయో మనకు ఊహకు కూడా అందదు. అందుచేత జ్ఞానమార్గానికి కావలసింది ఏకాంతవాసమే. శ్రవణ మనననిదిధ్యాసనమే. దానికీ జనసంపర్కానికీ పొత్తుకుదరదు" అని వారు చాలపట్టిష్టంగా వాదిసారు.

కాని ఏ విషయనిర్ణయం చేయడానికైనా దేశకాలాలు చూడాలి కదా. ఆ కాలంలో అంతా సుభిక్షంగా ఉండి అందరూ ధార్మికులుగానే ఉండేవారు. అప్పుడు జనాభాసమస్యగానీ ఉత్పత్తి కొరతగానీ ఉన్నవారూ లేనివారూ అనే అగాధవ్యత్యాసంగానీ అవినీతి స్వేచ్ఛాచారముగానీ — ఇటువంటి సమస్యలే ఆ కాలంలో ఉండేవి కావు. అందుచేత అందరూ ధర్మాన్ని గౌరవిస్తూ ఆచరిస్తూ ఉండే ఆ దేశంలో కొందరు జ్ఞానసాధనకు ఏకాంతవాసమూ అధ్యయనమూ మార్గంగా ఎన్నుకొన్నారు, దానిని సాధించారు. అక్కడికీ వారు గురుశుశ్రూష అంటూ గురువుగారి పనులన్నీ చేసిపెట్టేవారు. ఒక జిజ్ఞాసువు దాదాపు జీవితమంతా గురువుగారి ఇంట్లో కావలసిన కట్టెలు వగైరా తేవడం

లోనే నిమగ్నుడైపోయి తను ముసలివాడవటం కూడా గమనించను. ఒకనాడు కట్టెలతోబాటు తలలోని తెల్లవెంట్రుక తగిలి వస్తే అప్పుడు స్మృతిలోకి వస్తుంది—తన జీవితం అయ్యో, జీవితమంతా గురుశుశ్రూషలోనే గడిపాను. అయినా గురువుగారు నాకు ఏ ఉపదేశమూ చేయలేదే అని దుఃఖము పొంగి కన్నీళ్లుగా వెలికిరాగా గురుపత్ని గాథరాగా పరుగెత్తుకొచ్చి "నాయనా నీవంటి బ్రహ్మజ్ఞాని కన్నీరు భూమిమీద పడితే ఆ దేశంలో ఇక పన్నెండేండ్లు వానలే కురవవు" అంటూ ప్రేమగా కన్నీరు తుడుస్తుంది. అలాగే ఇంకొక బాల జిజ్ఞాసువు ఆవులమందను రక్షించి రెండింతలు చేసి తిరిగి వచ్చేటప్పుడు వాటి నిమిత్తమాత్రత తోనే బ్రహ్మజ్ఞానం సంపాదిస్తాడు. ఇలాంటి ఉపనిషత్కథల సంగతి ఎలా ఉన్నా శ్రీశంకర భగవత్పాదుల ప్రియశిష్యుడైన పద్మపాదులు కూడా గురుశుశ్రూషవలననే కదా శ్రేష్ఠ శిష్యులందరిలోకీ గురువుగారి యనుగ్రహపాత్రుడైనది.

కనుక కార్యనిమగ్నులు కావడం జ్ఞానసాధనకు ఆటంకం అనేది వట్టి మాట. ఇప్పుడు గురుశుశ్రూషకు పెద్ద అవకాశం లేదు కాబట్టి దేశసేవనే సాధనంగా చేసుకోవాలి. దేశసేవ అంటే దేశనాయకుడు కావాలన్న అపోహ అక్కరలేదు. సాటి మానవులకు సాధ్యమైనంత ఉపకారం అది మానవరూపంలో ఉన్న భగవంతుని పూజ అన్న దృష్టితో చేయడమే. ఎల్లెడల ఉన్న బ్రహ్మస్వరూపముయొక్క అవిష్కరణమే అన్న దృష్టితో చేయడమే జ్ఞానసాధన ఔతుంది. అన్ని ఉపనిషత్తులూ చెప్పేది బ్రహ్మము ఒక్కటే సత్యము ఈ ప్రపంచము మిథ్య అనే. మిథ్య అంటే నా శరీరం మాత్రం సత్యం ఇతర ప్రపంచం మాత్రమే మిథ్య అని అనుకొంటే అది మెట్టవేదాంతం. బ్రహ్మము మాత్రమే సత్యం నా శరీరం మనస్సు బుద్ధితో సహా ప్రపంచం మిథ్య అని గాఢమైన అనుభూతి కలిగేవరకూ, తన శరీరంయొక్క సత్యత్వం నిలిచినంతవరకూ, మానవుడు ధర్మాన్ని అనుసరిస్తూ సకలచరాచరప్రపంచంలోనూ ప్రపంచంలో వ్యాప్తమైయున్న బ్రహ్మమును దర్శించే ప్రయత్నం చేయాలి. అది మాత్రమే జ్ఞానసాధన కాని ఊరికే పుస్తకాలు వల్లెవేసి ముందునుంచి వెనక్కూ వెనకనుంచి ముందుకూ వల్లెవేయడం కాదు.

ప్రస్తుతసమయంలో భారతవర్షం కష్టదశలో ఉన్నది గనుక కష్టసుఖాలు మిథ్య అని భావించ గలిగే జ్ఞానసాధకులు ఇతరుల సుఖానికై తాము ఎన్ని కష్టాలనైనా (అవి వారికి మిథ్యయే కాబట్టి) భరించగలగడమే, సంతోషంగా స్నేహంగా భరించగలడమే, ఉత్కృష్టమైన జ్ఞానసాధన. ఇది మాత్రమే వారు నిజంగా విరాగులని, అహంకారులను మోసగించి జీవించే పరాన్నభుక్కులు కారని నిరూపించే గీటురాయి. ఇటువంటి విరాగులే నిజమైన దేశోద్ధారకులూ సంఘసంస్కర్తలూ సంఘసేవకులూ కాగలరు.

ఇక భక్తిమార్గాన్ని అనుసరించే ఆస్తికులు కూడా ఇదే దృష్టిని అవలంబిస్తే తప్ప భక్తి సాధన సమగ్రం కాజాలదు. 'కంజాక్షు నర్చించు కరములు కరములు' అంటూ ప్రహ్లాదుడు చెప్పిన విష్ణుదేవుని శ్రవణము కీర్తనము స్మరణమూ పాదసేవనమూ మొదలైన తొమ్మిది భక్తిసాధనలలో ఈ దేశసేవ మొదలైనవి చెప్పలేదే అని ఆక్షేపించ నక్కరలేదు. విష్ణుదేవుడు సర్వవ్యాపి సర్వాంతర్యామీ అని చెప్పింది ఆ ప్రహ్లాదుడే కదా? ఇందు గల డందు లేడని సందేహము వలదని అథయ

మిస్తూ మరీ చెప్పాడు. కనుక దేశంలో అందరూ అన్నిరకాల సమస్యలతో ఈతిబాధలతో అలమటించిపోతున్న ఈ కాలంలో ఎవరికి ఏ చిన్న ఉపకారం చేసినా అది విష్ణు పూజనమే అన్న ధోరణి ప్రబలం కావాలి. సర్వాంత ర్యామి గదా దేవుడు. దేవతార్చన పెట్టెలో ఉన్న దేవుడు, శుష్కించిపోయి తిన తిండి లేక కట్ట గుడ్డ లేక చేయడానికి పని లేక చదువూ సంస్కారమూ లేక తిరుగుతూ ఉన్న మన సోదర మానవులలో లేకపోతాడా? ఇందుగలడందు లేడని సందేహము వలదే! ఇంకా పురుష సూక్తంలో కూడా 'యచ్చ కించిత్ జగత్ సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేపివా, అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణ స్థితః' అని కదా ఉన్నది! ఇవన్నీ పుస్తకాల్లో ఉంటాయి కళ్లు మూసుకుని పారాయణ చెయ్యాలి కానీ... అని నాన వేసినా కూడా అన్ని పూజలూ చివ రకు 'సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు!' అని కదా పూర్తి చేస్తారు! ఇవి వట్టి ఇచ్ఛకపు మాట లేనా? త్రికరణశుద్ధి లేని ఈ పూజలను దేవుడు హర్షిస్తాడా?

అంచేత భగవంతుడికోసం మేము అన్నీ వదులుకుంటాము అనే భక్తి మార్గావలంబులకు కూడా ఇప్పుడు సంఘమే దేశమే దేవుడు. ఆ దేవుడికోసమే వాళ్లు తమ సర్వసుఖాలూ సుఖా శయాలూ వదులుకోవాలి. సాటి మానవుడి అభ్యుదయంకోసం ఆ మానవుడిలో అంతర్యా మిగా ఉన్న విష్ణుప్రీత్యర్థం అన్ని కార్య క్రమాలూ సాగాలి.

ఈ సందర్భంలో హిందూ మతానికి నవ్య ప్రవక్తయైన శ్రీ వివేకానందస్వామి పలుకులు గమనింప తగినవి. రామేశ్వరంలో శ్రీ రామే శ్వరాలయంలో ఉపన్యసిస్తూ నిజమైన ఈశ్వ రార్చనను గూర్చి వారు ఇలా అన్నారు.

"నిష్పాపులుగ నుండి పరోపకారము చేయు టయే పూజలన్నిటియొక్క సారము. దరిద్రు నందును దీనునందును రోగియందును శివుని చూడగలుగువాడు నిజముగా శివపూజ చేసిన వాడు. విగ్రహమునందే శివుని చూచువాని పూజ ప్రారంభదశదే. ఒక దరిద్రునియందు— వాని జాతినిగాని మతమునుగాని కులమునుగాని మఱి దేనినిగాని పాటింపక—శివుని చూచి, వానికి సాయపడి ఉపచారములు చేసినవానిపై శివున కెక్కువ ప్రీతి. తన్ను దేవళమునందు మాత్రమే చూడగలుగునట్టి మనుజునిపై అంత ప్రీతి యుండదు."

"ఒకడు సోమరి, మాయలమారి, ఏమియు పని చేయడు. కాని శివుని కన్నుల సొగసును ముక్కుయొక్క చక్కదనమును ఇతరావయ వముల సౌందర్యమును ఊరక అభివర్ణించుచు స్తోత్రములు చేయుచుండును. రెండవవాడు శివుని సంతానమగు దరిద్రులనుదీనులను సమస్త జంతుజాలమును అది ఇది అననేల—సమస్త సృష్టిని—కనిపెట్టుచు సేవించుచుండును. వీరిరు వురిలో శివునకు ఎక్కువ ప్రియుడెవడు? అతని బిడ్డలకు సేవచేయువాడే అనుటకు సంశయము లేదు."

"ముందుగా మన మేలునే చూచుకొను స్వార్థపరత పాపములలో మహాపాపము. ఎవడు తాను ముందు తినవలయునని, ఇతరులకంటె ఎక్కువ డబ్బు సంపాదింపవలెనని లోకము లోని సమస్త సంపదలను పొందవలెనని ఆశ పడునో, ఎవడు తాను ఇతరులకంటె ముందుగ స్వర్గమునకు పోవలెనని ఇతరులకంటె ముందుగ మోక్షమును పొందవలెనని అపేక్షించునో వాడే నిజమగు స్వార్థపరుడు. నిష్కామి యగు నతడు నేను తుదివరకు ఆగియుందును గాక, స్వర్గమునకు పోవలెనని నే నారాటపడను. నా

సోదరులకు ఉపకారము కలుగగలదేని అందు లకై నేను నరకమునకైనను పోవుటకు సంసిద్ధుడనై యుందును అని పలుకును. ఇటువంటి నిష్కామబుద్ధి ఒకనియందు ఎంతెంత హెచ్చుగా నుండునో అతడు అంతంతగా ఆధ్యాత్మపరుడును శివసాన్నిధ్యమును పొందినవాడును అగును. అతడు చదువరియైనను లేక నిరక్షరకుక్షియైనను శివునకు ఇతరులకంటె సమీపమున నున్నవాడే. ఆ సంగతి అతనికి తెలియవచ్చును తెలియక పోవచ్చును. కాని స్వార్థపరుడగు నరుడు సమస్త దేవాలయములను దర్శించుచు సర్వతీర్థములను సేవించుచు చిరుతపులివలె శరీరమంతయు బొట్లు ధరించి యుండియు గూడ శివునకు చాల దూరముననే యుండును.''

ఈ మాటలకు వేరే వ్యాఖ్యానం అక్కర లేదు.

సింహావలోకనం చేస్తే, నాస్తికులైనా సాధ్యమైనంత ఎక్కువ ఆనందం జీవితంలో అనుభవించడానికి వైరాగ్యం అవలంబిస్తూ సంఘంలో అభ్యుదయం పెంపొందడానికి పాటుపడాలనీ, ఆస్తికులైనా జ్ఞానమార్గం ద్వారా గానీ భక్తిమార్గంద్వారా గానీ మోక్షసాధన చేయాలంటే ప్రపంచంలో వ్యాపించి ఉన్న బ్రహ్మమునూ నారాయణునీ దర్శించే ప్రయత్నాన్ని మానవసేవారూపంగా ఆచరిస్తూ వైరాగ్యసాధన చేయాల్సి ఉంటుందనీ విర్పడుతుంది. కాబట్టి ఆస్తికులకైనా నాస్తికులకైనా సంఘజీవనంలో వైరాగ్యానికంటే ఉన్నతమైన స్థానం ఇక దేనికీ లేదని స్పష్టమౌతుంది.

కర్మయోగము - కర్మసన్న్యాసము

శిష్టా రామకృష్ణశాస్త్రి

శ్లో॥ కర్మణ్యేవాధి కారస్తే,
మాఫలేషు కదాచన
మా కర్మఫల హేతుర్భూ,
ర్మాతే సంగోఽస్త్వకర్మణి ॥
భగవద్గీత II-47.

(తా॥ కర్మను చేయుటకు మాత్రమే నీ కధికారము కలదు. ఫలము [లభించుటగాని లభింపకపోవుటగాని] ఎప్పుడు నీ యధీనమున లేదు. కాన నా కర్మల కీవిధమగు ఫలము కావలయునని యభిలాషను మనమున నిడికొని కర్మచేయకుము. మఱియు కర్మలను చేయక పోవుటయందు నయితము నీవు ఆసక్తుడవు కాకుము.)

జగద్వ్యాపారకర్మము ప్రవృత్తి మార్గమనియు, ఆధ్యాత్మికవ్యాపారము నివృత్తి మార్గమనియు లోకమున గలవు. సృష్ట్యారంభమున భగవంతుడు హిరణ్యగర్భుని (బ్రహ్మదేవుని) సృష్టి నుత్పన్నము చేయుమని యాజ్ఞాపింపగా, నతనియందుండి మరీచ్యాది సప్త మానసపుత్రులు పుట్టి, వారు సృష్టిక్రమము నారంభించుటకు కర్మమయమగు ప్రవృత్తి మార్గము నవలంబించిరి. మఱియు సనత్కుమారుడును కపిలుడు మొదలగు నితరులగు నేడ్గురు బ్రహ్మమానసపుత్రులు పుట్టిన వెంటనే నివృత్తిమార్గ మవలంబించిరని ఈ రెండుమార్గములకును ఉపపత్తి చెప్పబడుటచే నీ రెండుమార్గములు మోక్షదృష్టిచే తుల్య

బలములు గలవియే యగును. హిరణ్యాగర్భు డెప్పుడును కర్మలను వదలినాడని యెక్కడను చెప్పబడలేదు. మఱియు విశేషించి సృష్టి వ్యవహారము ధారాళముగా నడచుటకై భగవంతుడే కర్మరూపమగు యజ్ఞచక్రమును సృజించి, వానిని సర్వకాలము ననుష్ఠింపవలసి నదిగా వారికిని ఇతర దేవతలకును ఉపదేశించె నని తెలుపబడినది. (శాంతిపర్వం–339–66, 67, 67; 340–44–75) ఈ కర్మసన్న్యాసమను నివృత్తిమార్గమును కర్మయోగమను ప్రవృత్తిమార్గమును రెండును సమానముగనే మోక్షప్రదములగుటచేత నీ రెంటిలో శ్రేష్ఠమైనదో తెలియగోరి యర్జునుడు శ్రీకృష్ణ భగవానుని భగవద్గీతలో నడుగగా శ్రీకృష్ణు డిట్లు సమాధానము చెప్పినాడు.

శ్లో॥ సన్న్యాసః కర్మయోగశ్చ
నిశ్శ్రేయసకరావుభౌ
తయోస్తు కర్మసన్న్యాసాత్
కర్మయోగో విశిష్యతే

గీత V–2

(తా॥ కర్మసన్న్యాసము, కర్మయోగము నను నీ రెండుమార్గములు లేక నిష్ఠలు నిశ్శ్రేయసకరములే అనగా మోక్షమును లభింపజేయునవియే. కాని ఈ రెంటిలో కర్మసన్న్యాసముకంటె కర్మయోగమే యధికమైనది)

సన్న్యాసాశ్రమమును స్వీకరించిన నివృత్తిమార్గీయులు కర్మలను జేయనక్కరలేదని శ్రీ జగద్గురు శంకరాచార్యులవారి మతము. కాని సిద్ధావస్థ నొందినవారుకూడ లోకకల్యాణార్థము కర్మల నాచరింపవలెనని లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలక్ గారు కర్మయోగమను భగవద్గీతా వ్యాఖ్యానమున దెలిపిరి. వైరాగ్యము గల్గినమీదట కదా సన్న్యసించుట. అట్టివారికి ఐహికకర్మలలో ప్రయోజనమేమని యాక్షేపణ. అందుకనే "ఇంద్రియార్థేషు వైరాగ్య" మనిరి కాని లోకకల్యాణ విషయమున కాదుగదా! జగత్తునందు జ్ఞానయుక్తమైన కర్మను వదలితిమేని జగము గ్రుడ్డిదై నశించును. మఱియు నీతీరున నది నశింపకుండునటుల నలలితముగ దానిని ప్రవర్తింపజేయవలయునని భగవంతు డిష్టపడినాడు. కావుననే బ్రహ్మజ్ఞానముచే సిద్ధించు వైరాగ్యముతోడను సమత్వముతోడను జ్ఞాని జ్ఞానము గలిగిన పిదప సైతము సకల ప్రాపంచిక కర్మలను నిష్కామబుద్ధితో నొనర్చుచు సామాన్యజనులకు సద్వర్తన యను భావమును ప్రత్యక్షముగ జూపవలెను. అట్లుగాక మానవుడు నివృత్తిమార్గమునుచు ప్రాపంచిక విషయములపై వైరాగ్యముచెంది యరణ్యములకో కొండగుహలకోపోయి ముక్కుమూసికొని తపము చేసికొనుటయే తగినపనియని భావించినచో దానివలన తానొక్కడే మోక్షము చెందిన చెందవచ్చును. కాని ఇతరులకు తానెంతమాత్రమును ప్రయోజనకారి కాజాలడు. అందుకనియే పరమేశ్వరుడుకూడ తన కేమియు ప్రయోజనము లేకపోయినను

పరిత్రాణాయ సాధూనాం
వినాశాయ చ దుష్కృతాం
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ
సంభవామి యుగే యుగే ॥

గీత–IV–8.

అని లోకకల్యాణార్థము భూలోకమున నవతరించి దుష్టసంహారమొనర్చి సాధువులను రక్షించుచు ధర్మసంస్థాపనముచేయుచు "మమ వర్త్మానువర్తంతే మనుష్యాః పార్థ! సర్వశః" అని యాదేశించినాడు. ఇట్లే దేశము సంకట

పరిస్థితిలో నున్నప్పుడు స్వార్థత్యాగ పరాయణులై నిష్కామబుద్ధితో దేవాంశ సంభూతులైనవారు జన్మించి దేశమును సంఘమును ఉద్ధరింతురు. ఆంగ్లభాషా పండితుడైన థామస్ కార్లైలు (Thomas Carlyle) దేశకాల పరిస్థితులనుబట్టి మహావీరుడు జన్మించి తదవసరానుగుణముగ మతకర్తగను రాజకీయవేత్తగను కవిగను ప్రవక్తగను సైన్యాధ్యక్షుడుగను మారి దేశమును రక్షించునని తెలిపెను. అటువంటివారే మహాత్మాగాంధీ, గోపాలకృష్ణ గోఖలే, బాలగంగాధరతిలక్, మోతీలాల్ నెహ్రూ, చిత్తరంజన్‌దాస్, లాలా లజపతి రాయ్ మొదలైన కారణజన్ములు. వారికెన్ని కష్టములు వచ్చినను, ఎన్నివిఘ్నములు కలిగినను భయపడక తమ కార్యమును సాధించువరకు ప్రాణాపాయకర పరిస్థితులలోగూడ తాము చేపట్టిన కార్యమును వదలరు. ఇదే మమకారహీనమైన నిష్కామకర్మ. వారు కామసంకల్పవర్జితులు. ఇట్టి మహాత్ముల మీదనే లోకకల్యాణ మాధారపడినది. ఇటువంటివారివలననే జనసంఘము సకల సుఖములను పొందగలదు. కాన మానవసేవలేని వైరాగ్యము శ్రేష్ఠమైనదికాదు. మానవ సేవయే మాధవసేవ.

ప్రజాప్రభుత్వము సాగుచున్న ప్రస్తుత కాలమునకూడ ప్రజానాయకులు అట్టి మమకారహీనమైన నిష్కామకర్మ నాచరించిననే గాని ప్రజలకు నిష్కృతిలేదు. అట్టి వైరాగ్య దృష్టిలేని కారణముననే ఎన్ని ప్రణాళికలను సాంఘిక సంక్షేమ కార్యక్రమములను తలపెట్టినను అవి ఫలవంతములు కాకున్నవి. నిరక్షరాస్యతా నిర్మూలనము, నిమ్నజాత్యుద్ధరణము, ఉచితవైద్య సౌకర్యము మొదలైనవి అనేకములలో ఒక కొన్ని. వీని యన్నిటి యందును సత్ఫలితములకంటె దుష్ఫలితములే మెండగుటను చూచుచున్నాము. అందువలననే థామస్ కార్లైలు నాయకునకు ముఖ్యముగా 1. ఆత్మశుద్ధి, (Sincerety) 2. సూక్ష్మబుద్ధి, 3. నైతికదృష్టి, ౪. ప్రతిభ, 5. దాక్షిణ్యము (Sympathy) ఉండవలెనని తెలిపినాడు. వీనికితోడు స్వార్థత్యాగము ఉండవలెనని శ్రీ వివేకానందస్వామి బోధించెను. ఇందుచేతనే గోపాలకృష్ణగోఖలేగారు Servents of India Society భారతదేశ సేవాసంఘమును స్థాపించి నిస్స్వార్థ సేవాధర్మమున శిక్షణ నొసగిరి. కాని అవి యన్నియు వారితోనే యంతమైనవి. నిస్స్వార్థసేవా పరాయణులు లేకపోవుటచేతనే, సాంఘిక సంక్షేమ కార్యక్రమములందు వైరాగ్యదృష్టి లేకపోవుటచేతనే దేశ మిన్ని యగచాట్ల పాలైనది.

కాన స్వార్థత్యాగముతో చేసిన దేశసేవ వలననే సంఘమునకు సుభిక్షము చేకూరగలదు. స్వార్థత్యాగములేని దేశసేవ అవినీతికి లంచగొండితనమునకు తప్పక దారితీసి సంఘమును సంకటముల పాలుచేయును.

వైరాగ్యము—ఆనంద జీవనము

స్వాత్మానందస్వామి

వాల్మీకిమహర్షి మానవలోకమంతకును, అసమానుడైన, సద్గుణసంపన్నుడైన, శ్రీరామ చంద్రుని ఆదర్శమూర్తిగ సృష్టించినాడు. సకల సుగుణ సంపన్నుడైన మానవు డున్నాడా అని దీర్ఘంగా ఆలోచించుచుండగా అతనికి ఎవరూ తట్టలేదు. అటువంటి సమయములో నారద మహర్షి వచ్చి అతనికి శ్రీరాముని గురించి వివ రించెను. నారదముఖమున రామునిగూర్చి విన్న ఈ మహర్షి అన్ని యుగములకు ఆదర్శప్రాయు డగు శ్రీరాముని మన కందించినాడు. శ్రీరాముని యందు లేని సద్గుణమంటూ ఏదీ లేదు. అదే విధముగ ఆయ ననుభవించని దుఃఖమంటూ ఏదీ లేదు. ఈ దుఃఖము లేవీ శ్రీరాముని కృంగ దీయలేదు. సరికదా అవి ఆయనకు వన్నె తెచ్చి నవి. ఉదాహరణకు శ్రీరాముని పట్టాభిషేకమే తీసికొనెదము. శ్రీరాముని పట్టాభిషిక్తునిచేయు టకు అందరూ ఉత్సాహముతో ఏకగ్రీవముగ అంగీకరించిరి. పట్టాభిషేకపు ఏర్పాట్లన్నీ త్వర త్వరగా జరుగుతున్నాయి. మంత్రులు, సామం తులు, ఎప్పుడు తెల్లవారుతుందా, ఎప్పుడు రాముని రాజుగా చూస్తామా అని ఎదురు చూస్తున్నారు. సీత, కౌసల్య, అయోధ్య ప్రజ లందరూ శ్రీరాముని పట్టాభిషేకము కొరకు ఎదురుచూస్తున్నారు.

కాని సమయమురాలేదు. చెప్పడుమాటలు విన్న కైకేయి శ్రీరాముని వనవాసము, భర తుని పట్టాభిషేకము వరములుగ కోరినది. దశ రథుని మొర లాలకించలేదు. తండ్రి దర్శనా ర్థమై శ్రీరాముడు కైకేయి మందిరమునకు వెళ్లినపుడు కైకేయి శ్రీ రా ము ని తో, "శ్రీరామా! నీ తండ్రి నాకు రెండు వరముల ననుగ్రహించినాడు. అవి భరతుని పట్టాభి షేకము, నీ వనవాసము. అందువలన నీ తండ్రి యాజ్ఞ ననుసరించి పట్టాభిషేక ముహూర్తము ననే నీవు వనవాసమునకు ప్రయాణముకమ్ము" అని ఆదేశించినది. ఈ ఘోరవార్త శ్రీరాముని కలతనొందింపలేదు. శ్రీరాముడు తన పట్టాభి షేకవార్త వినినప్పుడు అమితోత్సాహము నొందక ఏవిధముగ నున్నాడో, అదేవిధముగ వనవాసముగూర్చి వినినప్పుడు కృంగిపోలేదు. "ప్రసన్నతాం యాన గతాభిషేక త స్థథాన మమ్లౌ వనవాస దుఃఖతః" దుఃఖములోకూడ ప్రసన్నతను కాపాడుకొనుటకు వైరాగ్యము కావలెను.

"దుఃఖేష్వనుద్విగ్నమనాః సుఖేషు విగత స్పృహః" (గీత. 2-56) దుఃఖసమయమునందు కలతనొందక, సుఖములందు వాంఛ లేకుండ నుండుటయే ఉత్తమ మానవుని లక్ష్యము. ఇటు వంటి స్థిరబుద్ధికి వైరాగ్య మంకురము. వైరా గ్యము లేనినాడు ప్రకృతి మాయలకు మనము బానిసలము. శ్రీరాముని గుణములలో ఈ వైరాగ్య మొకటి. "వై రా గ్యాం బు జ భాస్కరం" అని శ్రీరాముని మనము స్తుతించు చున్నాము. ఇటువంటి వైరాగ్యము కలవాడే సుఖశాంతులను పొందగలడు.

మానవుని దుఃఖసముద్రములో ముంచునది యింద్రియతృష్ణ. కఠోపనిషత్తులో చెప్పినట్లు "పరాంచిఖాని వ్యతృణత్ స్వయంభూః" ఇది యింద్రియములనైజము, అవి ఎంతసేపూ విష యములకొఱకై బయటకు పోవును. విషయ వాంఛలమూలమున మనము దుఃఖము నొందు చున్నాము. కోరిక లనుభవించుట ద్వారా ఆనందము నొందుచున్నానని అజ్ఞానియగు మానవుని ఆలోచన; భ్రమ. కాని ఈకోర్కె లు

అతనిలో అశాంతినే నెలకొల్పుతున్నాయి. విజ్ఞులైన మానవుడు, అనుభవజ్ఞులైన పెద్దలమాటలను ఆలకించి యుండినట్లయిన ఈ అశాంతి కొంత తొలగెడిది. ''శాంతము లేక సౌఖ్యము లేదు'' అని త్యాగరాజు అంటాడు. ఈ శాంతము పొందవలెనన్న తృష్ణ అనే గుఱ్ఱమును కళ్లెముతో బిగించి పట్టుకోవలెను. తృ అనేదే కళ్లెము. విషయాసక్తతకు పూర్తి స్వాతంత్ర్యము ఈయరాదు. జీవితానందము కన్న, జీవితాశయమునకై పాటుపడినవారు ఎక్కువ ఆనందము నొందువారని చెప్పుటకు సందియము లేదు.

జీవితాశయములు వేరుగాగల ఒకే కుటుంబములోని యిద్దరువ్యక్తులను తీసికొందము. వీరిద్దరు చరిత్ర ప్రసిద్ధులైన శ్రీనాథుడు, పోతనామాత్యులు. శ్రీనాథుడు తన కవిత్వసంపదను రాజుల కర్పించి ఇహలోక సౌఖ్యముల ననుభవించెను. పోతన భక్తుడు. తన జీవితమును భగవంతున కర్పించి యింద్రియాతీతానందము ననుభవించెను. స్వార్థపరులై, ఇహసౌఖ్యము లనుభవించువారికి, త్యాగమూర్తులను చూచిన ఎగతాళి కదా! శ్రీనాథుడు పోతనను ''నీవు కవివై యుండి ఈ బీదరికము నెందుకు నెత్తిమీద ఉంచుకున్నా''వని అడిగినపుడు పోతన ఏమి చెప్పాడో అందరికి తెలుసు ''హాలికులైన నేమి, గహనాంతర సీమల గందమూల కౌద్దాలికులైన నేమి నిజదార సుతోదర పోషణార్థమై'' ఇటువంటి వైరాగ్యమున్నది కావుననే ఆతడు శాంతి, సౌఖ్యముల నొందగలిగెను. ఎన్ని భోగము లనుభవించినను శ్రీనాథుని జీవితములో ఈ శాంతిసౌఖ్యములు కఱవయినవి. తనను పోషించు రాజుల మరణానంతరము తా ననుభవించిన సౌఖ్యములను తలంచుకొనుచు వాపోవుట తప్ప ఆతడు చేయునది లేకపోయినది. అందువలన జీవితములో నిజమైన సుఖశాంతులు కావలెనన్న వైరాగ్యముతప్ప మరియొక మార్గము లేదు. అన్ని భయములను పోగొట్టున దీ వైరాగ్యము. అందుచేతనే శ్రీ శంకరాచార్యులు, ''వైరాగ్యమేవా ఉభయం'' అని చెప్పిరి.

శ్రీమద్ రామాయణములో శ్రీరాముని శాంతస్వభావమునకు, పోతన సుఖసంతోషములకు కారణమైన ఈ వైరాగ్యము మన ఈ సాంఘిక వ్యవస్థలో ఎంతవరకు మన కుపయోగపడును? అసలు వైరాగ్యమునకు మన వ్యవస్థలో స్థానమున్నదా? మానవు లందరు కూడ ఈ వైరాగ్యమును తెలిసియో తెలియకయో పాటించుచునే యున్నారు. తల్లిదండ్రులు తమ సంతతికై తమ సుఖమును త్యాగము చేయుచున్నారే, ఇది వైరాగ్యము కాదా? వివాహము చేసికొన్న ప్రతివారును తమ స్వాతంత్ర్యమును త్యాగము చేయుచున్నారే! ఈ త్యాగము కేవలము స్వార్థబుద్ధితో కూడుకొని యున్నది. దీనివలన నిజమైన ఆనందమును మానవుడు పొందుట లేదు. ఒకరి బలవంతముచే మనము దానము చేసినపుడు మన మానంద మొందలేము – కాని అదే దానమును మనంతట మనమే త్యాగబుద్ధితో చేసినపుడు మన మెంతటి ఆనంద మొందెదము. పేరు, ప్రతిష్ఠలకు కాక, వైరాగ్యముతో నలుగురికి సహాయపడునపుడు మన మత్యంతానందము నొందగలము. మానవుడానందమును కోరును కాబట్టి అటువంటి యానంద మొందుటకు వైరాగ్యము నలవరచుకొనవలెను.

దీనికి జాన్. డి. రాక్ ఫెల్లర్ (John D. Rockefeller) జీవితమునే ఉదాహరణముగ తీసుకొందము. ఈయన పేరు విననివారు అరుదు,

ప్రపంచములో నున్న మానవులలో అనేకులు ఈయన సహాయము నేదో విధముగ నొందిన వారే. ఈయన సామాన్య రైతుబిడ్డ. ఈయన వ్యాపారములో అడుగుపెట్టి కష్టపడి పని చేసెను. ఇతని ధ్యేయము ధనార్జన. అందువలన తన శక్తిని, మేధస్సును ఈ ధ్యేయమునకై ధారవోసెను. దాని ఫలితముగ తన ముప్పది మూడవ యేటనే మిలియన్ డాలర్లు సంపాదించగలిగెను. నలువదిమూడవయేట ప్రపంచములో అత్యంత ధనికవర్తకుడు. ఏబది మూడవయేట ప్రపంచములోకెల్ల ధనికుడు.

అత్యంత ధనికుడగు రాక్ ఫెల్లర్ ఆనందము ననుభవించు చున్నాడా ? లేదు. అతనిలో శాంతిలేదు. ధనసంరక్షణలో ఆతనికి నిద్రాహారములు కఱవయినవి. ఇడా టార్ బెల్ (Ida Tarbell) వ్రాతల మూలమున రాక్ ఫెల్లర్ జీవితము ఎంత హీనముగ నున్నదో తెలిసి కొనగలుగుచున్నాము. ఆయనలో ముదిమి వయస్సు స్థానమేర్పరచుకొన్నది. ఆయనకన్న ముసలివానిని ఎవరును జూడలేదు. ఆయన ఆహారము విందుభోజనము కాదు; పాలు, రెండు మూడు బిస్కట్లు. వచ్చే సంవత్సరము ఆయన జన్మదినోత్సవము జరుపుకొనగలడా అని అందరికి అనుమానము. ఆయన మరణవార్త ఎప్పుడు ప్రచురింపవలసి వచ్చునో యని వార్తాపత్రికలు ఆయన జీవితవిశేషములను సేకరించి అట్టే పెట్టుకున్నవి.

ఒకరోజు రాత్రి నిద్రలేమిచే బాధ పడుచుండగా ఆయనకు జ్ఞానోదయమైనది; "నేను ప్రపంచములో అత్యంత ధనికుడను. నేను చనిపోయినపుడు ఇందులో ఒక పూచిక పుల్లకూడ నాతో రాదే నా ఆర్జన అంతయు వదలిపెట్టి పోవలసివచ్చినప్పుడు నేను బ్రతికియుండగా నలుగురికి ఎందుకు పంచిపెట్టకూడదు !" అని అనుకొనెను. ఈ విధముగ తన సంపదమీద తనకే వైరాగ్య మంకురించినది. మరునాడే తన యాంత్రదాస్తిని నలుగురికి ఉపయోగపడునట్లు "రాక్ ఫెల్లర్ ఫౌండేషన్ Rockefeller foundation" అను సంస్థను ఏర్పాటు చేసెను. ఈసంస్థ ద్వారా ఆయన చేసిన సహాయములు వ్రాయా లంటే అది ఒక పెద్ద గ్రంథ మగును. "ధనమువలన దానంబు" ధనము కలిగి యుండుటవలన ఫలమేమి టనగా దానము చేయుట.

ఇచ్ఛాపూర్వకముగ తన సంపదను దానము చేయుటతో రాక్ ఫెల్లర్ జీవితములో నూతన అధ్యాయము ఆరంభమైనది. అతనిలో తృప్తి, ఆనందము ప్రవేశించినవి. అవి అతని అనారోగ్యమును బాపి పూర్ణారోగ్యమును ప్రసాదించినవి. ఏబదిమూడవఏటనే మరణించు నను కొన్న వ్యక్తి ఆరోగ్యముతో తొంబది ఎనిమిది (98) సంవత్సరముల వరకు బ్రతికి ఆనందముతో కన్నుమూసెను. ఇది వైరాగ్యమహిమ కాదా ?

వైరాగ్యము వలననే మానవుడు భావస్వాతంత్ర్యము నొందగలడు. వివేకానంద స్వామినిగూర్చిన లాస్ ఏంజిలిస్ (Los Angles) లోని 'కేపిటల్' అనే పత్రిక యిట్లు వ్రాసినది. "వివేకానందస్వామి మనమధ్య మసలుటవలన ఆసియాప్రజల లక్ష్యమును, ఉత్తమజీవనమును తెలిసికొనుటకు మనకు గొప్ప అవకాశము లభించినది. వారి ఉత్తమజీవనమునకు మూలము వైరాగ్యము, స్వాతంత్ర్యము."

వైరాగ్యము లేనినాడు స్వాతంత్ర్యము లేదు. స్వాతంత్ర్యము లేనినాడు అభివృద్ధి లేదు అందువలన సంఘము అభివృద్ధి పొందవలె నన్నను, నాగరికత పెంపొందవలెనన్నను స్వాతంత్ర్యము కావలెను. స్వాతంత్ర్యము ఒకరిచ్చునదికాదు, ఒకరు దోచునదికాదు, కాని దీనిని అనుభవిం

చుటకు తగిన పాత్రత కావలెను. అట్లు కాని యెడల అనర్థములు పొలగుదుము. హిందూదేశమున మతస్వాతంత్ర్యము కలదు కాబట్టే ఎన్నెన్నో మతములు తలయెత్తినవి. ప్రపంచములో ఎవరూ ఊహించని అద్వైత మతము హిందూ దేశములో సామాన్యునకు కూడా అవగతమే. స్వాతంత్ర్యమును బాధ్యతతో స్వీకరించి, సద్వినియోగపరచినది వైరాగ్య ధనులైన సన్యాసులు, గృహస్థులు మాత్రమే. అందువలన సంఘపు అభివృద్ధికి వ్యక్తిగత వైరాగ్యమెంతైన అవసరము.

సంఘము వ్యక్తుల సమూహము మాత్రమే. వ్యక్తి లేకుండ సంఘము లేదు. వ్యక్తి సుఖ సంతోషములు సంఘముపై ప్రతిఫలించును. అందుచేతనే హిందూ దేశమున వివాహ జీవితమున నియమనిష్ఠలు; వివాహము బాధ్యతాయుతమైన సంఘముయొక్క అంగము. దానిని విస్మరించిననాడు సంఘములో అరాచకము బయలుదేరును. వివాహ జీవితమున కూడా వైరాగ్య మవసరమే. ఈ విషయమును వివేకానందస్వామి ఓలివియా అను నామెకు చెప్పిరి. ఈ ఓలివియా శ్రీమతి బుల్ కుమార్తె. ఓలివియా భర్త ఆమెకు విడాకులిచ్చెను. ఆ ముందటి సంవత్సరమే ఆమెబిడ్డ మరణించెను. దుఃఖసముద్రములో నిస్సహాయస్థితిలో నున్న ఓలివియాతో, "ఓలివియా! మనము తీయని కలలు కంటూ నిద్రపోతాము. అవి భయంకరములై మనలను భయపెట్టుచున్నప్పుడు మనము మేల్కొంటాము. అప్పుడు జీవితములో చేదు నిజాలు బయటపడతాయి, ఈ దేవిధముగ జీవితమునే తీయటి కలను మృత్యువు అంతము చేస్తుంది. అందువలన మృత్యువును ప్రేమించు," మృత్యువును ప్రేమించుటే వైరాగ్యము. "వివాహ జీవితములో ఆనందము లేదా!" అని ఆల్బర్టా అను నామె స్వామీజీని అడుగగ, "లేకేమి! ఉన్నది. వివాహజీవితము తపస్సనే భావముతో సర్వమును త్యజించి స్వీకరించిననాడు అందు ఆనందమున్నది" అని జనులు చెప్పిరి. గృహస్థుడు కాని, సన్యాసి కాని, వైరాగ్యము లేనినాడు దుఃఖము నొందును.

వ్యక్తి, అతనిద్వారా సంఘము ఔన్నత్యము నొందవలెనన్న వైరాగ్య మవసరము. నీవు ఒకనికి సహాయము చేయవలెనన్న ఈ వైరాగ్య మవసరము. క్రీస్తు చెప్పినట్లు "నీ పొరుగువానిని నీవలె ప్రేమించవలెనన్న ఈ వైరాగ్య మవసరము. రాజ్యపట్టాభిషేకమును తృణప్రాయముగ త్యజించిన రాముడు మనకు అనుసరణయోగ్యుడు. శ్రీరాముడు వైరాగ్యసంపన్నుడు కాబట్టే అయోధ్య ప్రజ లందరిలో కూడ ఈ వైరాగ్యము వెల్లువికినది. మన ఈ సాంఘిక వ్యవస్థలో నాయకులు వైరాగ్యవంతులైననాడు ప్రజలు వారి ననుసరింపరా? అప్పుడు తిరిగి రామ రాజ్యము సుస్థాపితమొందదా?

సంఘజీవనమున వైరాగ్యపరిణామము

జైత

మానవుడు సంఘజీవి. మానవజీవిత గమ్యము మోక్షము. మోక్షమునకు జ్ఞానరూపమైన వైరాగ్యము మూలము. వైరాగ్య సంఘజీవనములు స్థూలదృష్టికి నివృత్తిప్రవృత్తి మార్గములుగ గోచరించుటవలన పరస్పర విరుద్ధము లనిపించినను సూక్ష్మదృష్టికి జ్యోతి

మధ్య తేజోనీలిమములవలె నవిరుద్ధములై గమ్యమును ప్రకాశింపఁజేయునని ఆత్మానుభూతిని పొందిన బ్రహ్మవిదులు ప్రవచించిరి.

శ్రీ వివేకానందభగవాను లీ విషయమును గూర్చి ప్రసంగించుచు మానవునియందే కాదు సకల జీవకోటియందును సంఘీభావము ప్రస్ఫుటమగుచున్నదనియు, ప్రతిజీవికి మోక్షము చరమగమ్యమనియు వెల్లడించి యున్నారు. దీనినిఁబట్టి జీవధర్మమునందే సంఘీభావమోక్షసుఖాభిలాష లవిరుద్ధములై యొప్పుచున్నట్లు తెల్లమగుచున్నది.

ఈ విషయమును సిద్ధాంతీకరించుటకు ముందు మానవజీవితక్రమమును బరిశీలింతము. సృష్ట్యారంభమునుండి మానవుని జ్ఞానభూమికలపై పునకు కాలక్రమ పరిణామమును జెందుచు వచ్చుచున్నది. అట్టి పరిణామదశలను నాలుగుయుగములుగ చరిత్రకారులు విభజించిరి. అందు మొదటిది మాతృసత్తాకయుగము. ఈ యుగమున మానవు డజ్ఞానిగ నుండెను. చరిత్రనుబట్టి యిట్టి యనాగరిక (అజ్ఞాన) దశయందు దతఁడు పశుప్రాయుఁడుగ జీవితమును గడపినట్లు విదితమగుచున్నది. ఇందు పశుజాతులకున్న యన్యోన్యతగూడ మానవజాతికున్నట్లు స్ఫురింపదు. కలహవాంఛాస్వార్థపరతలు మానవుని దట్టముగ నావరించియుండెను. కాలక్రమమున ప్రకృతి ప్రబోధమువలన జ్ఞానమభివృద్ధియగు కొలఁది యజ్ఞానపు పొరలు పలుచఁబడఁ జొచ్చినవి. మొదటియుగ మంతరించి పితృసత్తాకయుగ మారంభమైనది. ఇందు మానవుఁడు తన జన్మమునకు మాతాపితరు లిరువురు హేతుభూతులని గ్రహించెను. స్త్రీలోలత్వము సుఖకారణమని తలఁచెను. అంతటఁ దన కన్య వ్యక్తితోఁ బాతుకొంత అవసరమయ్యెను. స్త్రీ యెప్పుడో యొకపరి యవసరమను దృష్టి తొలఁగి యామె గృహిణి (ధర్మపత్ని) యను విశ్వాసము ప్రబలెను. స్త్రీ తన సంతతిని తనతోఁ నుంచుకొనుటయు తన రక్షణకొఱకు పురుషునిపై ఆధారపడి తాను భార్యగ పురుషుఁడు భర్తగ గృహస్థజీవనము నలవఱచుకొన్నది. దానితో వివాహ సహాయ బంధుత్వము లపేక్షితములైనవి. అంతట నాయుగము మాఱి జానపదయుగము వెలసినది. ఇందు కొన్ని కొన్ని కుటుంబము లొకచో నివసించుట కలవాటుపడినవి. ప్రజలొకరినొక రర్థము చేసికొని యొకరి కొకరు సహాయపడఁజొచ్చిరి. మానవునకు కలహవాంఛానిగ్రహ మనివార్యమయ్యెను. అంతరాత్మయందు సత్యశక్తి స్ఫురించెను. పాపభీతి యేర్పడియెను. ఈ యుగముననే మానవుఁడు స్వార్థమునుండి విముక్తి నందఁజొచ్చెను. ఈ విముక్తి భార్యాప్రేమతో నారంభించి సంసారాభిమానముగను, సంఘాభిమానముగను మారినది. తరువాత రాజసత్తాకయుగము ప్రారంభమైనది. బలోద్ధతుల స్థానమును న్యాయ మాక్రమించినది. ఇంక మానవులు తమలో నుత్తముఁడగువాని నధిపతిగఁ జేసికొని వాని యాజ్ఞలను పాటించుచు సభ్యత నలవరుచుకొనిరి. ఇట్లు క్రమక్రమముగ సామూహికవాంఛలకు బద్ధమై సంఘశ్రేయస్సునకు తన స్వార్థమును బలియొనర్చిన మానవవిజ్ఞానమునకు "ఆధ్యాత్మికత" (Sublimation) సంభవించినది. ఆధ్యాత్మికబల మధికమగు కొలఁది మూఢవిశ్వాసము లంతరింపఁజొచ్చెను. ఆత్మవికాస మభివృద్ధి చెందసాగెను. నాగరికతా పరిణామమునందు మానవుఁడు సంఘము రెండు నిట్లభివృద్ధి చెందెను. "మానవుని ఆత్మ అభివృద్ధిచెందినట్లే సంఘాత్మ (Conscience of a Society) సహిత మభివృద్ధిచెందు"నన్న

నైయందు ఫ్రాయిడ్ ప్రవచన మీా విషయమునే ధృవపరచుచున్నది.

ఆధ్యాత్మికశక్తి నభివృద్ధిచేసికొను మానవున కిప్పుడొక క్లిష్టసంఘటన మేర్పడినది. స్త్రీ మొదట స్వార్థరాహిత్యమున కనుకూలమైనది. ఇప్పు డామెయే దాని యభివృద్ధికి ప్రతికూలమైనది. ఆమె తనయెడల దనకుటుంబము నెడల గల ప్రేమచే పురుషుని బంధించినది. దాని నతిక్రమించుట పురుషునకు మిక్కిలి ప్రయాసమైనది. కనుకనే స్త్రీయెడ సంసారము నెడ విముఖత పొడసూపును. అట్టి విముఖతనే మనము వైరాగ్య మనుచున్నారము. వైరాగ్య సంపన్నుఁడైన శుకుఁడను బాలుఁడు తన వివాహమును గూర్చి ప్రస్తావించిన తండ్రియగు వ్యాసునితో ననిన వాక్యములు కుటుంబ జీవనమువల్ల నెట్లు విముఖతను చాటుచున్నవో గమనింతము.

కదాభిద పి ముచ్యేత,
లోహకాష్ఠాది యంత్రితః,
పుత్రదారైర్నిబద్ధస్తు,
న విముచ్యేత కర్హిచిత్ ॥
గృహ్ణాతి పురుషం యస్మాత్,
గృహం తేన ప్రకీర్తితమ్,
క్వ సుఖం బంధనాగారే,
తేఁ భీతో స్మ్యహం పితః ॥

"తండ్రీ! లోహకాష్ఠాది సంకెలలు దగిలించినచో వాని నొకప్పుడైన మానవుఁడు విడిపించుకొనగలఁడు. కాని స్త్రీ పుత్రాదుల యందు గల భ్రాంతిరూప సంకెల లెవరు నేకాలమున వదలించుకొనఁజాలరు. పురుషుని గ్రహించుటచే నిది గృహమనఁబడెను. ఈ గార్హస్థ్యమను కారాగారమున సుఖ మెట్లు కలుగును. అందువలన గార్హస్థ్యమును గూర్చి భయపడుచున్నాను."

చూచితిరా! స్త్రీ, కుటుంబము, మానవున కొకప్పుడు సుఖకారణములైనవి. అంతియే కాదు మానవ నాగరకతాభివృద్ధికిని దోహదములైనవి. ఇప్పుడో వానియెడ నతఁడు విముఖుఁడగుచున్నాఁడు. కారణ మాధ్యాత్మిక జ్ఞాన మభివృద్ధి చెందినకొలఁది మానవునకుఁ బ్రపంచ వస్తువులం దనిత్యత్వ అసుఖత్వబుద్ధి కలుగుటయు, నిత్యపరిణామవంతమై యనిత్యమైన ప్రపంచమునకుఁ గారణమై పరిణామరహితమై యొప్పు నిత్యపదార్థ మొకటి యున్నదనియు, నదియే సర్వమునకు చరమగమ్యమనియు, నదియే సర్వమునకు నాత్మయనియు గ్రహించి తదన్వేషణాశీలుఁడగుటయే యన వచ్చును. "అనిత్య మసుఖంలోకం ఇమం ప్రాప్య భజస్వమాం" అను గీతావాక్య మీా యర్థమును వెల్లడించుచున్నది. వైదికగాథ లనుబట్టి మొదట మొదట ముముక్షువులు వైరాగ్యపాలనముకొఱకు భార్యను, కుటుంబమును, సంఘమును విడిచి యడవులయందును, కొండగుహలయందు నుండి యేకాంతముగ నాత్మాన్వేషణమునకు సంసిద్ధులై తపించిరి. కాలక్రమమున నంతటి కఠోర వ్రతములు చేయ నవసరము లేదనియు, వివేకము గలవారు విషయముల యందు దోషదృష్టి గలవారై వైరాగ్యమును గాపాడుకొనుచు స్త్రీ పుత్రధనాది పదార్థములను, సంఘమును త్యజింపకయే ఆత్మజ్ఞానమును బడయవచ్చుననియుఁ గ్రహించిరి. కనుకనే పిమ్మట ఋషులు స్త్రీ పుత్రధనాది పదార్థముల విషయక యందలి భ్రాంతిని మాత్రము విడచి యాత్మాన్వేషణ మొనర్చిరి. వారు సంఘశ్రేయస్సును గోరి వారి యాత్మానుభూతిని జనకప్రవాహణ దిలీపాశ్వపత్యాదిరాజులకును జ్ఞానకాంక్షగల యన్యగృహస్థులకు నుపదేశించిరి. భార్యయు, కుటుంబము, సంఘము వారిని దైవతములుగ భావించి వారి నైష్ఠిక జీవనమునకు దగిన వరవులఁ గల్పించి భజించినవి. ఇందులకుఁ బూర్వ ఋషి జీవిత నిదర్శ

నము లటుండ మొన్న మొన్నటి శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస జీవితమే అత్యుత్తమ నిదర్శనము. శ్రీరాముని, శ్రీకృష్ణుని యవతారముల కీర్తికి కీర్తిఘటించిన శ్రీవారి యవతారము, వారి వైరాగ్య సంఘజీవనము లాధ్యాత్మికలోకమునకు జ్ఞానదీపికలు. స్త్రీలు కుటుంబము, సంఘము వారికి ప్రవృత్తి (బంధ) హేతువులు కాలేదు. వారికే కాదు మరెవ్వరికి నవి బంధహేతువులు వు. వానియం దనురాగము మాత్రమే బంధహేతువగును. దీనిని బోధించు నొక వేదకాలపు కథను బరిశీలింతము. పూర్వము మాళవదేశమును శిఖధ్వజుఁడను రాజు పాలించుచుండెను. అతని భార్యపేరు చూడాల. రాజదంపతు లిరువురును బరస్పర పరమానురాగముల మెలఁగుచుండిరి. చూడాల మనుజులకు మరణ మనివార్యమని గ్రహించి గురువు నాశ్రయించి యాధ్యాత్మికవిద్య నభ్యసించి నిరంతర మాత్మధ్యాన నిమగ్నయై యాత్మసిద్ధిని బడసెను. రాజొకనాఁడు చూడాలయందుఁ బ్రకాశించుచున్న ఆత్మతేజమును గాంచి విస్మితుఁడై యిది నీ కెట్లు ప్రాప్తించెనని ప్రశ్నించెను. చూడాల "అనృతజడదుఃఖాత్మకమగు సర్వసంసారభ్రాంతినివిడచి సత్యజ్ఞానానందాత్మయందు రమించుచుంటిని. దాన నీ ప్రకాశము నాకు లభించె"నని నుడివెను. శిఖధ్వజుఁ డిట్టి తేజము సర్వసంగపరిత్యాగులగు మహాత్ములకే లభించునుగాని నావలె విషయభోగము లనుభవించు నీకె ట్లబ్బెనా? యని మనమున దర్కించి తానును సత్వర మట్టి యాత్మజ్ఞానమును బడయనెంచి సంసారమును విడిచి కౌపీన దండకమండలవుల దాల్చి మందరాచలప్రాంత విపినమున బర్ణకుటీరమును నిర్మించుకొని తపమాచరించుచుండెను. చూడాల భర్తకు జ్ఞానోపదేశ మొనర్పనెంచి యొకనాఁడు ముని కుమారవేషమున నాతని పర్ణశాలజేరి తాను నారద పుత్రుఁడననియు కుంభుఁడనువాఁడననియుఁ దెల్పెను. రాజతని నుచితరీతుల సత్కరించి తాను మాళవదేశాధిపతియగు శిఖధ్వజుఁడననియు నాత్మానుభూతికై తపమాచరించుచుంటిననియు, కాని కృతార్థుఁడగా నైతిననియు, దన వృత్తాంతము నెఱింగించెను. అప్పుడా బాలముని వైరాగ్యము లేనట్టి జ్ఞానము లభింపదనియు, వైరాగ్యవంతుఁడు సద్గురువులవల్ల నాత్మజ్ఞానమును బడయవలెననియు వచించెను.

రాజు "మహాత్మా! నేను మీకు శిష్యుఁడనైతిని. నన్నుఁ గృతార్థుఁ గావింపుఁడనెను. ముని యనెను నీవు కృతార్థుఁడవు కాఁదలఁచినచో జ్ఞానమును బడయవలయును. జ్ఞానప్రాప్తికి వైరాగ్యమే ముఖ్యసాధనము. వైరాగ్యము లేనివారికి జ్ఞానముగాని శాంతిగాని దుర్లభములు. కావున నీ విప్పుడు సర్వసంగపరిత్యాగివైనచో జ్ఞానోపదేశ మొనర్తు ననెను. రాజు తన కుటీరమున కగ్ని దరికొల్పి దండకమండలాది పరికరముల నందుఁ బడవైచి సర్వసంగపరిత్యాగి నైతిననెను. ముని నవ్వి, నీవు సర్వసంగపరిత్యాగివైనచో నీది యను వస్తువే లేకపోవలయును. మఱి దేహమున్నది గదా! అది నీది కాదా! యనెను. రాజు దీనినికూడ పరిత్యజింతునని యగ్నియందు దుముకబోయెను. ఆ బాలతపస్వి రాజును వారించి రాజా! దేహము కాలిపోయినను బూడిద మిగిలియుండును. అది నీది కాదా! దాని నేమిసేయుదువని యడిగెను. రాజున కేమియు దోచలేదు. మునికి నమస్కరించి "నే నజ్ఞానిని. నా కేమియుఁ దెలియదు. నాకు సన్న్యాసము సిద్ధించి సత్వరము జ్ఞానోదయమగునట్లనుగ్రహింపుఁడని వేడుకొనెను. అంతట నా మాయాతపస్వి, రాజేంద్రా! నీవు భార్యను, రాజ్యమును, దేహమును విడిచినంత మాత్రమున సర్వసంగపరిత్యాగివి కాఁజాలవు.

వీనిని పరిత్యజింపఁ దలఁచుట వెఱ్ఱితనము. విషయానురాగమును, దేహాభిమానమును విడిచిన నీ వన్నియు విడిచినవాఁడ వగుదువు. హృదయమున విషయవాసన లున్నంతవఱకు సంసారము నిన్నంటియే యుండును. విషయ వాసనల వీడినచో సర్వసంసారమున నున్నను సంసారము నిన్నంటదు. సన్న్యాసివే యగుదువు. పడవ నీటియందే యుండవలయును. కాని పడవలో నీ రుండరాదు. నీవు సంసారమునందే యుండవలయును. నీలో సంసార ముండ రాదు. రాజా! వైరాగ్య మిట్టి దని బోధించి యాత్మోపదేశ మొనర్చెను. రాజునకు జ్ఞాననిష్ఠ స్థిరపడిన పిదప చూడాల నిజరూపమును దాల్చి రాజును స్వీయరాజ్యమునకుఁ గొంపోయెను. రాజదంపతులు విషయరాగ రహితులై ప్రజాశ్రేయస్సు నభిలషించి బహుసంవత్సరములు రాజ్యమును బాలించి ముక్తిఁబొందిరి. దీనిబట్టి వైరాగ్య జీవనమునకు సంఘము ప్రతికూలము కాదని సిద్ధించినది.

సంఘమునకు దూరులై జీవిత ప్రయోజనమును గుహాలవాలోనర్చిన యోగులనుగూర్చి ఆధునికయుగమున పేరెన్నికగన్న రాజకీయ విజ్ఞుఁడు, ఆధ్యాత్మిక దార్శనికుఁడు, విఖ్యాత చరిత్రకారుఁడునైన జార్జి కాట్లిన్ మిక్కిలి విచారమును వ్యక్తపరచిరి. వారు భారతదేశమున బర్యటించుచు నరవిందాశ్రమమును దర్శించిరి. అచటివారు, అరవిందులు మూఁడు మాసముల కొకపరి దర్శన మిత్తురనియు, దర్శనమున గూడ మౌనమునే పాటింతురనియుఁ జెప్పిరట. అందుల కా పండితమణి వెల్లడించిన అభిప్రాయము గమనింపఁ దగినది. ''మానవమాత్రులతో మాటమంతి లేక నిర్లిప్తుఁడై అరవిందుఁ డేదో ఆశ్రమకోణమున నున్నాఁడు, మానవోద్ధరణ మొనర్పవలసిన యోగి సమాజమునకు దూరుఁడై నిర్లేపుఁడై యుండవలసిన అగత్యము లేదు. యోగి సంఘమునకు దూరముగనుండుట యెందులకో నాకు బోధపడుట లేదు. యోగమునకు సంఘబహిష్కార మవసరమా? ఈ దేశమున గురువగుట కిది యవసరమా?... ఆశ్రమ వాసులు కొందఱు తమ ఆస్తిపాస్తులను ఆశ్రమమున కర్పించి స్వాభిమానమువలన నిజము చెప్పలేక, ఆశ్రమజీవనము నిరుపయోగమై పోయినదనియుఁ, దాము సరియగు దారి త్రొక్కలేదనియు నంగీకరించిరి... పాశ్చాత్య రాజనీతి కోవిదుల ఆత్మోన్నతికిఁ బ్రజలతో మైత్రి నెరపుటయు, ప్రజాహృదయము లందు పలుకుబడి సంపాదించుటయు ప్రధానములు. ప్రాగ్దేశములం దాత్మవికాసమునకు సంఘబహిష్కారము, నిర్లిప్తత ప్రధానభూమికలు: సాధకుఁడు సామాన్య మానవులకు దూరుఁడై ఔన్నత్యము సంపాదించుకొనును. హిందూధర్మమున నీ సమస్యనే పరిష్కరింపవలయును.'' ఈ వాక్యములను వారు రచించిన ''ఇన్ ది పాత్ ఆఫ్ మహాత్మాగాంధీ'' అన్న గ్రంథమున పొందుపరచిరి. జార్జి కాట్లిన్ కేవల పారలౌకిక యోగానుభూతి మాత్రమే కాక సంఘాభ్యుదయ కార్యకలాపబంధురమైన కర్మయోగమునకుఁ గూడ ప్రాధాన్య మీయవలె ననిరి. ఈ సిద్ధాంతస్థాపనమునకే శ్రీ వివేకానందులు ''శ్రీరామకృష్ణమఠ సంస్థలను స్థాపించిరి. సంఘమునకు వైరాగ్యజీవరసాయనమున జీవనసిద్ధిఁ బొందింప యత్నించిరి. ఇట్టి పెద్దల ప్రవచనములనుబట్టి విచారించిన వైరాగ్యవ్రతఫలముగు నాధ్యాత్మికానుభూతిని సంఘలక్ష్మికి నివేదన మొనర్చిననాఁడే ఆ వ్రతము సిద్ధి నందును. వైరాగ్యవ్రతమున నాత్మానుభూతిని పొందని సంఘజీవనము, జ్ఞానకిరణముల వెదజల్లి సంఘోద్ధరణ మొనర్పని వైరాగ్యవ్రతము నిరర్థకములు.

యోగపారబోధిని—23

శ్రీ జ్ఞానేశ్వరానందస్వామి

4. దీనత : దీనత అనగా అణకువ. వినయము. అంతియేగాని ఆత్మనిందవలన వచ్చు న్యూనత గాదు. నీ యందున్న అనంతశక్తి నీకు స్ఫురింపగానే నీవు నిజముగా వినమ్రుడ వగుదువు. ఏదోనొక మాహాత్మ్యమును గుర్తించుటపై దీనత యనునది ఆధారపడియున్నది. ఇదియు ప్రేమ నఫారముగా పావనము చేయును. ఎల్లరకును గౌరవాదరములను చూపుటకు సిద్ధముగా నుండుము. దీనతయను నీ సుగుణము నలవరచుకొనుము. దీనతనుండి శక్తి యుత్పన్నమగును. దౌర్బల్యము కాదు. గడ్డిపోచవలె కాలిక్రింద నలుగుటకును సిద్ధముగా నుండుము. రాయి విసరినచో బదులుగా ఫలమునిచ్చు చెట్టువలె, తనను నరకుచున్న కట్టెలవానికి సైతము నీడనిచ్చు చెట్టువలె నుండుము.

శ్రీరామకృష్ణుల గృహస్థశిష్యుడైన నాగమహాశయుని పేరు చెప్పగనే అతని జీవితము నెరిగినవారికి దీనత యొక్క అతిమనోహర భావము మదిలో మెదలును. నాగమహాశయులను గూర్చి చెప్పుచు శ్రీరామకృష్ణు లొకసారి ఇట్లనిరి. "జగజ్జనని ఇతనిని మాయతో కట్టివేయ ప్రయత్నించెను. కాని అతడు ఇంకను మరింకను కుంచించుకొనిపోవుటచే (దీనభావము పెరుగుటచే) కట్టుట కేమియు మిగుల దయ్యెను." (వివేకానందస్వామిని గూర్చి చెప్పుచు శ్రీరామకృష్ణులు అతడనంతముగా పెరిగిపోవుచుండుటచే జగజ్జనని అతనిని బంధింపజాల దయ్యెననిరి.)

నేను పాట్నా ఆశ్రమమునందుండగా శ్రీ సంధ్యానందస్వామి యొకపరి అచటికి వచ్చిరి. ఉపనిషత్పాఠమునకు సమయము దరియగా నేను వృద్ధులగు స్వాముల సమక్షమున నుపన్యసించుటకు సంకోచపడి వారినే బోధింపుడని ప్రార్థించితిని. కాని వారందుల కంగీకరింపలేదు. మీరుమిక్కిలి బోధించుచుండగా వినమ్రతతో బ్రహ్మచారుల నడుమ గూర్చుండిరి. మహానుభావులు పాటించు దీనత కిది యొకనిదర్శనము.

చైతన్యులు దీనతను జపమును నొక్కి వక్కాణించిరి. "గడ్డిపోచకంటెను అణకువ గలిగియుండుము, వృక్షముకంటెను సహనము గల్గియుండుము; ఎల్లప్పుడును ఇతరులను గౌరవింపుము. కాని ఎన్నడును నీవేమియు నాశింపకుము."

5. సేవయనగా సదాచారము. భగవంతునకు [illegible]విధానముగా సకలోపచారములను చేయుట. నీవు శ్రద్ధతో జేయు సేవను భగవంతుడు స్వీకరించును. వైద్యశాలలు మొదలగు వానియందు 'సంఘసేవ' చేయుటవలన ఒకవిధమగు జాలి అంకురించును. దానినిగూర్చి జాగ్రతతో నుండుము. కలలోగూడ ఎవరికి గాని ఏ యుపకారమునుగాని చేయుచున్నానని తలపకుము. ఈ మహిళాసంఘపు యువతులు తమ దానధర్మములనుగూర్చి పలుకునపుడు నాకు సిగ్గుతో పాతాళమున దాగుకొనవలె ననిపించును.

నీకు ప్రీతిపాత్రుడగు భగవానుని స్వయముగా సేవించు నవకాశము కలిగినదని కృతజ్ఞుడవై యుండుము. "మీకు నేనేమి చేయగలను!" (పాశ్చాత్యమర్యాద) అనునది సరియగు భావన కాదు. ఇట్లుగాక నీవు భగవంతుని జూడలేకపోయినను ఆ భగవంతుని సంతానమగు మానవులను జూచుచున్నా ననుకొనుము. వారినే భగవంతునివలె సేవింపుము. నీ వుపాధ్యాయుడవే యైనను నీ విద్యార్థులు భగవంతుని అవతారములని భావింపుము.

6. ఆత్మసమర్పణము : సంపూర్ణముగా నన్ని అలంబనములను వదలివేసి భగవంతు

నిపై ఆధారపడుటను ఆత్మసమర్పణ మందుము. ఇష్టదైవముయొక్క చిటికెన వ్రేలిని బట్టుకొనుము. ఇష్టదైవమును నీ చేతిని బట్టుకొననిమ్ము. అప్పుడు నీవు జారిపడుట కవకాశము లేదు. నీ మార్గ మప్పుడు సుగమ మగును.

వైధీభక్తి ఇట్లు పూజావిధులతో గూడినది. భక్తుడు ఇష్టదైవమునందు భక్తిప్రేమలను అలవరచుకొనుటకు భక్తిని దృఢతరము చేసికొనుటకు పూజావిధులను పాటింపవలెను. ఇష్టదైవమునం దానందము ననుభవించుట కనుకరించు మార్గములే పూజావిధులు. వేరు వేరు భక్తిభావములకు వేరు వేరు పూజావిధు లుండును.

వార్తలు - విశేషాలు

శ్రీరామకృష్ణమిషన్ శారదాపీఠము

(కార్యదర్శిచే ప్రకటితమైన 71-72, 72-73, 73-74 సం॥ లన నివేదిక సంగ్రహము: రామకృష్ణమిషన్ శారదాపీఠము P. O. బేలూరు మఠము, హౌరా జిల్లా.)

శ్రీరామకృష్ణమఠము శ్రీరామకృష్ణమిషన్ ప్రధానకార్యాలయ సమీపముననే యున్న శారదాపీఠము, మిషనుయొక్క ప్రముఖమైన విద్యాసంస్థలలో నొకటి. అందు ఎనిమిది అంగములు గలవు. శారదాపీఠమున జగద్ధాత్రిపూజ తగు వైభవముతో శ్రద్ధాభక్తులతో జరుపబడెను. అనేకులగు భక్తులు పవిత్రోత్సవమునందు పాల్గొనిరి. ఉత్సవాంతమున దీననారాయణుల కన్నదానము చేయబడెను. వారివారి మందిరములందు విద్యార్థులు సరస్వతీపూజను ఉత్సాహముతో శోభాయమానముగ జరుపుకొనిరి. శిల్పమందిరము శిల్పాయతనముల విద్యార్థులు విశ్వకర్మపూజను ప్రత్యేకముగ జరుపుకొనిరి.

విద్యామందిరము: కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమున కనుబంధకళాశాలయైన విద్యామందిరము గురుకుల విధానమున నడచును. అందు ఈ మూడుసంవత్సరములందును వరుసగా 392, 379, 324 గురు విద్యార్థులుండిరి. విద్యార్థులందరును కళాశాల వసతిగృహములందు శ్రీరామకృష్ణమఠ సన్న్యాసుల పర్యవేక్షణ క్రిందనే యుండిరి. నియమిత క్రమమున చదువు, కార్యనిర్వహణము, ప్రార్థన, క్రీడలు అభ్యసించుటయేగాక మరి ఇతర అధ్యయనేతర వ్యాపకములందుకూడ వారు పాల్గొనిరి. మత విషయముల అధ్యయనమును నిర్ణీతవిధమున కొనసాగినది. విద్యామందిరమున రెండు N. C. C. కంపెనీలు తయారైనవి. నేషనల్ సర్వీస్ స్కీముక్రింద వరదబాధితుల సహాయ కార్యక్రమము, వయోజన విద్యాబోధనము మొదలగు కార్యక్రమములందు విద్యార్థుల బృందము ఉత్సాహముతో పాల్గొనినది. విద్యామందిరమునకు 12,286 పుస్తకములుగల ఒక మంచి గ్రంథాలయము గలదు.

శిక్షణ మందిరము: B. Ed, పట్టపరీక్షకు శిక్షణ నిచ్చుటకై గురుకుల నివాస విధానమున ప్రభుత్వ చోదితమైన. టీచర్స్ ట్రెయినింగ్ కాలేజి, కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమున కనుబంధమైనది, 1958 న ప్రారంభింపబడినది. ఆదర్శవంతులైన ఉపాధ్యాయులను తయారు చేయుటకై శిక్షణమందిరమున సర్వతోముఖమైన శిక్షణ గఱపబడును. ఇందలి పరీక్షా ఫలిత

ములును శ్లాఘనీయములుగ నున్నవి. మూడు సంవత్సరములందును వరుసగా 138, 117, 112 గురు శిక్షణార్థులుండిరి. సందీపన అను వార్షిక పత్రికను శిక్షణమందిరము ప్రచురించును. ఒక మంచి గ్రంథాలయమును గలదు.

శిల్పమందిరము : ఇది ప్రభుత్వ చోదితమైన పాలిటెక్నిక్ (polytechnic), ఆల్ ఇండియా కౌన్సిల్ ఫర్ టెక్నికల్ ఎడ్యుకేషన్ వారిచే గుర్తింపబడినది. ఇందు సివిల్ ఎలెక్ట్రికల్ మెకానికల్ ఇంజనీరింగులందు 3 సం॥ ల డిప్లొమా శిక్షణ ఈయబడును. మూడు సం॥ లందు వరుసగా 338, 367, 397 విద్యార్థులుండిరి. శిల్పమందిర విద్యార్థులకు N. C. C. శిక్షణ గరపబడెను. 6053 పుస్తకములు గల యొక చక్కని గ్రంథాలయము గలదు. అనేకులు ప్రతిభావంతులైన బీదవిద్యార్థులు ఆర్థిక సహాయమును పొందిరి. వీరి వార్షిక పత్రిక "త్రయి."

శిల్పాయతనము : ఇది ప్రభుత్వ చోదితమైన ఉచితమగు జూనియర్ టెక్నికల్ స్కూల్ అర్హులైన బీదవిద్యార్థులకు ఈ సంస్థ ఉచితముగా 3 సం॥ వరకు ఎలెక్ట్రిక్, ఆటో మెకానిక్, టర్నింగ్, ఫిట్టింగ్, నేత, వడ్రంగ ముల సాంకేతిక విద్య గఱపును. ఉత్తీర్ణులైన విద్యార్థులకు శారదాపీఠము పట్టముల నిచ్చును. దాని సహాయముతో వారిలో పలువురు కర్మాగారములందు ఉద్యోగము సంపాదింతురు. దీని గ్రంథాలయము చిన్నది.

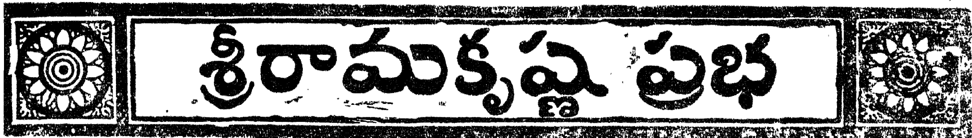
జనశిక్షామందిరము : సామాన్య జన విద్యాబోధనము, సంఘసేవ నిమిత్తమై ఈ శాఖ 1949 సం॥ న స్థాపితమైనది. ప్రస్తావితకాలమున 9 సాయంపాఠశాలలలో 317 గురు వయోజనులు అక్షరాస్యులైరి. సర్వ పరికర సమన్వితమైన మొబైల్ ఆడియో విజువల్ ఎయిడ్ యూనిట్ గ్రంథాలయమునందు 17,746 పుస్తకములు గలవు. 50,286 పుస్తకములు 4 శాఖల ద్వారా సంచాలితములైనవి. ఇతరములగు సాంస్కృతిక, విద్యాబోధక కార్యక్రమములు అనేకములు నిర్వహింపబడినవి.

తత్త్వమందిరము : ఈ శాఖ ఆధ్యాత్మిక విషయ ప్రచారము గావించినది.

ప్రచురణ మరియు ఉత్పత్తి: ఛాయాచిత్రపు లోహాపుఫలకములను, పరికరములను, లాకెట్టులను, వడ్రంగపు నేతవస్తువులను, మేలురకపు సాంప్రదాయికర్డ్లను తయారుచేయును. ఛాయాచిత్రగ్రహణ విభాగ మొకటి ప్రత్యేకముగా గలదు. ప్రచురణశాఖ పురజనులకు శ్రీరామకృష్ణ వివేకానందసాహిత్యమున పెక్కు గ్రంథముల నందించినది. ఇప్పటి వరకు ప్రచురింపబడిన గ్రంథముల సంఖ్య 20. ఈ విభాగము చక్కగా సమర్పబడిన యొక విక్రయ ప్రదర్శనశాలను నిర్వహించును. శ్రీరామకృష్ణ వివేకానంద సాహిత్యమును, వివిధ పరిమాణముల ఛాయాచిత్రములును ఇందు లభించును. వడ్రంగపు నేత ఉత్పత్తి కూడ విక్రయార్థమై ఇందే ఉంచబడును.

భగవత్కృపవలనను, ఉదారులగు పురజనుల హృదయపూర్వక సహకారమువలనను, రాష్ట్ర, కేంద్రప్రభుత్వముల గ్రాంట్సువలనను మా సంస్థ కార్యక్రమములు నిర్విఘ్నముగా కొనసాగినవి. ఈ యవకాశమును పురస్కరించుకొని వారికిని మా మిత్రులకు హితకాంక్షులకును ధన్యవాదము లర్పించుచు సంస్థ కార్యక్రమములు ఇంకను విజయవంతములగుటకు వారి సహకారము నర్థించుచున్నాము.

శ్రీరామకృష్ణ మిషనునకిచ్చు దానములన్నియు ఇన్‌కమ్‌టాక్సునుండి విముక్తములు.



ముప్పదొకటవ సంపుటము

౧౯౭౪ జూలై ఆనంద ఆషాఢము మొదలు ౧౯౭౫ జూన్ రాక్షస జ్యేష్ఠము వఱకు

సంపాదకులు :

సెప్టెంబరు 1974 వఱకు

శ్రీచిద్ఘనానందస్వామి.

శ్రీ నేలటూరి భక్తవత్సలము, ఎమ్.ఏ., బి.ఓ.ఎల్.

అక్టోబరు 1974 నుండి

శ్రీచిద్ఘనానందస్వామి

ప్రకాశకులు :

శ్రీచిద్ఘనానందస్వామి



శ్రీరామకృష్ణమఠము, మైలాపూరు, మద్రాసు-600004

పాలుచందా రూ. 7.　　　　విడిసంచిక 70 పైసలు.

విషయానుక్రమణిక



శ్రీరామకృష్ణమఠము, మైలాపూరు, మద్రాసు-600004

1975-వ సంవత్సరము, జూలై మాసమున జరుగనున్న

ఉత్సవ కార్యక్రమము

ఆదివారములందు సత్సంగ సమావేశములు

అపరాహ్ణము 4.00—4.20 వరకు		లలితా సహస్రనామ పారాయణము (13-7-75, 27-7-75)
,, ,, ,,		శ్రీవిష్ణు సహస్రనామ పారాయణము (6-7-75, 20-7-75)
4.20—4.30	,,	ధ్యానము
4.30—5.30	,,	తమిళమున ఉపన్యాసములు :—
		వివేకానంద చరిత్రము (సంగీత ప్రవచనము): శ్రీ మంత్రముగారు (6-7-75)
		శ్రీదక్షిణామూర్తి స్తోత్రము: డాక్టర్ టి. ఎం. పి. మహాదేవనుగారు (13-7-75)
		శ్రీవిష్ణుసహస్రనామము: శ్రీ వి. కల్యాణసుందరశాస్త్రిగారు (20-7-75)
		శ్రీమద్రామాయణము: డాక్టర్ ఎన్. వీఝినాథన్‌గారు (27-7-75)
5.35—6.30	,,	ఆంగ్లోపన్యాసములు :—
		శ్రీమద్భగవద్గీత: శ్రీమద్విమలానందస్వాములవారు
6.30—8.00	,,	ఆరాత్రికము - భజన

ప్రత్యేకోపన్యాసములు

5-7-75	శనివారము:	5.45	శ్రీమద్రామాయణ పఠనము: శ్రీ పి. రామకృష్ణన్‌గారు, ఐ.పి.ఎస్. (రిటైర్డు)
12-7-75	,,	5.30	అవస్థాత్రయ పరిశీలనము: డాక్టర్ బి. రామమూర్తిగారు
19-7-75	,,	5.45	బౌద్ధమతము: డాక్టర్ టి. ఎం. పి మహాదేవనుగారు
26-7-75	,,	5.30	శ్రీమద్రామాయణము: డాక్టర్ ఎన్. వీఝినాథన్‌గారు

ఇతర వారములందు ఉపన్యాసములు : అపరాహ్ణము 5-45 గంటలకు

సోమవారములు:	విష్ణుసహస్రనామము (ఆంగ్లము) శ్రీమత్ వీతమోహానందస్వాములవారు
మంగళవారములు:	అధ్యాత్మరామాయణము (ఆంగ్లము) శ్రీమత్ గభీరానందస్వాములవారు
బుధవారములు:	శ్రీమద్భాగవతము (ఆంగ్లము) శ్రీమత్ గోలోకానందస్వాములవారు
గురువారములు:	అముదమొళి (తమిళము) శ్రీమత్ శ్రీరంగానందస్వాములవారు
శుక్రవారములు:	ఆత్మబోధ (తమిళము) శ్రీ ఆర్. రామకృష్ణన్‌గారు

20-7-75 ఆదివారము: అంతర్యోగ సాధన

ఉభయ ఏకాదశులయందు సాయంకాలిక ఆరాత్రికానంతరము శ్రీరామనామ భజన (5-7-75; 19-7-75)

గురుపూర్ణిమ బుధవారము (23-7-75)

శుక్రవారములందు సాయంకాలము 6.30 గంటలకు తిరువల్లిక్కేణియందలి దక్షిణమాడవీధియందు 18.వ నంబరుగల రామకృష్ణ మందిరమున శ్రీమత్ గోలోకానందస్వాములవారి భగవద్గీతోపన్యాసములు.

ఈ ఉత్సవము లన్నింటియందును భక్తులెల్లరును పాల్గొని భగవంతుని అనుగ్రహభాగ్యమును బడయగోరుచున్నాము.

అధ్యక్షులు,

శ్రీరామకృష్ణమఠము, మద్రాసు-600004.

సంపాదకులు : శ్రీ చిద్ఘనానందస్వామి.

శ్రీ ఎమ్. బాలకుంభరంగారిచే ఫ్రీడమ్ ప్రెస్, (మద్రాసు-600021) న ముద్రింపబడి,

శ్రీ చిద్ఘనానందస్వామిచే శ్రీ రామకృష్ణమఠము (మద్రాసు-600004) నుండి ప్రకాశింపబడినది.